

Bruxelles, 16. rujna 2019.
(OR. en)

12189/19

COARM 153
CFSP/PESC 683

ISHOD POSTUPAKA

Od: Glavno tajništvo Vijeća

Za: Delegacije

Br. preth. dok.: 11719/19

Predmet: Priručnik za provedbu Zajedničkog stajališta Vijeća 2008/944/ZVSP o definiranju zajedničkih pravila kojima se uređuje kontrola izvoza vojne tehnologije i opreme

---

Za delegacije se u prilogu nalazi ažurirani Priručnik za provedbu Zajedničkog stajališta Vijeća 2008/944/ZVSP o definiranju zajedničkih pravila kojima se uređuje kontrola izvoza vojne tehnologije i opreme, kako ga je Vijeće (opći poslovi) potvrdilo 16. rujna 2019.

**PRIRUČNIK ZA PROVEDBU ZAJEDNIČKOG STAJALIŠTA VIJEĆA 2008/944/ZVSP
(KAKO JE IZMIJENJENO ODLUKOM VIJEĆA (ZVSP) 2019/1560)
O DEFINIRANJU ZAJEDNIČKIH PRAVILA KOJIMA SE UREĐUJE KONTROLA
IZVOZA VOJNE TEHNOLOGIJE I OPREME**

Uvodna napomena

Sve su se države članice usuglasile da će pri ocjeni zahtjeva za izvoz robe koja se nalazi na Zajedničkom popisu robe vojne namjene EU-a poštovati Zajedničko stajalište Vijeća 2008/944/ZVSP o definiranju zajedničkih pravila kojima se uređuje kontrola izvoza vojne tehnologije i opreme. Zajedničkim stajalištem također se nastoji poboljšati razmjena informacija među državama članicama i poboljšati uzajamno razumijevanje njihovih politika kontrole izvoza.

Priručnik za provedbu predviđen je kao pomoć državama članicama pri primjeni Zajedničkog stajališta. On ni na koji način ne zamjenjuje samo Zajedničko stajalište, već je sažetak usuglašanih smjernica za tumačenje njegovih mjerila i provedbu njegovih članaka. Namijenjen je prvenstveno službenicima nadležnima za izdavanje dozvola za izvoz.

Ovaj priručnik za provedbu redovito se ažurira. Najnovija verzija bit će dostupna na internetskim stranicama Europske službe za vanjsko djelovanje.

Poglavlje 1. – Prakse izdavanja dozvola

Dio 1.: Najbolje prakse u području izdavanja potvrda o krajnjim korisnicima	5
Dio 2.: Ocjena zahtjeva za ugradnju i ponovni izvoz	8
Dio 3.: Provjera poslije isporuke.....	9
Dio 4.: Izvoz kontrolirane opreme u humanitarne svrhe	10
Dio 5.: Definicije.....	11

Poglavlje 2. – Smjernice za mjerila

Uvod u najbolje prakse za sva mjerila	13
Dio 1.: Najbolje prakse za tumačenje prvog mjerila („Međunarodne obveze”).....	14
Dio 2.: Najbolje prakse za tumačenje drugog mjerila („Ljudska prava”).....	40
Dio 3.: Najbolje prakse za tumačenje trećeg mjerila („Unutarnje stanje”).....	73
Dio 4.: Najbolje prakse za tumačenje četvrtog mjerila („Regionalna stabilnost”)	80
Dio 5.: Najbolje prakse za tumačenje petog mjerila („Sigurnost prijateljskih država i saveznica”)	90
Dio 6.: Najbolje prakse za tumačenje šestog mjerila („Odnos prema terorizmu”).....	103
Dio 7.: Najbolje prakse za tumačenje sedmog mjerila („Rizik od preusmjerenja”)	121
Dio 8.: Najbolje prakse za tumačenje osmog mjerila („Održivi razvoj”).....	140

Poglavlje 3. – Transparentnost

Zahtjevi za dostavljanje informacija za Godišnje izvješće EU-a.....152

Poglavlje 4. – Zajednički popis robe vojne namjene EU-a

Zajednički popis robe vojne namjene EU-a – poveznica na elektroničku verziju.....154

Poglavlje 5. – Obavijesti o odbijanju i savjetovanjima

Upute za obavijesti o odbijanju i savjetovanjima – ažurirane u internetskom sustavu.....155

Dio 1.: Najbolje prakse u području dokumentacije u vezi s krajnjom upotrebom / krajnjim korisnikom

---

1.1. Dokumentacija u vezi s krajnjom upotrebom / krajnjim korisnikom, koju država članica zahtijeva za izvoz proizvoda sa Zajedničkog popisa robe vojne namjene EU-a, trebala bi sadržavati zajedničke osnovne elemente. Država članica može neke elemente zahtijevati i po vlastitu nahodanju.

1.2. U dokumentaciji u vezi s krajnjom upotrebom / krajnjim korisnikom trebale bi biti navedene barem sljedeće pojedinosti:

- podaci o izvozniku (barem ime, adresa i naziv poduzeća);
- podaci o krajnjem korisniku (barem ime, adresa i naziv poduzeća). U slučaju izvoza poduzeću koje preprodaje robu na lokalnom tržištu krajnjim će se korisnikom smatrati to poduzeće;
- država krajnjeg odredišta;
- opis robe koja se izvozi (vrsta, svojstva) ili upućivanje na broj ugovora ili broj narudžbe naveden u ugovoru koji je sklopljen s tijelima države krajnjeg odredišta;
- količina i/ili vrijednost izvezene robe;
- potpis, ime i položaj krajnjeg korisnika te, ako je to primjenjivo, tijela koje izdaje potvrde;

- datum izdavanja potvrde o krajnjem korisniku;
- prema potrebi, klauzula o krajnjoj upotrebi i/ili klauzula o zabrani ponovnog izvoza;
- naznaka o krajnjoj upotrebi robe;
- prema potrebi, obveza da se izvezena roba neće upotrebljavati u svrhe koje nisu navedene;
- prema potrebi, obveza da se roba neće upotrebljavati za razvoj, proizvodnju ili upotrebu kemijskog, biološkog ili nuklearnog oružja ili za projekte koji mogu isporučivati takvo oružje.

1.3. Elementi koje bi država članica *mogla* tražiti po vlastitu nahođenju, među ostalim, jesu:

- obveza da:
  - će krajnja upotreba robe biti civilne prirode;
  - će roba biti ugrađena;
  - će se roba ponovno izvesti u prethodno određenu državu;
- klauzula kojom se zabranjuje ponovni izvoz robe navedene u potvrdi o krajnjem korisniku. Takva bi klauzula mogla, između ostaloga:
  - sadržavati jednostavnu zabranu ponovnog izvoza;
  - predviđati da će ponovni izvoz biti podložan pisanoj suglasnosti nadležnih tijela izvorne države izvoznice;
  - dopuštati ponovni izvoz bez prethodnog odobrenja nadležnih tijela države izvoznice u određene države navedene u potvrdi o krajnjem korisniku;
  - sadržavati obvezu krajnjeg primatelja/korisnika da izvezena roba neće biti preusmjerena neovlaštenom unutarnjem krajnjem korisniku;
- prema potrebi, svi podaci o posredniku;

- ako potvrda o krajnjem korisniku potječe od vlade države odredišta robe, nadležna tijela države izvoznice provjeravaju vjerodostojnost potvrde kako bi utvrdile vjerodostojnost potpisa i ovlasti potpisnika da preuzima obveze u ime svoje vlade;
- obveza krajnjeg primatelja da će državi izvoznici na zahtjev dostaviti potvrdu o provjeri isporuke;
- suglasnost krajnjeg primatelja/korisnika za provjeru na licu mjesta;
- ako ga izdaje vladino tijelo, jedinstveni identifikacijski broj potvrde/izjave.

Kontrole krajnje upotrebe i krajnjih korisnika, uključujući zahtjev za potvrdu o krajnjem korisniku, ključne su za ocjenu i daljnje postupanje u pogledu izvoza robe sa Zajedničkog popisa robe vojne namjene EU-a. U odnosu na to, pri provedbi takvih kontrola, države članice trebale bi uzeti u obzir postojeće najbolje prakse za kontrole krajnje upotrebe i krajnjeg korisnika te za dokumentaciju o krajnjem korisniku, a osobito sljedeće dokumente:

- Sporazum iz Wassenaara: Uobičajena jamstva za krajnju upotrebu – konsolidirani okvirni popis (dogovoreno na plenarnoj sjednici 1999.; izmijenjeno na plenarnoj sjednici 2005.);
- Sporazum iz Wassenaara: Predstavljanje kontrole krajnje upotrebe / krajnjih korisnika za izvoz robe s popisa robe vojne namjene (dogovoreno na plenarnoj sjednici 3. srpnja 2014.);
- OESS: Priručnik za najbolje prakse u vezi s malim i lakim oružjem,
- OESS: Standardni elementi potvrda o krajnjim korisnicima i postupaka provjere za izvoz malog i lakog oružja
- OESS: Predložak potvrde o krajnjim korisnicima za malo i lako oružje;
- UTO: Moguće mjere za sprečavanje i uklanjanje preusmjerenja (prilog D nacrtu izvješća predsjednika Radne skupine UTO-a za učinkovitu provedbu Ugovora namijenjenom za četvrto zasjedanje konferencije država stranaka, koji su države stranke podržale);
- UTO: Popis mogućih referentnih dokumenata koje trebaju razmotriti države stranke u vezi sa sprečavanjem i uklanjanjem preusmjerenja (prilog C nacrtu izvješća predsjednika Radne skupine UTO-a za učinkovitu provedbu Ugovora namijenjenom za četvrto zasjedanje konferencije država stranaka, koji su države stranke podržale).

Dio 2.: Ocjena zahtjeva za ugradnju i ponovni izvoz

2.1. Kao i kod svih zahtjeva za dozvolu, države članice u potpunosti primjenjuju Zajedničko stajalište i na zahtjeve za dozvolu za robu kada se podrazumijeva da se ta roba ugrađuje u proizvode za ponovni izvoz. Međutim, pri ocjeni takvih zahtjeva države članice također uzimaju u obzir, među ostalim:

- i. politike kontrole izvoza i učinkovitost sustava kontrole izvoza države u kojoj se obavlja ugradnja;
- ii. važnost svojih obrambenih i sigurnosnih odnosa s tom državom;
- iii. važnost i omjer robe u odnosu na robu u koju će se ugraditi i u odnosu na krajnju namjenu gotovih proizvoda koji bi mogli uzrokovati zabrinutost;
- iv. jednostavnost uklanjanja robe ili znatnih dijelova te robe iz robe u koju je ugrađena;
- v. službeno ime subjekta kojemu se izvozi roba.

Dio 3.: Provjera nakon isporuke

- 3.1. Unatoč tome što je, u području kontrole izvoza, naglasak na fazi prije izdavanja dozvole, kontrola nakon isporuke može biti važan dodatan alat za jačanje učinkovitosti nacionalne kontrole izvoza oružja.

Mjere koje se provode nakon isporuke, npr. inspekcija na licu mjesta ili potvrde o dostavi, osobito su korisni alati za sprečavanje preusmjerenja unutar države koja kupuje ili ponovnog izvoza u nepoželjnim uvjetima.

Radi poticanja dobrovoljne razmjene informacija, države članice koje provode kontrolu nakon isporuke potiče se da partnere obavještavaju o svojim iskustvima u tom području i općenitim saznanjima dobivenim provedbom mjera nakon isporuke.

Dio 4.: Izvoz kontrolirane opreme u humanitarne svrhe

4.1. Države članice u određenim prilikama mogu razmotriti dopuštanje izvoza robe sa Zajedničkog popisa robe vojne namjene EU-a u humanitarne svrhe premda je riječ o okolnostima koje bi u drugim slučajevima mogle dovesti do odbijanja na temelju mjerila utvrđenih u članku 2. Zajedničkog stajališta. U područjima u kojima se donedavno odvijao sukob određena roba može znatno doprinijeti sigurnosti civilnog stanovništva i obnovi gospodarstva. Takav izvoz nije nužno nesukladan s mjerilima. Takav izvoz, kao i svi drugi, razmatra se na pojedinačnoj osnovi. Države članice zahtijevaju primjerene mjere zaštite od zloupotrebe takvog izvoza i, prema potrebi, odredbe o povratu opreme.

Dio 5.: Definicije

- 5.1. Za potrebe Zajedničkog stajališta primjenjuju se sljedeće definicije:
- 5.2. – „provoz”: kretanje u kojem roba (vojna oprema) samo prolazi državnim područjem države članice
- „pretovar”: provoz koji obuhvaća fizički postupak istovara robe iz uvoznog prijevoznog sredstva nakon čega (u pravilu) slijedi utovar na neko drugo izvozno prijevozno sredstvo
- 5.3. Kako je određeno člankom 2. Zajedničkog stajališta Vijeća 2003/468/ZVSP,
- „aktivnosti posredovanja” aktivnosti su osoba i subjekata:
- koji pregovaraju ili dogovaraju transakcije koje mogu uključiti prijenos stavki sa Zajedničke liste EU-a vojne opreme iz treće zemlje u bilo koju drugu treću zemlju; ili
- koji kupuju, prodaju ili dogovaraju prijenos takvih stavki koji su u njihovom vlasništvu iz treće zemlje u bilo koju drugu treću zemlju.
- 5.4. – „Dozvola za izvoz” službeno je odobrenje koje izdaje nacionalno tijelo za izdavanje dozvola za privremeni ili trajni izvoz ili prijenos vojne opreme. Dozvole za izvoz obuhvaćaju:

- dozvole za fizički izvoz, uključujući dozvole za potrebe licencirane proizvodnje vojne opreme;
- dozvole za posredovanje;
- dozvole za provoz ili pretovar;
- dozvole za nematerijalni prijenos programske opreme i tehnologije posredstvom elektroničkih medija, faksa ili telefona.

Uzimajući u obzir velike razlike između postupaka obrade zahtjevâ u nacionalnim tijelima država članica za izdavanje dozvola, obveze razmjene informacija (npr. obavijesti o odbijanju) trebalo bi, prema potrebi, ispuniti u fazi prije izdavanja dozvole, npr. za preliminarne dozvole i dozvole za provođenje trgovinske djelatnosti ili dodjele ugovora. Zakonodavstvo država članica određuje u kojem je slučaju potrebna izvozna dozvola.

Uvod u najbolje prakse za sva mjerila

Svrha tih najboljih praksi jest postizanje bolje usklađenosti među državama članicama u primjeni mjerila utvrđenih u članku 2. Zajedničkog stajališta Vijeća 2008/944/ZVSP utvrđivanjem čimbenika koje treba uzeti u obzir pri ocjeni zahtjevâ za dozvolu za izvoz. Njihova je namjena objediniti najbolje prakse za tumačenje mjerila, ali one ne predstavljaju cjelovite upute, pa je pojedinačna prosudba i dalje ključan dio postupka, a države članice imaju puno pravo primjenjivati vlastita tumačenja. Najbolje prakse namijenjene su službenicima koji izdaju dozvole za izvoz i drugim službenicima u vladinim odjelima i agencijama čije stručno znanje, među ostalim u regionalnim, pravnim (npr. pravo o ljudskim pravima, međunarodno javno pravo), tehničkim, razvojnim kao i sigurnosnim i vojnim pitanjima, služi kao temelj u postupku odlučivanja.

Te najbolje prakse redovito će se preispitivati na zahtjev jedne ili više država članica ili kao posljedica svih budućih promjena teksta mjerila iz članka 2. Zajedničkog stajališta Vijeća 2008/944/ZVSP.

Kako primijeniti prvo mjerilo

1.1. Zajedničko stajalište Vijeća 2008/944/ZVSP primjenjuje se na svaki izvoz vojne tehnologije ili opreme iz država članica i na robu s dvojnog namjenom iz članka 6. Zajedničkog stajališta. Stoga se prvo mjerilo *a priori* i bez iznimke primjenjuje na izvoz u sve države primateljice. Međutim, u najboljim praksama slijedi se načelo da bi, ako postoji rizik da će država članica ili EU u cjelini prekršiti međunarodne obveze, trebalo provesti temeljitu analizu prvog mjerila.

Svrha je prvog mjerila osigurati poštovanje sankcija koje su uveli UN, OESS ili EU, sporazumâ o neširenju oružja i drugih sporazuma o razoružanju te ostalih međunarodnih obveza. Sve dozvole za izvoz trebalo bi ocjenjivati na pojedinačnoj osnovi, a prvo mjerilo trebalo bi uzeti u obzir ako postoji zabrinutost zbog neusklađenosti s međunarodnim obvezama ili zadaćama.

1.2. **Izvori informacija:** informacije o riziku od kršenja međunarodnih dužnosti ili obveza prvenstveno se prikupljaju od službenika ministarstva vanjskih poslova koji su nadležni za tu državu i odgovarajuće sporazume o neširenju oružja, razoružanju i kontroli izvoza. Jednako se preporučuje i pribaviti mišljenje diplomatskih misija i drugih državnih ustanova, među ostalim obavještajnih izvora, država članica.

Zajednička baza informacija EU-a obuhvaća izvješća voditeljâ misija EU-a za pojedinu zemlju, bazu podataka EU-a o odbijanjima zahtjeva te zaključke/izjave Vijeća EU-a o dotičnim državama ili sigurnosnim pitanjima. Popis mjera ograničavanja, uključujući embarga na oružje, ESVD redovito ažurira, a do njega se može doći u okviru redovnih informacijskih sustava. Općenite smjernice povezane s politikom EU-a o neširenju oružja mogu se pronaći u Strategiji EU-a za sprečavanje širenje oružja za masovno uništenje i klauzulama o neširenju oružja u bilateralnim sporazumima .

Dokumentacija Ujedinjenih naroda i drugih relevantnih organizacija kao što su IAEA i OPCW mogla bi biti korisna pri utvrđivanju zahtjeva određenih međunarodnih režima ili sporazuma, kao i pri utvrđivanju politike države primateljice u tom pogledu.

Prilog 1. ovom dijelu sadrži popis relevantnih internetskih stranica.

Elementi koje treba uzeti u obzir prilikom donošenja prosudbe

- 1.3. Prvim mjerilom predviđa se da se dozvola za izvoz mora uskratiti ako njezino odobravanje ne bi bilo u skladu, među ostalim, s:
  - (a) međunarodnim obvezama država članica i njihovim obvezama poštivanja embarga na oružje koji uvedu Ujedinjeni narodi, Europska unija i Organizacija za europsku sigurnost i suradnju

Države članice trebale bi provjeriti je li za navedeno ili vjerojatno odredište izvoza i lokaciju krajnjeg korisnika vrijedi embargo koje su nametnuli UN, OEES i EU. Budući da je popis država, nedržavnih subjekata i pojedinaca (kao što su terorističke skupine i pojedinačni teroristi) na koje se odnosi embargo podložan redovitim izmjenama, potrebno je postupati krajnje oprezno da bi se u obzir uzeli najnoviji događaji.

Države, nedržavni subjekti i pojedinci na koje se odnose sankcije UN-a, OEES-a i EU-a u velikoj se mjeri preklapaju. Međutim, popisi robe (s vojnom i dvojnomo namjenom), u pogledu koje za istog krajnjeg korisnika vrijedi nekoliko embarga, mogu se razlikovati, a nametnuta ograničenja mogu biti obvezna ili neobvezna. Da bi se osiguralo jedinstveno tumačenje opsega zakonski obvezujućih sankcija UN-a u Europskoj uniji, relevantne rezolucije Vijeća sigurnosti uključuju se u pravo EU-a u obliku odluka Vijeća i, prema potrebi, uredba Vijeća. Stoga je u slučaju nejasnoće u pogledu tumačenja obveznih sankcija UN-a potrebno uzeti u obzir popise sankcija EU-a. U pogledu pravno neobvezujućih sankcija UN-a i OEES-a tumačenje se prepušta državama članicama.

Kako bi se izbjeglo košenje s njihovim međunarodnim obvezama, pri donošenju prosudbe o izdavanju dozvole države članice trebale bi slijediti najstroža ograničenja koja ih obvezuju ili su primjenjiva na njih.

- (b) međunarodnim obvezama država članica u skladu s Ugovorom o neširenju nuklearnog oružja, Konvencijom o biološkom i toksičkom oružju te Konvencijom o kemijskom oružju

UGOVOR O NEŠIRENJU NUKLEARNOG ORUŽJA (NPT)

NPT je pravno obvezujući ugovor. Njime se državama strankama priznaje pravo da u najvećoj mogućoj mjeri sudjeluju u razmjeni opreme, materijala i s time povezanih podataka u svrhe miroljubive upotrebe nuklearne energije. Međutim, članak I. NPT-a države s nuklearnim oružjem (NWS) obvezuje da ne smiju nijednom primatelju prenositi nuklearno oružje ili druge nuklearne uređaje. U okviru članka III. stavka 2. NPT-a države s nuklearnim oružjem i države bez nuklearnog oružja (NNWS) obvezale su se da neće ustupati izvorni ili posebni fisibilni materijal ili opremu ili materijal posebno projektiran ili pripremljen za preradu, korištenje ili proizvodnju posebnog fisibilnog materijala nijednoj državi bez nuklearnog oružja u miroljubive svrhe ako ta roba nije podložna odgovarajućim mjerama zaštite (Međunarodne agencije za atomsku energiju, IAEA).

Roba, materijal i oprema obuhvaćeni tim Ugovorom (članci I. i III.):

- nuklearno oružje ili druge nuklearne eksplozivne uređaje;
- izvorni ili posebni fisibilni materijal;
- oprema ili materijal posebno projektiran ili pripremljen za preradu, korištenje ili proizvodnju posebnog fisibilnog materijala.

U NPT-u se ne definiraju navedeni uređaji i roba niti se daje njihov podroban popis. U pogledu nuklearnog oružja ili drugih nuklearnih eksplozivnih uređaja u publikaciji Instituta Ujedinjenih naroda za istraživanje razoružanja (UNIDIR)¹ navedena je sljedeća definicija: „Nuklearno oružje je oružje koje se sastoji od nuklearnog eksploziva i sredstva isporuke, pri čemu je nuklearni eksploziv uređaj koji oslobađa energiju putem nuklearne fisije ili fisijske i fuzijske reakcije (sredstvo isporuke nuklearnog eksploziva mogu biti zrakoplovne bombe, balistički i krstareći projektili, topničko streljivo, pomorske mine, torpeda i protupješačke mine).” Za definiciju izvornog ili posebnog fisibilnog materijala upućuje se na Statut Međunarodne agencije za atomsku energiju (članak XX.). Relevantne informacije o robi i tehnologijama nuklearne i s nuklearne dvojnog namjene mogu se pronaći na kontrolnom popisu dobavljača nuklearnog oružja i Zanggerova odbora, kao i na Zajedničkom popisu robe vojne namjene EU-a (kategorija ML 7a) i u Prilogu I. Uredbi Vijeća (EZ) br. 428/2009 o uspostavljanju režima EU-a za kontrolu izvoza, prijenosa, posredovanja i provoza robe s dvojnog namjenom te u relevantnim uredbama Vijeća u kojima se izriču sankcije određenim državama.

Prilikom donošenja prosudbe o izdavanju dozvole za robu i tehnologije obuhvaćene NPT-om države članice trebale bi uzeti u obzir je li država odredišta država stranka NPT-a i jesu li na snazi potrebne zaštitne mjere Međunarodne agencije za atomsku energiju.

---

¹Coming to terms with security, A Lexicon for Arms Control, Disarmament and Confidence Building (2004), UNIDIR Publication (Osnovni pojmovi sigurnosti, Leksikon za kontrolu oružja, razoružanje i izgradnju povjerenja (2004.), publikacija UNIDIR-a).

KONVENCIJA O BIOLOŠKOM I TOKSIČNOM OTPADU (BTWC)

BTWC je pravno obvezujući sporazum kojim se zabranjuje razvijanje, proizvodnja, stvaranje zaliha, nabava i zadržavanje biološkog i toksičnog oružja te sredstava njegove isporuke. Trebalo bi, međutim, imati na umu da se u članku X. državama strankama Konvencije daje pravo da u najvećoj mogućoj mjeri sudjeluju u razmjeni opreme, materijala i s tim povezanih informacija ako su namijenjene u miroljubive svrhe.

Područje primjene BTWC-a obuhvaća sljedeću robu (članak I.):

- mikrobiološke ili druge biološke agense ili otrove bez obzira na podrijetlo ili način proizvodnje čije vrste i količine nisu opravdane profilaktičkim, zaštitnim ili drugim miroljubivim svrhama;
- oružje, opremu ili sredstva isporuke namijenjena za upotrebu tih agensa ili otrova u neprijateljske svrhe ili u oružanom sukobu.

U BTWC-u nije naveden detaljan popis gore navedene robe. Relevantne podatke moguće je pronaći na Zajedničkom popisu robe vojne namjene EU-a (ML 7), kontrolnim popisima Australijske skupine i u Prilogu I. Uredbi Vijeća (EZ) br. 428/2009 o uspostavljanju režima EU-a za kontrolu izvoza, prijenosa, posredovanja i provoza robe s dvojnog namjenom.

Prilikom donošenja prosudbe o izdavanju dozvole za robe i tehnologije obuhvaćene BTWC-om potrebno je uzeti u obzir da u skladu s BTWC-om:

- postoji obveza odbijanja zahtjeva za izvoz bioloških agensa čije vrste i količine nisu opravdane profilaktičkim, zaštitnim ili drugim miroljubivim svrhama. (moguće miroljubive svrhe mogu biti mjere kontrole bolesti ili zaštite javnog zdravlja);
- postoji zabrana prijenosa bilo koje vrste konvencionalnog oružja, vojne opreme ili sredstava isporuke namijenjenih za upotrebu takvih agensa u neprijateljske svrhe ili u oružanom sukobu.

KONVENCIJA O KEMIJSKOM ORUŽJU (CWC)

CWC je pravno obvezujući sporazum u kojem se zabranjuje razvijanje, proizvodnja, stvaranje zaliha, prijenos i upotreba kemijskog oružja te se određuju rokovi za njegovo uništenje. Njime se istodobno naglašava pravo država stranka da sudjeluju u međunarodnoj razmjeni znanstvenih podataka, kemikalija i opreme u svrhe koje nisu zabranjene Konvencijom.

Kemijsko oružje definirano je člankom II. CWC-a i, odvojeno ili zajedno, podrazumijeva sljedeće:

- toksične kemikalije (kemikalije koje mogu izazvati smrt ili privremenu nesposobnost) i njihove prekursore, osim kada su predviđeni za svrhe koje nisu zabranjene CWC-om;
- streljivo i uređaji posebno osmišljene za izazivanje smrti ili druge štete zbog toksičnih svojstava gore navedenih kemikalija koje bi se oslobodile kao posljedica upotrebe takvog streljiva ili uređaja;
- opremu posebno osmišljenu za upotrebu u izravnoj vezi s upotrebom gore navedenog streljiva i uređaja.

CWC sadrži i sveobuhvatan Prilog o kemikalijama. Prilog čini sastavni dio Konvencije.

Relevantne podatke moguće je pronaći i na Zajedničkom popisu robe vojne namjene EU-a (ML 7), kontrolnim popisima Australske skupine i u Prilogu I. Uredbi Vijeća (EZ) br. 428/2009 o uspostavljanju režima EU-a za kontrolu izvoza, prijenosa, posredovanja i provoza robe s dvojnog namjenom.

Pri donošenju prosudbe o izdavanju dozvole za izvoz robe obuhvaćene CWC-om države članice trebale bi uzeti u obzir sljedeći nepotpun popis elemenata:

- Države članice općenito su obvezne odbiti prijenos kemijskog oružja kao što je navedeno u članku II. CWC-a.
- Prilog CWC-u o kemikalijama sastoji se od triju tzv. popisa (popisa kemikalija). Režim prijena za Popis 1., Popis 2. i Popis 3. posebno je opisan u dijelovima VI., VII. i VIII. Verifikacijskog priloga CWC-a. Uzimajući u obzir činjenicu da postoji preklapanje između Zajedničkog popisa robe vojne namjene EU-a ML7 i popisa CWC-a, najprije je potrebno utvrditi nalazi li se dotični kemijski agens ili prekursor s popisa ML7 na popisima CWC-a. Nakon toga je u slučaju zahtjeva za izvoz kemikalije s popisa CWC-a potrebno slijediti pravila prijena propisana odgovarajućim dijelom Verifikacijskog priloga CWC-a.
- CWC-om nisu zabranjene istraživačke, medicinske, farmaceutske ili zaštitne svrhe.

(c) međunarodnim obvezama država članica koje su ratificirale Konvenciju o kazetnom streljivu;

(d) međunarodnim obvezama država članica koje su ratificirale Konvenciju o zabrani ili ograničavanju upotrebe određenog konvencionalnog oružja s pretjeranim traumatskim učinkom ili djelovanjem bez obzira na cilj i relevantnim priloženim protokolima.

Konvencija o određenom konvencionalnom oružju sadrži zabrane ili ograničenja u pogledu upotrebe određenog konvencionalnog oružja Priloženo joj je pet protokola:

- protokoli I, II i III (Protokol I o neprepoznatljivim fragmentima, izmijenjeni Protokol II o zabrani ili ograničenjima upotrebe mina, eksplozivnih naprava i drugih naprava te Protokol III o zabrani ili ograničenjima upotrebe zapaljivog oružja);
- Protokol IV o zasljepljujućem laserskom oružju,
- Protokol V o eksplozivnim ostacima rata.

(e) međunarodnim obvezama država članica na temelju Ugovora o trgovini oružjem;

Članak 1. Cilj i svrha

Cilj je ovog Ugovora: – uspostaviti najviše moguće zajedničke standarde za reguliranje ili poboljšanje reguliranja međunarodne trgovine konvencionalnim oružjem; – spriječiti ili suzbiti nezakonitu trgovinu konvencionalnim oružjem i spriječiti njihovo preusmjerenje; za svrhe: – doprinosa međunarodnom i regionalnom miru, sigurnosti i stabilnosti; – smanjenja ljudske patnje; – promicanja suradnje, transparentnosti i odgovornog djelovanja država koje sudjeluju u međunarodnoj trgovini konvencionalnim oružjem, gradeći povjerenje među tim državama.

(f) međunarodnim obvezama država članica na temelju Konvencije o zabrani upotrebe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prijenosa protupješačkih mina i o njihovu uništenju;

Najsveobuhvatniji međunarodni instrument koji se bavi protupješačkim minama jest Konvencija o zabrani upotrebe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prijenosa protupješačkih mina i o njihovu uništenju (tzv. Ottawska konvencija) iz 1997. Države stranke Konvencije preuzele su obvezu da, među ostalim, ne upotrebljavaju, ne razvijaju, ne proizvode ili na druge načine nabavljaju, ne stvaraju zalihe, ne zadržavaju niti prenose protupješačke mine, osim kako bi ih se uništilo. Usuglasile su se, k tome, da ni na koji način neće nikomu pomagati te nikoga ohrabrivati i poticati na bilo koju od aktivnosti koja je zabranjena državi stranci.

Neke su države, iako nisu države stranke Ottawske konvencije, proglasile moratorij na izvoz protupješačkih mina.

Pri donošenju prosudbe o izdavanju dozvole države članice koje su stranke Ottawske konvencije u skladu sa svojim međunarodnim obvezama moraju odbiti takav izvoz osim ako smatraju da je u svrhu uništenja.

- (g) obvezama država članica u skladu s Akcijskim programom za sprečavanje, suzbijanje i iskorjenjivanje nezakonitog trgovanja malim i lakim oružjem u svim njegovim aspektima;

Cilj je Programa (PoA) sprečavanje i suzbijanje nezakonite trgovine malim i lakim oružjem u svim njezinim aspektima te borba protiv nje. Dogovoreno je da će se to djelomično postići suradnjom na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini. Države članice dogovorile su se da će poboljšati nacionalne zakone o malom oružju, kontrole izvoza i uvoza, upravljanje zalihama i uključiti se u suradnju i pružanje pomoći. Rezultati sastanaka PoA-e između ostalog su: Međunarodni instrument za praćenje, preporuke skupine vladinih stručnjaka za kontrolu posredovanja i sustav potpore za provedbu Akcijskog programa UN-a (PoA-ISS).

- (h) obvezom država članica u okviru Australske skupine, Režima kontrole raketne tehnologije, Zanggerova odbora, skupine dobavljača nuklearne opreme, Wassenaarskog sporazuma i Haškog kodeksa postupanja kod suzbijanja širenja balističkih projektila.

Uredba Vijeća (EZ) br. 428/2009 od 5. svibnja 2009. o uspostavljanju režima EU-a za kontrolu izvoza, prijenosa, posredovanja i provoza robe s dvojnomo namjenom U Prilogu toj Uredbi nalazi se cjelovit popis svih proizvoda podložnih kontroli izvoza i popis najkritičnije robe s dvojnomo namjenom podložne i strožim pravilima. Ti popisi mogu biti referentni za većinu robe obuhvaćene Australskom skupinom, Režimom kontrole raketne tehnologije, Zanggerovim odborom, skupinom dobavljača nuklearnog oružja, Sporazumom iz Wassenaara i Haškim pravilnikom postupanja protiv širenja balističkih projektila.

AUSTRALSKA SKUPINA (AG)

AG je neslužbeni aranžman. Sudionici ne preuzimaju nikakve pravno obvezujuće obveze: učinkovitost suradnje među sudionicima ovisi isključivo o njihovoj predanosti ciljevima neširenja kemijskog i biološkog oružja (KBO) i nacionalnim mjerama usmjerenima sprečavanju širenja KBO-a.

„Politika uzajamnog poštovanja odbijanja izvoza” („no undercut policy”) AG-a temelj je predanosti članica, a cilj joj je osiguranje zajedničkog pristupa kontroli izvoza u vezi s KBO-om. Ako jedna članica odbije izvoz neke robe s popisa AG-a radi neširenja KBO-a, sve ostale članice suglasne su da neće odobriti u osnovi istovjetan zahtjev za izdavanje dozvola za izvoz, a da se prije ne posavjetuju s članicom koja je izdala izvornu odbijenicu.

Prijenos kemikalija ili bioloških agensa pod nadzorom AG-a trebao bi se odobriti samo kada je država članica izvoznica sigurna da krajnja namjena neće biti u vezi s KBO-om.

Pri donošenju prosudbe o izdavanju dozvole za prijenos države članice trebale bi uzeti u obzir sljedeći nepotpun popis elemenata:

- važnost prijenosa u smislu mogućeg razvijanja, proizvodnje ili stvaranja zaliha kemijskog ili biološkog oružja;
- jesu li oprema, materijal ili s tim povezana tehnologija koji se prenose prikladni za navedenu krajnju namjenu;

- čini li se da postoji znatan rizik od preusmjeravanja u programima kemijskog ili biološkog oružja;
- je li prijenos krajnjem korisniku prethodno odbijen ili je li krajnji korisnik preusmjerio bilo koji od prethodno odobrenih prijenosa u svrhe suprotne ciljevima neširenja;
- postoje li čvrsti razlozi za sumnju da su primatelji sudjelovali u tajnim ili nezakonitim aktivnostima nabave;
- postoje li čvrsti razlozi za sumnju ili je poznato da država primateljica ima ili razvija programe za kemijsko ili biološko ratovanje;
- je li krajnji korisnik sposoban za sigurno rukovanje prenesenom robom i njezino skladištenje;
- je li roba koja se izvozi namijenjena ponovnom izvozu. Ako se ponovno izvozi, robu bi trebala valjano prekontrolirati vlada države primateljice koja bi trebala dati zadovoljavajuća jamstva da će se prije bilo kakvog prijenosa u treću zemlju od nje morati zatražiti suglasnost;
- imaju li država primateljica kao i eventualne države posrednice učinkovite sustave kontrole izvoza;
- je li država primateljica stranka Konvencije o kemijskom oružju ili Konvencije o biološkom i toksičnom oružju te pridržava li se obveza preuzetih tim sporazumima;
- podržava li se u djelovanjima, izjave i politike tijela države primateljice neširenje kemijskog i biološkog oružja te pridržava li se država primateljica međunarodnih obveza u području neširenja oružja.

REŽIM NADZORA RAKETNE TEHNOLOGIJE (MTCR)

MTCR je neslužbeni sporazum među državama koje dijele ciljeve neširenja automatskih sredstava isporuke oružja masovnog uništenja i koje nastoje koordinirati nacionalne napore pri izdavanju dozvola za izvoz s ciljem sprečavanja njegova širenja. MTCR se temelji na pridržavanju zajedničkih smjernica za politiku izvoza (Smjernica MTCR-a) koje se primjenjuju na integralan zajednički popis kontroliranih proizvoda (Prilog MTCR-u o opremi, softveru i tehnologiji). Svaka država članica provodi Smjernice u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, a odluke o zahtjevima za prijenos donose se na nacionalnoj razini.

Pri ocjeni zahtjeva za prijenos proizvoda iz Priloga države članice uzimaju u obzir sljedeće čimbenike:

- zabrinutost zbog širenja oružja za masovno uništenje;
- mogućnosti i ciljeve raketnih i svemirskih programa države primateljice;
- važnost prijenosa u smislu potencijalnog razvoja sredstava isporuke (osim zrakoplova kojima upravlja čovjek) oružja za masovno uništenje;
- ocjenu krajnje namjene prijenosa. Ako prijenos može doprinijeti sredstvima isporuke oružja za masovno uništenje, trebalo bi ga odobriti samo po primitku prikladnih jamstava vlade države primateljice:

- da će se proizvodi upotrebljavati samo u navedene svrhe i da se njihova namjena neće mijenjati, a proizvodi mijenjati ili replicirati bez prethodne suglasnosti vlade koja daje odobrenje;
- da se ni proizvodi ni replike ni njihove izvedenice neće dalje prenositi bez suglasnosti vlade koja daje odobrenje;
- primjenjivost relevantnih multilateralnih sporazuma;
- rizik da će kontrolirani proizvodi pasti u ruke terorističkih skupina i pojedinaca.

Ako je neka druga država članica izdala odbijenicu za u osnovi istovjetan prijenos, sve druge članice suglasne su da neće odobriti u osnovi istovjetne zahtjeve za izdavanje dozvole za izvoz bez prethodnog savjetovanja s članicom koja je izdala izvornu odbijenicu.

SKUPINA DOBAVLJAČA NUKLEARNOG ORUŽJA (NSG)

NSG je neformalni sporazum čije članice teže doprinijeti neširenju nuklearnog oružja provedbom smjernica za izvoz nuklearnog materijala i s njim povezane robe. Smjernice NSG-a svaka vlada sudionica provodi u skladu s nacionalnim propisima i praksama. Odluke o zahtjevima za izvoz donose se na nacionalnoj razini u skladu s nacionalnim zahtjevima za izdavanje dozvola za izvoz.

Osnovno je načelo da dobavljači ne odobravaju prijenos opreme, materijala, softvera ili s njima povezane tehnologije koji su navedeni u Prilogu:

- radi upotrebe u državi koja ne posjeduje nuklearno oružje u svrhe aktivnosti vezane uz nuklearni eksploziv ili aktivnosti vezane uz ciklus nuklearnog goriva za koje ne postoje zaštitne mjere, ili
- općenito, kada postoji neprihvatljiv rizik od preusmjeravanja za takvu aktivnost odnosno kada su prijenosi u suprotnosti s ciljem odvratanja od širenja nuklearnog oružja, ili
- kada postoji neprihvatljiv rizik od preusmjeravanja u svrhe nuklearnog terorizma.

Prilikom razmatranja odobrenja prijenosa nuklearnog materijala ili materijala povezanog s njim, države članice u skladu s NSG-om trebale bi primijeniti mjere opreza da bi provele Osnovno načelo te bi u obzir trebale uzeti relevantne čimbenike, među ostalim:

- je li država primateljica potpisnica NPT-a, Sporazuma o zabrani nuklearnog oružja u Latinskoj Americi ili sličnih međunarodnih pravno obvezujućih ugovora o neširenju nuklearnog materijala te je li sklopila ugovor s IAEA-om o zaštitnim mjerama koji se odnosi na sve njezine miroljubive nuklearne aktivnosti;
- provodi li država članica koja nije potpisnica NPT-a, Sporazuma o zabrani nuklearnog oružja u Latinskoj Americi ili nekog sličnog međunarodnog pravno obvezujućeg ugovora o neširenju nuklearnog materijala aktivnosti vezane uz ciklus nuklearnog goriva koje nisu podložne zaštitnim mjerama IAEA-a;
- je li tehnologija vezana uz nuklearni materijal koja se prenosi prikladna za navedenu krajnju namjenu te je li navedena krajnja namjena prikladna za krajnjeg korisnika;
- hoće li se tehnologija vezana uz nuklearni materijal upotrebljavati za istraživanje, razvoj, planiranje, proizvodnju, izgradnju, rad ili održavanje nekog postrojenja za preradu ili obogaćivanje;
- podržava li se u radnjama, izjavama i politikama tijela države primateljice neširenje nuklearnog oružja i pridržava li se država primateljica međunarodnih obveza na području neširenja;
- sudjeluju li primatelji u tajnim ili nezakinitim aktivnostima; i
- je li krajnjem korisniku neki prijenos prethodno odbijen i je li krajnji korisnik preusmjerio neki prethodno odobren prijenos u svrhe suprotne Smjernicama.

- postoji li razlog za vjerovanje da postoji rizik od preusmjerenja u svrhu nuklearnog terorizma;
- postoji li rizik od ponovnog prijenosa opreme, materijala, softvera ili s njima povezane tehnologije navedene u Prilogu ili od prijenosa njihovih replika u suprotnosti s Osnovnim načelom jer država primateljica nije razvila i održavala prikladne, učinkovite nacionalne kontrole izvoza i pretovara utvrđene Rezolucijom 1540 Vijeća sigurnosti UN-a.

SPORAZUM IZ WASSENAARA (WA)

Sporazum iz Wassenaara o kontroli izvoza konvencionalnog oružja i robe i tehnologija s dvojnog namjenom neformalni je režim kontrole izvoza. Članstvo u WA-u ne nameće zakonske obveze državama koje u njemu sudjeluju. Odluka o prijenosu ili odbijanju prijenosa bilo kojeg proizvoda u isključivoj je nadležnosti svake države sudionice. Sve mjere u pogledu Sporazuma poduzimaju se u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i politikom, a provode se na temelju nacionalnog diskrecijskog prava.

Nacionalne politike, uključujući i odluke o odobrenju ili odbijanju dozvole, rukovode se dobrim praksama, smjernicama i elementima usuglašenim u sklopu Sporazuma. Vidi cjelovite tekstove tih dokumenata na internetskim stranicama Sporazuma iz Wassenaara <http://www.wassenaar.org>

Prilikom odlučivanja o odobrenju prijenosa robe koja je navedena u WA-u, države članice trebale bi uzeti u obzir da glavne obveze u sklopu WA-a obuhvaćaju:

- održavanje nacionalnih kontrola izvoza robe navedene na kontrolnim popisima;
- dobrovoljnu razmjenu podataka koja doprinosi transparentnosti prijenosa oružja te robe i tehnologija s dvojnog namjenom;
- u pogledu proizvoda na popisu streljiva, redovnu polugodišnju razmjenu informacija o isporukama konvencionalnog oružja državama koje ne sudjeluju u Sporazumu;
- u pogledu robe s dvojnog namjenom, obavješćivanje, dvaput godišnje, o svim uskraćenim dozvolama državama koje ne sudjeluju u Sporazumu, na objedinjen način;

- u pogledu proizvoda na popisu osjetljivih proizvoda i popisu veoma osjetljivih proizvoda, obavješćivanje na pojedinačnoj osnovi o svim dozvolama odbijenima državama koje ne sudjeluju u Sporazumu te o svim dozvolama izdanim državama koje ne sudjeluju u Sporazumu na skupnoj osnovi, dvaput na godinu;
- obavješćivanje država sudionica o odobrenju dozvole koju je neka druga država sudionica odbila za u osnovi istovjetnu transakciju tijekom posljednje tri godine (obavijest u skladu s politikom uzajamnog poštovanja odbijanja izvoza). Odluka o prijenosu ili odbijanju prijenosa bilo kojeg proizvoda u isključivoj je nadležnosti svake države sudionice.

ZANGGEROV ODBOR

Zanggerov odbor neformalna je struktura koja znatno doprinosi tumačenju članka III. stavka 2. Ugovora o neširenju nuklearnog naoružanja (NPT) i time nudi smjernice svim potpisnicama Ugovora.

Pri ocjeni zahtjeva za prijenos proizvoda obuhvaćenih Zanggerovim odborom države članice uzimaju u obzir sljedeće čimbenike:

- opskrba izvornim ili posebnim fisibilnim materijalom svake države koja ne posjeduje nuklearno oružje u miroljubive svrhe nije dopuštena osim ako taj izvorni ili posebni fisibilni materijal ne podliježe zaštitnim mjerama određenim ugovorom s Međunarodnom agencijom za atomsku energiju (IAEA);
- ako vlada želi opskrbiti takvu državu izvornim ili posebnim fisibilnim materijalom u miroljubive svrhe, dužna je:
  - državi primateljici kao uvjet opskrbe odrediti da se izvorni ili posebni fisibilni materijal odnosno posebni fisibilni materijal proizveden njegovom upotrebom ne smije prenamijeniti za nuklearno oružje ili druge nuklearne eksplozivne uređaje; i
  - uvjeriti se da će se zaštitne mjere s tim ciljem, određene ugovorom s Agencijom i usklađene sa sustavom zaštite, primjenjivati na predmetni izvorni ili posebni fisibilni materijal;

- u slučaju izravnog izvoza izvornog ili posebnog fisibilnog materijala državama koje ne posjeduju nuklearno naoružanje, a nisu potpisnice NPT-a, vlada se prije odobrenja izvoza predmetnog materijala mora uvjeriti da će taj materijal biti podložan ugovoru o zaštitnim mjerama s IAEA-om čim država primateljica preuzme odgovornost za materijal, ali najkasnije u trenutku kada materijal stigne do odredišta;
- vlada je prilikom izvoza izvornog ili posebnog fisibilnog materijala državi koja posjeduje nuklearno oružje, a nije potpisnica NPT-a, dužna tražiti zadovoljavajuća jamstva da se materijal neće ponovno izvesti u državu koja ne posjeduje nuklearno oružje, a nije potpisnica NPT-a, osim ako ta država koja prima taj ponovni izvoz sklopi sporazume o prihvaćanju zaštitnih mjera IAEA-a;
- podnosi se godišnje izvješće o izvozima izvornog i fisibilnog materijala državama koje ne posjeduju nuklearno oružje, a nisu potpisnice NPT-a.

HAŠKI KODEKS PONAŠANJA PROTIV ŠIRENJA BALISTIČKIH PROJEKTILA (HCoC)

HCoC je politički obvezujući instrument sprečavanja širenja oružja kojim se pristupa rješavanju problema balističkih projektila sposobnih za isporuku oružja za masovno uništenje. Glavni je cilj Kodeksa povećati transparentnost i povjerenje među državama potpisnicama provođenjem specifičnih mjera za izgradnju povjerenja, posebno putem najava lansiranja balističkih projektila i svemirskih vozila te godišnjih izvjava o politikama balističkih projektila i vozila za lansiranje svemirskih letjelica.

Pri donošenju prosudbe o izdavanju dozvole države članice trebale bi uzeti u obzir je li država koja traži dozvolu potpisnica HCoC-a te pridržava li se njegovih temeljnih načela:

- žurnosti sprečavanja i obuzdavanja širenja balističkih projektila koji mogu isporučivati oružje za masovno uništenje;
- važnosti jačanja multilateralnih instrumenata za razoružanje i neširenje oružja;
- priznavanja činjenice da državama ne bi trebala biti zaniijekana mogućnost upotrebe pogodnosti svemira u miroljubive svrhe, ali da time ne smiju doprinositi širenju balističkih projektila sposobnih za prijenos oružja za masovno uništenje;
- nužnosti odgovarajućih mjera transparentnosti u pogledu programa balističkih projektila i svemirskih vozila.

1.4. ***Donošenje prosudbe.*** Na temelju prethodno navedene ocjene države članice donose prosudbu o tome bi li izvoz predstavljao kršenje međunarodnih obveza i dužnosti države članice ili EU-a i treba li ga odbiti.

PRILOG 1. (dijelu 1. poglavlja 2.)

NEPOTPUN POPIS INTERNETSKIH STRANICA S RELEVANTNIM IZVORIMA
INFORMACIJA:

Popisi sankcija EU-a (ESVD):

<https://www.sanctionsmap.eu/#/main>

Popis embarga na snazi (SIPRI):

<http://www.sipri.org/databases/embargoes>

Međunarodna agencija za atomsku energiju (NPT):

www.iaea.org

Ured Ujedinjenih naroda u Ženevi (razoružanje, BTWC):

www.unog.ch

Organizacija za zabranu kemijskog oružja (CWC):

www.opcw.org

Konvencija o zabrani protupješačkih mina

<https://www.apminebanconvention.org/>

[https://www.unog.ch/80256EE600585943/\(httpPages\)/CA826818C8330D2BC1257180004B1B2E?
OpenDocument](https://www.unog.ch/80256EE600585943/(httpPages)/CA826818C8330D2BC1257180004B1B2E?OpenDocument)

Konvencija o kazetnom streljivu

<http://www.clusterconvention.org/>

[https://www.unog.ch/80256EE600585943/\(httpPages\)/F27A2B84309E0C5AC12574F70036F176?
OpenDocument](https://www.unog.ch/80256EE600585943/(httpPages)/F27A2B84309E0C5AC12574F70036F176?OpenDocument)

Konvencija o određenom konvencionalnom oružju

[https://www.unog.ch/80256EE600585943/\(httpPages\)/4F0DEF093B4860B4C1257180004B1B30?
OpenDocument](https://www.unog.ch/80256EE600585943/(httpPages)/4F0DEF093B4860B4C1257180004B1B30?OpenDocument)

Međunarodna kampanja za zabranu protupješačkih mina:

www.icbl.org

Međunarodni centar za humanitarno razminiranje u Ženevi:

www.gichd.ch

Australska skupina:

www.australiagroup.net

Režim kontrole raketne tehnologije (MTCR):

www.mtcr.info

Zanggerov odbor:

www.zanggercommittee.org

Skupina dobavljača nuklearnog oružja:

www.nuclearsuppliersgroup.org

Sporazum iz Wassenaara:

www.wassenaar.org

Haški kodeks ponašanja protiv širenja balističkih projektila (HCoC):

www.hcoc.at

Dio 2.: Dobra praksa za tumačenje drugog mjerila

Kako primijeniti drugo mjerilo

- 2.1. Zajedničko stajalište Vijeća 2008/944/ZVSP odnosi se na svaki izvoz vojne tehnologije ili opreme iz država članica Europske unije i na robu s dvojnou namjenom kako je definirano u članku 6. Zajedničkog stajališta. Stoga se drugo mjerilo *a priori* i bez iznimke primjenjuje na izvoz u sve države primateljice. Međutim, budući da se drugim mjerilom uspostavlja veza s ljudskim pravima, kao i poštovanjem međunarodnog humanitarnog prava u državi krajnjeg odredišta, potrebno je posvetiti posebnu pozornost izvozima vojne tehnologije ili opreme u države u kojima postoje naznake kršenja ljudskih prava ili kršenja međunarodnog humanitarnog prava.
- 2.2. **Izvori informacija:** Zajednička baza izvora informacija EU-a, dostupna svim državama članicama, sastoji se od izvješća voditelja misija EU-a, strategija EU-a o ljudskim pravima za pojedine zemlje te, u određenim slučajevima, izjava/zaključaka Vijeća EU-a o odgovarajućim državama primateljicama. U tim se dokumentima obično uzimaju u obzir informacije dostupne u drugim međunarodnim tijelima i izvorima informacija. Međutim, s obzirom na neophodnu analizu na pojedinačnoj osnovi slučaja do slučaja i specifičnost svakog zahtjeva za izdavanje dozvole, po potrebi je moguće pribaviti dodatne informacije:

- u diplomatskim misijama i drugim vladinim institucijama država članica,
- iz dokumentacije Ujedinjenih naroda, Međunarodnog odbora Crvenog križa i drugih međunarodnih i regionalnih tijela,
- iz izvješća međunarodnih nevladinih organizacija,
- iz izvješća lokalnih nevladinih organizacija za ljudska prava i drugih pouzdanih lokalnih izvora,
- iz informacija koje pruža civilno društvo.

Osim toga, EU je osmislio i usvojio određene smjernice koje bi trebale služiti kao okvir za zaštitu i unapređenje ljudskih prava u trećim zemljama, kao što su Smjernice o smrtnoj kazni, mučenju, djeci u ratnom sukobu i braniteljima ljudskih prava te Akcijski plan za ljudska prava i demokraciju 2015. – 2019. Prilog I. sadrži nepotpun popis relevantnih internetskih stranica.

Elementi koje treba uzeti u obzir prilikom donošenja prosudbe

2.3. **Ključni koncepti:** Uvidom u drugo mjerilo otkriva se nekoliko ključnih koncepata koje treba uzeti u obzir pri svakoj ocjeni i koji su istaknuti u sljedećem tekstu.

„Nakon ocjene stava države primateljice prema odgovarajućim načelima utvrđenima međunarodnim instrumentima o pravima čovjeka, države članice:

- (a) uskraćuju dozvolu za izvoz, ako postoji očit rizik da bi vojna tehnologija ili oprema namijenjene izvozu mogle biti uporabljene za unutarnju represiju;
- (b) posebno su oprezne i budne prilikom izdavanja dozvola, za svaki pojedini slučaj napose i uzimajući u obzir prirodu vojne tehnologije i opreme, zemljama gdje su nadležna tijela Ujedinjenih naroda, Europska unija ili Vijeće Europe utvrdili ozbiljno kršenje ljudskih prava;”

„Nakon ocjene odnosa države primateljice prema odgovarajućim načelima utvrđenima međunarodnim instrumentima međunarodnoga humanitarnoga prava, države članice:

- (c) uskraćuju dozvolu za izvoz, ako postoji očit rizik da bi vojna tehnologija ili oprema namijenjena izvozu mogla biti korištena za izazivanje ozbiljnih kršenja međunarodnog humanitarnog prava.”

„U tu svrhu, u tehnologiju ili opremu koja bi se mogla uporabiti za unutarnju represiju, između ostalog, ubraja se i tehnologija i oprema za koju postoje dokazi da nju ili njoj sličnu opremu i tehnologiju predloženi krajnji korisnik koristi za unutarnju represiju ili postoje razlozi za vjerovanje da će se ta tehnologija ili oprema rabiti u druge namjene ili da će ju rabiti drugi krajnji korisnik, a ne onaj koji je naveden, te da će se rabiti za unutarnju represiju. U skladu s člankom 1. ovog Zajedničkog stajališta, narav tehnologije ili opreme će se pomno razmatrati, posebno ako je namijenjena za potrebe unutarnje sigurnosti.

U unutarnju represiju se, između ostalog, ubraja mučenje i drugo okrutno, neljudsko i ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje, samovoljna smaknuća ili smaknuća po kratkom postupku, nestanci, samovoljna zatvaranja i druga gruba kršenja ljudskih prava i temeljnih sloboda utvrđenih odgovarajućim međunarodnim instrumentima humanitarnog prava, uključujući Opću deklaraciju o ljudskim pravima i Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima.”

Pri ocjeni postojanja očitog rizika od upotrebe predloženog izvoza za unutarnju represiju države članice trebale bi uzeti u obzir podatke o trenutačnom i prošlom postupanju predloženog krajnjeg korisnika i države primateljice općenito u odnosu na poštovanje ljudskih prava. Posljednje uključuje usmjerenje politike vlade države primateljice; nedavne bitne događaje, uključujući, među ostalim, učinak borbe protiv terorizma; učinkovitu zaštitu ljudskih prava u ustavu; osposobljavanje ključnih aktera u području ljudskih prava (npr. tijela za izvršavanje zakonodavstva); nekažnjavanje kršenja ljudskih prava; međunarodna tijela za nadzor i nacionalne institucije za promicanje ili zaštitu ljudskih prava.

2.4. **Međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava:** Prilog II. sadrži nepotpun popis glavnih međunarodnih i regionalnih instrumenata.

Ti instrumenti i njihovi dodatni protokoli predstavljaju glavne međunarodne norme i standarde u područjima ljudskih prava i temeljnih sloboda. Njima se jamče civilna i politička prava (poput, među ostalim, prava na život; zabrane ropstva i prisilnog rada; osobne slobode i sigurnosti; jednakosti pred zakonom; prava na pošteno suđenje i učinkovit pravni lijek; slobode govora i informiranja; slobode okupljanja; slobode kretanja; slobode mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti; prava na traženje i ostvarenje azila); prava žena; prava djece; nediskriminacije; prava manjina i autohtonih naroda; gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava

2.5. **Stav države primateljice:** Pri procjeni poštovanja i zaštite svih ljudskih prava i temeljnih sloboda u nekoj državi trebalo bi, prema potrebi, uzeti u obzir sljedeće pokazatelje, uključujući rizik od toga da se roba obuhvaćena člankom 2. stavkom 1., člankom 3. ili člankom 4. UTO-a upotrijebi za počinjenje ili omogućavanje djela ozbiljnog rodno uvjetovanog nasilja ili nasilja nad ženama i djecom:

- predanost vlade države primateljice poštovanju i unaprjeđenju ljudskih prava i privođenju pravdi kršitelja ljudskih prava;
- podatke o implementaciji odgovarajućih međunarodnih i regionalnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava kroz nacionalnu politiku i praksu;
- podatke o ratifikaciji odgovarajućih međunarodnih i regionalnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava u dotičnoj državi;
- stupanj suradnje s međunarodnim i regionalnim mehanizmima za zaštitu ljudskih prava (npr. s ugovornim tijelima UN-a i posebnim postupcima);
- poštovanje demokratskih načela u državi krajnjeg odredišta. Demokracija je neodvojivo povezana s potpunim poštovanjem svih ljudskih prava;

- političku volju za razmatranjem unutarnjih pitanja u vezi s ljudskim pravima na transparentan način, na primjer u obliku bilateralnih ili multilateralnih dijaloga s EU-om ili drugim partnerima, uključujući i civilno društvo.

2.6. ***Ozbiljna kršenja ljudskih prava:*** Bečkom deklaracijom i Akcijskim programom usvojenima na Svjetskoj konferenciji o ljudskim pravima u Beču 1993. potvrđena je čvrsta predanost svih država ispunjavanju obveza unapređenja univerzalnog poštovanja i zaštite svih ljudskih prava i temeljnih sloboda u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda, drugim instrumentima vezanim uz ljudska prava i međunarodnim pravom. Jednako tako potvrđena su i načela univerzalnosti, nedjeljivosti, međuovisnosti i povezanosti svih ljudskih prava.

Glede kvalifikacije kršenja ljudskih prava kao „ozbiljnih”, svaka se situacija mora ocijeniti u vlastitim okvirima i na pojedinačnoj osnovi uzimajući u obzir sve relevantne aspekte. Relevantni su čimbenici pri ocjenjivanju karakter/priroda i posljedice stvarnog dotičnog kršenja. Sustavna i/ili raširena kršenja ljudskih prava ističu ozbiljnost stanja ljudskih prava. Međutim, kršenja ne moraju biti sustavna ili raširena da bi se smatrala „ozbiljnima” u analizi drugog mjerila. Prema drugome mjerilu glavni je čimbenik u analizi pitanje jesu li nadležna tijela UN-a, EU-a ili Vijeća Europe (kako je navedeno u Prilogu III.) utvrdila da su se u državi primateljici dogodila ozbiljna kršenja ljudskih prava. U tom pogledu ta nadležna tijela ne moraju se i sama izrijeком koristiti pojmom „ozbiljna”; već je dovoljno da utvrde da su se kršenja dogodila. Konačnu ocjenu o tome smatraju li se ta kršenja ozbiljnima u tom kontekstu moraju donijeti države članice. Jednako tako, izostanak zaključka tih tijela ne uskraćuje državama članicama mogućnost donošenja neovisne ocjene o tome jesu li se takva ozbiljna kršenja dogodila.

- 2.7. ***Unutarnja represija, očit rizik, „mogle bi”, za svaki pojedini slučaj:*** U tekstu drugog mjerila navedeni su brojni primjeri toga što čini unutarnju represiju. No, za ocjenu o tome postoji li očit rizik da bi predloženi izvoz mogao biti iskorišten za počinjenje ili omogućivanje takvih činova potrebna je detaljna analiza. Treba imati na umu da se u tekstu koristi kombinacija izraza „očit rizik” i „mogle bi”. Pri tome je potrebno manje dokaza nego pri očitom riziku da će se vojna tehnologija ili oprema koristiti za unutarnju represiju.

Analiza očitog rizika mora se temeljiti na razmatranju na pojedinačnoj osnovi raspoloživih dokaza o povijesti i trenutačnim prevladavajućim okolnostima u državi primateljici ili u pogledu predloženog krajnjeg korisnika, kao i svih prepoznatljivih trendova i/ili budućih događaja za koje se razumno može očekivati da će stvoriti uvjete koji bi mogli dovesti do represivnih radnji (npr. predstojeći izbori). Neka od početnih pitanja koja bi se mogla postaviti jesu:

- je li odnos države primateljice / predloženog krajnjeg korisnika istaknut u negativnom svjetlu u izjavama/zaključcima Vijeća EU-a?
- je li u nedavnim izvješćima voditeljâ misije EU-a izražena zabrinutost u pogledu države primateljice / predloženog krajnjeg korisnika?
- jesu li druga međunarodna ili regionalna tijela (npr. UN, Vijeće Europe ili OESS) izrazila zabrinutost?
- postoje li dosljedna izvješća lokalnih ili međunarodnih nevladinih organizacija i medija u kojima se izražava zabrinutost?

Prije potvrde bilo koje analize važno je obratiti osobitu pozornost na trenutačno stanje u državi primateljici. Možda je u prošlosti dolazilo do zloupotrebe, ali je kao odgovor na domaći ili međunarodni pritisak ili unutarnju promjenu vlasti država primateljica poduzela mjere kako bi promijenila prakse. Mogu se postaviti pitanja:

- je li država primateljica pristala na vanjski ili kakav drugi neovisan nadzor i/ili istrage navodnih represivnih djela?
- ako jest, kako je reagirala na nalaze, odnosno koje je mjere poduzela u te svrhe?
- je li se vlada države primateljice promijenila na način koji ulijeva povjerenje da će se politike/prakse promijeniti?
- postoje li EU-ovi ili neki drugi multilateralni ili bilateralni programi namijenjeni provođenju promjene/reforme?

Olakotne okolnosti, kao što su poboljšana otvorenost i pokrenut proces dijaloga kako bi se pristupilo rješavanju pitanja ljudskih prava u državi primateljici, mogu dovesti do mogućnosti pozitivnije ocjene. Međutim, važno je shvatiti da protok duljeg razdoblja od široko objavljenih pojava represije u državi primateljici nije po sebi pouzdano mjerilo izostanka očitog rizika. Pri donošenju pravilne ocjene na pojedinačnoj osnovi, ništa ne može nadomjestiti ažurirane informacije iz pouzdanih izvora podataka.

2.8. **Priroda vojne tehnologije ili opreme** važno je pitanje u svakom zahtjevu. Ključno je da svaka ocjena opreme u okviru drugog mjerila bude realna (tj. je li dotična roba uistinu upotrebljiva kao oruđe represije?). No, važno je i uvidjeti da za niz dijelova opreme postoje dokazi o upotrebi u svrhe počinjenja ili omogućivanja represivnih djela. Proizvodi, kao što su oklopni transporteri (OT-ovi), neprobojni prsluci i oprema za komunikaciju/nadzor, mogu imati veliku ulogu u omogućivanju represije.

2.9. U vezi s time također je potrebno uzeti u obzir **krajnjeg korisnika**. Ako su namijenjeni policiji ili sigurnosnim snagama, važno je utvrditi kojem će se točno ogranku tih snaga u državi primateljici roba isporučiti. Potrebno je napomenuti i da nema strogog pravila za to koji ogranci sigurnosnog aparata mogu imati ulogu u represiji. Vojska, na primjer, može imati ulogu u mnogim državama, a u drugima možda ne postoje dokazi o takvoj ulozi. Neka od početnih pitanja mogla bi biti:

- postoje li podaci da se ta oprema upotrebljavala za represiju u državi primateljici ili gdje drugdje?
- ako ne postoje, koja je vjerojatnost da će se u budućnosti upotrebljavati?
- tko je krajnji korisnik?

- koja je uloga krajnjeg korisnika u državi primateljici?
- je li krajnji korisnik sudjelovao u represiji?
- postoje li kakva relevantna izvješća o takvom sudjelovanju?

2.10. *Odgovarajuća načela utvrđena instrumentima međunarodnog humanitarnog prava.*

Međunarodno humanitarno pravo (poznato i pod nazivom „pravo oružanih sukoba” ili „vojno pravo”) obuhvaća pravila kojima se, u vrijeme oružanog sukoba, nastoji zaštititi osobe koje ne sudjeluju ili su prestale sudjelovati u neprijateljstvima (na primjer, civili i ranjenici, bolesnici i zarobljeni borci), i urediti vođenje neprijateljstva (na primjer, sredstva i metode ratovanja). Primjenjuje se na situacije oružanog sukoba i ne uređuje slučajeve u kojima država može zakonito upotrijebiti silu. Međunarodno humanitarno pravo nameće obveze svim stranama oružanog sukoba, uključujući organizirane oružane skupine.

Glavna načela međunarodnog humanitarnog prava koja se primjenjuju na upotrebu oružja u oružanim sukobima su načelo razlikovanja, načelo zabrane napada bez razlikovanja, načelo proporcionalnosti, načelo mogućih mjera opreza, načelo nepotrebnih ozljeda ili nepotrebne patnje i načelo zaštite okoliša.

Najvažniji instrumenti međunarodnog humanitarnog prava su četiri Ženevske konvencije iz 1949. i njihovi Dopunski protokoli iz 1977. Oni su nadopunjeni ugovorima o pojedinim predmetima uključujući zabranu određenog oružja i zaštitu određenih kategorija ljudi i objekata, kao što su djeca i kulturno vlasništvo (vidi popis glavnih ugovora u Prilogu IV.).

Odgovarajuća pitanja koja se odnose na ratifikaciju i nacionalnu provedbu ugovora međunarodnog humanitarnog prava uključuju:

- ratifikaciju četiriju Ženevskih konvencija iz 1949. i njihovih Dopunskih protokola iz 1977.
- ratifikaciju ostalih ključnih ugovora međunarodnog humanitarnog prava.
- ratifikaciju ugovora koji sadrže izričitu zabranu ili ograničavanje prijenosa određenog oružja.
- je li država primateljica usvojila nacionalno zakonodavstvo ili pravila propisana instrumentima međunarodnog humanitarnog prava kojih je stranka?

2.11. **Ozbiljno kršenje međunarodnog humanitarnog prava** uključuju teške povrede četiriju Ženevskih konvencija iz 1949. Svaka konvencija sadrži definicije djela koja se smatraju ozbiljnim kršenjem (članci 50., 51., 130., 147.). Članci 11. i 85. Dopunskog protokola I iz 1977. također sadrže širi spektar djela koja se smatraju ozbiljnim kršenjem tog Protokola. Popis tih definicija nalazi se u Prilogu V. Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda uključuje ostala ozbiljna kršenja zakona i običaja primjenjivih u međunarodnom i nemeđunarodnom oružanom sukobu, a koji se definiraju kao ratni zločini (članak 8., pododjelci b, c i e; cjeloviti tekst Rimskog statuta nalazi se na stranici <http://legal.un.org/icc/statute/romefra.htm>).

- je li kršenja počinio bilo koji akter za kojeg je odgovorna država? (npr. državni organi, uključujući oružane snage; osobe ili subjekti ovlašteni za izvršavanje dijela vladinih ovlasti; osobe ili grupe koje djeluju na temelju uputa države ili pod njezinim usmjerenjem ili kontrolom; kršenja koja su počinile privatne osobe ili grupe koje vlada priznaje i prihvaća kao vlastito počinjenje.)
- je li država primateljica propustila poduzeti djela za sprečavanje i suzbijanje kršenja koja su počinili njezini državljani ili su počinjena na njezinu državnom području?
- je li država primateljica propustila istražiti kršenja koja su navodno počinili njezini državljani ili su počinjena na njezinu državnom području?
- je li država primateljica propustila tražiti i krivično goniti (ili izručiti) svoje državljane ili one koji su na njezinu državnom području bili odgovorni za kršenja međunarodnog humanitarnog prava?
- Je li država primateljica propustila surađivati s drugim državama, *ad hoc* sudovima ili Međunarodnim kaznenim sudom u vezi s kaznenim postupcima vezanima uz kršenja međunarodnog humanitarnog prava?

2.12. **Ugovor o trgovini oružjem**, članak 7. stavak 1. točka (b) podtočka i. („teško kršenje međunarodnog humanitarnog prava”) i podtočka ii. („teško kršenje međunarodnog prava o ljudskim pravima”) te članak 7. stavak 4. („rodno uvjetovano nasilje i nasilje nad ženama i djecom”)

Ugovor o trgovini oružjem sadržava odredbu sličnu drugome mjerilu Zajedničkog stajališta EU-a. U članku 7. navodi se:

„Izvoz i procjena izvoza

1. Ako izvoz nije zabranjen na temelju članka 6., svaka država stranka izvoznica, prije nego što odobri izvoz konvencionalnog oružja obuhvaćenog člankom 2. stavkom 1. ili predmeta obuhvaćenih člankom 3. ili člankom 4., u okviru svoje nadležnosti i na temelju svog nacionalnog sustava kontrole, na objektivan i nediskriminirajući način, uzimajući u obzir sve relevantne čimbenike, uključujući i podatke koje je dostavila država uvoznica u skladu s člankom 8. stavkom 1., procjenjuje koliki su izgledi da bi konvencionalno oružje ili predmeti mogli:

[...]

(b) biti upotrijebljeni za:

- i. počinjenje ili omogućavanje teškog kršenja međunarodnog humanitarnog prava;*
- ii. počinjenje ili omogućavanje teškog kršenja međunarodnog prava o ljudskim pravima;*

[...]”

Prethodno navedena razmatranja u vezi s drugim mjerilom također se u potpunosti primjenjuju na provedbu članka 7. stavka 1. točke (b) podtočki i. i ii.

Ugovor o trgovini oružjem također sadrži odredbu koja se odnosi na određeni oblik kršenja ljudskih prava i MHP-a koja nisu izričito navedena u Zajedničkom stajalištu, ali koja su obuhvaćena drugim mjerilom, tj. rodno uvjetovano nasilje (GBV) ili nasilje nad ženama i djecom.

U članku 7. stavku 4. navodi se:

„4. Prilikom ovog procjenjivanja, država stranka izvoznica u obzir uzima opasnost da će konvencionalno oružje obuhvaćeno člankom 2. stavkom 1. ili predmeti obuhvaćeni člankom 3. ili člankom 4. biti upotrijebljeni za počinjenje ili omogućavanje djela teškog rodno uvjetovanog nasilja ili nasilja nad ženama i djecom.“

U skladu s tim odredbama Ugovora o trgovini oružjem pitanje rodno uvjetovanog nasilja (GBV) i nasilja nad ženama i djecom treba uzeti u obzir pri razmatranju drugog mjerila. Činovi rodno uvjetovanog nasilja krše niz načela ljudskih prava sadržanih u međunarodnim instrumentima i mogu predstavljati povrede međunarodnog humanitarnog prava ako su počinjeni tijekom oružanih sukoba. Uobičajeni su primjeri rodno uvjetovanog nasilja seksualno nasilje (uključujući silovanje), prisilna prostitucija i trgovina ljudima. Također bi trebalo uzeti u obzir to da je rizik od rodno uvjetovanog nasilja uvijek veći u kriznim i konfliktnim situacijama.

EU smatra da poštovanje zakona o ljudskim pravima i međunarodnog humanitarnog prava u potpunosti obuhvaća djela navedena u članku 7. stavku 4. Ugovora o trgovini oružjem. Drugo mjerilo stoga u potpunosti obuhvaća obveze koje proizlaze iz članka 7. stavka 4. Ugovora o trgovini oružjem.

2.13. **Očit rizik.** Dubinska ocjena rizika od toga da bi predloženi izvoz vojne tehnologije ili opreme mogao biti upotrijebljen za počinjenje ozbiljnih kršenja međunarodnog humanitarnog prava treba uključivati i ispitivanje prošlih i sadašnjih podataka primatelja o poštovanju međunarodnog humanitarnog prava, namjere primatelja koje su izražene preuzimanjem službenih obveza i sposobnost primatelja da osigura da će prenesena oprema ili tehnologija biti upotrijebljena na način koji je u skladu s međunarodnim humanitarnim pravom i da neće biti preusmjerena ili prenesena na druga odredišta gdje bi se mogla upotrijebiti za ozbiljna kršenja ovog zakona.

Izolirani slučajevi kršenja međunarodnog humanitarnog prava ne moraju neophodno ukazivati na odnos države primateljice prema međunarodnom humanitarnom pravu i ne mora ih se same po sebi smatrati temeljem za odbijanje prijenosa oružja. Uzrok ozbiljne zabrinutosti trebao bi se odnositi na slučajeve u kojima je moguće razaznati određeni obrazac kršenja ili u kojima država primateljica nije poduzela odgovarajuće korake za kažnjavanje tih kršenja.

Zajednički članak 1. Ženevskih konvencija općenito se tumači kao dodjela odgovornosti državama koje čine treću stranku i nisu uključene u oružani sukob da ne potiču nijednu od stranki na oružani sukob i kršenje međunarodnog humanitarnog prava niti da vrše djela koja bi poduprla takva kršenja te da poduzimaju odgovarajuće korake kako bi obustavile takva kršenja. Te države imaju posebnu odgovornost da interveniraju u odnosu na države ili oružane skupine nad kojima bi mogle imati nekakva utjecaja. Države koje proizvode i izvoze oružje mogu se smatrati posebno utjecajnim pri „jamčenju poštovanja” međunarodnog humanitarnog prava zbog svoje sposobnosti da omoguće ili uskrate sredstva kojima se izvršavaju određena teška kršenja. Stoga bi trebale biti posebno oprezne kako bi osigurale da se njihov izvoz ne upotrebljava za počinjenje teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava.

Obveze utvrđene Zajedničkim stajalištem 2008/944/ZVSP usklađene su s onima iz članka 7. stavaka 1., 3. i 4. Ugovora o trgovini oružjem. Prilikom tog ocjenjivanja države članice u obzir uzimaju opasnost da će konvencionalno oružje obuhvaćeno člankom 2. stavkom 1. ili predmeti obuhvaćeni člankom 3. ili člankom 4. UTO-a biti upotrijebljeni za počinjenje ili omogućavanje djela teškog rodno uvjetovanog nasilja ili nasilja nad ženama i djecom.

Relevantna pitanja koja je potrebno razmotriti uključuju sljedeće:

- postoji li nacionalno zakonodavstvo kojim se zabranjuje i kažnjava kršenje međunarodnog humanitarnog prava?
- je li država primateljica utvrdila zahtjeve za svoje vojne zapovjednike da spriječe i zaustave i one koji su pod njihovom kontrolom i koji su počinili kršenje međunarodnog humanitarnog prava te da poduzmu mjere protiv njih?
- je li država primateljica ratificirala Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda?

- bi li se zbog unutarnje situacije u državi primateljici / krajnjem odredištu mogla povećati vjerojatnost da će se oružje upotrijebiti za počinjenje ili olakšavanje relevantnih djela rodno uvjetovanog nasilja utvrđenih u ocjeni krajnjeg odredišta?
- jesu li međunarodna ili regionalna tijela (npr. UN, Vijeće Europe ili OESS) izrazili zabrinutost zbog pojave / velike učestalosti rodno uvjetovanog nasilja na krajnjem odredištu?
- surađuje li država primateljica s ostalim državama, *ad hoc* sudovima ili Međunarodnim kaznenim sudom u vezi s kaznenim postupcima vezanima uz kršenja?
- postoji li utvrđena najmanja dobna granica za novačenje (obavezno i dobrovoljno) osoba u oružane snage?
- jesu li donesene pravne mjere kojima se zabranjuje i kažnjava novačenje djece i njihovo korištenje u neprijateljstvima?
- educira li i osposobljava li država primateljica svoje vojne časnike i obične vojnike u pogledu primjene pravila iz međunarodnog humanitarnog prava? (npr. tijekom vojnih vježbi)
- je li međunarodno humanitarno pravo uključeno u vojnu doktrinu i vojne priručnike, pravila vojnog djelovanja, upute i zapovijedi?
- postoje li pravni savjetnici koji su prošli osposobljavanje u području međunarodnog humanitarnog prava koji savjetuju oružane snage?
- jesu li poduzete iste mjere kojima bi se jamčilo da i ostali nositelji oružja koji djeluju u situacijama obuhvaćenim međunarodnim humanitarnim pravom poštuju međunarodno humanitarno pravo?
- jesu li uspostavljeni mehanizmi kojima bi se jamčila odgovornost za kršenje međunarodnog humanitarnog prava koje su počinile oružane snage ili ostali nositelji oružja, uključujući disciplinarne i kaznene sankcije?
- postoji li neovisno i funkcionalno sudstvo koje je sposobno kazneno goniti teške povrede međunarodnog humanitarnog prava?

- postoji li rizik od iznenadne ili neočekivane promjene vlasti ili nadležnih struktura koje bi mogle negativno utjecati na spremnost ili sposobnost primatelja da poštuje međunarodno humanitarno pravo? (Na primjer, dezintegracija državnih struktura)
- je li krajnji korisnik sposoban koristiti se opremom u skladu s međunarodnim humanitarnim pravom? (Na primjer, ako se vojno oružje prenosi nositeljima oružja koji nisu oružane snage koje djeluju u situacijama obuhvaćenim međunarodnim humanitarnim pravom, jesu li oni osposobljeni u području međunarodnog humanitarnog prava?)
- je li krajnji korisnik sposoban održavati i upotrebljavati tu tehnologiju ili opremu? (Ako nije, postoji opravdana zabrinutost oko toga kako će biti upotrebljavana te oko preusmjerenja drugim akterima.)
- ima li navedeni krajnji korisnik uspostavljene odgovarajuće procedure za upravljanje zalihama i sigurnost, uključujući višak oružja i streljiva?
- je li poznato da se država primateljica susreće s problemima u vezi s krađom i nestajanjem zaliha ili korupcijom? ako jest, ima li naznaka da se akteri uključeni u izvoz oružja bave takvim aktivnostima?
- je li nezakonita trgovina oružjem problem u državi primateljici? Djeluju li u toj državi skupine uključene u nezakonitu trgovinu oružjem?
- jesu li kontrole na granicama u državi primateljici odgovarajuće ili je poznato da su granice porozne?
- je li država primateljica uspostavila učinkovit sustav kontrole prijenosa oružja? (uvoz, izvoz, provoz i pretovar)

- je li primatelj efektivni krajnji korisnik vojne tehnologije ili opreme, hoće li pristati na provjeru te tvrdnje i hoće li se obvezati da je ne prenosi trećim strankama bez odobrenja države dobavljača.

2.14. **Preusmjeravanje.** Potrebno je razmotriti i pitanje unutarnjeg preusmjeravanja. Naznake da bi to mogao biti slučaj mogu se pronaći u prirodi vojne tehnologije ili opreme i krajnjeg korisnika. Mogu se postaviti pitanja:

- ima li deklarirani krajnji korisnik legitimnu potrebu za tom vojnom tehnologijom ili opremom? je li dotična roba primjerenija nekom drugom ogranku sigurnosnog aparata?
- bismo li izdali dozvolu kada bi krajnji korisnik bio neki drugi dio sigurnosnog aparata države primateljice?
- Imaju li različiti ogranci sigurnosnih snaga zasebne kanale nabave? Postoji li mogućnost da bi se oprema mogla preusmjeriti nekom drugom ogranku?

2.15. **Donošenje prosudbe.** Na temelju informacija i ocjene elemenata navedenih u prethodnim stavcima 2.3. – 2.14. države članice donijet će prosudbu o tome treba li predloženi izvoz odbiti na temelju drugog mjerila.

INTERNETSKE STRANICE S RELEVANTNIM IZVORIMA INFORMACIJA:

Ured visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za ljudska prava (www.ohchr.org)

Ujedinjeni narodi (www.un.org ; <http://untreaty.un.org>)

Međunarodni odbor Crvenog križa (www.icrc.org)

Vijeće Europe (www.coe.int)

Europska unija (<http://europa.eu>)

Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (www.osce.org)

Organizacija američkih država (www.oas.org)

Afrička unija (www.au.int)

Amnesty International (www.amnesty.org)

Human Rights Watch (www.hrw.org)

Međunarodni savez liga za ljudska prava (www.fidh.org)

Svjetska organizacija za borbu protiv mučenja (www.omct.org)

Savez za sprečavanje mučenja (www.apr.ch)

Međunarodno povjerenstvo pravika (www.icj.org)

U DRUGE IZVORE INFORMACIJA UBRAJAJU SE:

Međunarodni kazneni sud i *ad hoc* sudovi

Međunarodne agencije koje rade u državi primateljici

Međunarodna krizna skupina

Koalicija za dokidanje novačenja djece vojnika

Small Arms Survey

SIPRI i drugi istraživački instituti

Vojni priručnici (upute za oružane snage)

**TEMELJNI MEĐUNARODNI I REGIONALNI INSTRUMENTI ZA ZAŠTITU LJUDSKIH
PRAVA**

UJEDINJENI NARODI:

Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR)

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR)

Fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR-OP1)

Drugi fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima namijenjen ukidanju smrtne kazne (ICCPR-OP2-DP)

Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (CERD)

Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)

Fakultativni protokol uz Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW-OP)

Konvencija protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja (CAT)

Fakultativni protokol uz Konvenciju protiv mučenja (CAT-OP)

Konvencija o pravima djeteta (CRC)

Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe (CRC-OP-AC)

Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i pornografiji (CRC-OP-SC)

Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951.

Protokol o statusu izbjeglica iz 1967.

Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda;

REGIONALNI INSTRUMENTI:

U ODNOSU NA DRŽAVE ČLANICE VIJEĆA EUROPE:

Europska konvencija o ljudskim pravima, uključujući protokole 6 i 13 o ukidanju smrtne kazne

Europska konvencija o sprečavanju mučenja

U ODNOSU NA DRŽAVE ČLANICE ORGANIZACIJE AMERIČKIH

DRŽAVA:

Međuamerička konvencija o ljudskim pravima

Dodatni protokol uz Američku konvenciju o ljudskim pravima u području gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava, Sansalvadorski protokol

Protokol uz Američku konvenciju o ljudskim pravima o ukidanju smrtne kazne

Međuamerička konvencija o nasilnom nestanku ljudi

Međuamerička konvencija o sprečavanju i kažnjavanju mučenja

U ODNOSU NA DRŽAVE ČLANICE AFRIČKE UNIJE:

Afrička povelja o pravima čovjeka i naroda

Protokol uz Afričku povelju o pravima čovjeka i naroda o uspostavljanju Afričkog suda za prava čovjeka i naroda

Protokol uz Afričku povelju o pravima čovjeka i naroda o pravima žena u Africi

Afrička povelja o pravima i dobrobiti djeteta

U ODNOSU NA DRŽAVE ČLANICE ARAPSKE LIGE:

Arapska povelja o ljudskim pravima

**NADLEŽNA TIJELA UN-a, VIJEĆA EUROPE ILI EU-a KOJA UTVRĐUJU OZBILJNA
KRŠENJA LJUDSKIH PRAVA SU:**

UJEDINJENI NARODI:

Opća skupština (uključujući rezolucije o pojedinim zemljama)

Vijeće sigurnosti

Vijeće za ljudska prava i Gospodarsko i socijalno vijeće

Ured visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za ljudska prava

Posebni postupci i drugi opunomoćeni predstavnici

Nadzorna tijela za praćenje provedbe ugovora

VIJEĆE EUROPE:

Ministarski odbor Vijeća Europe

Parlamentarna skupština

Europski sud za ljudska prava

Povjerenik Vijeća Europe za ljudska prava

Europska komisija protiv rasizma i netolerancije (ECRI)

Europski odbor za sprečavanje mučenja (CPT)

EUROPSKA UNIJA:

Europsko vijeće

Izjave tijela ZVSP-a

Zajednička stajališta i deklaracije EU-a o pojedinim zemljama

Godišnje izvješće EU-a o ljudskim pravima

Izvješća voditelja misija EU-a o ljudskim pravima i državne strategije EU-a o ljudskim pravima

Rezolucije i deklaracije Europskog parlamenta

_____

GLAVNI UGOVORI IZ MEĐUNARODNOG HUMANITARNOG PRAVA

Konvencija (I) za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu. Ženeva, 12. kolovoza 1949.

Konvencija (II) za poboljšanje položaja ranjenika, bolesnika i brodolomaca oružanih snaga na moru. Ženeva, 12. kolovoza 1949.

Konvencija (III) o postupanju s ratnim zarobljenicima. Ženeva, 12. kolovoza 1949.

Konvencija (IV) o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata, Ženeva, 12. kolovoza 1949.

Dopunski protokol Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba. Ženeva, 8. lipnja 1977.

Deklaracija donesena u skladu s člankom 90. Dopunskog protokola I: Prihvatanje nadležnosti Međunarodne komisije za utvrđivanje činjenica.

Dopunski protokol Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba. Ženeva, 8. lipnja 1977.

Konvencija o pravima djeteta, New York, 20. studenoga 1989.

Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe, New York, 25. svibnja 2000.

Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda, 17. srpnja 1998.

Konvencija o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, Haag, 14. svibnja 1954.

Prvi protokol Haške konvencije iz 1954. o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, Haag, 14. svibnja 1954.

Drugi protokol Haške konvencije iz 1954. o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, Haag, 26. ožujka 1999.

Konvencija o zabrani vojne ili bilo koje druge neprijateljske uporabe tehnika koje mijenjaju životnu sredinu, New York, 10. prosinca 1976.

Protokol o zabrani uporabe u ratu zagušljivih, otrovnih ili sličnih plinova i bakterioloških metoda ratovanja, Ženeva, 17. lipnja 1925.

Konvencija o zabrani usavršavanja, proizvodnje i uskladištenja bakteriološkog (biološkog) i toksičnog oružja i o njihovu uništenju, otvoreno za potpisivanje u Londonu, Moskvi i Washingtonu, 10. travnja 1972.

Konvencija o zabrani ili ograničenju oružja s pretjeranim traumatskim učinkom ili djelovanjem bez obzira na cilj. Ženeva, 10. listopada 1980.

- Protokol o fragmentima oružja koji se ne mogu otkriti (Protokol I uz Konvenciju iz 1980.)
- Protokol o zabranama ili ograničenjima uporabe mina, mina iznenađenja i drugih naprava, 10. listopada 1980. (Protokol II uz Konvenciju iz 1980.)
- Protokol o zabranama ili ograničenjima uporabe zapaljivog oružja, 10. listopada 1980. (Protokol III uz Konvenciju iz 1980.)
- Protokol o osljepljujućem laserskom oružju, 13. listopada 1995. (Protokol IV uz Konvenciju iz 1980.)
- Protokol o zabranama ili ograničenjima uporabe mina, mina iznenađenja i drugih naprava kako je izmijenjeno 3. svibnja 1996. (Protokol II Konvenciji iz 1980. s izmjenama i dopunama)
- Izmjena Konvencije o zabrani ili ograničavanju uporabe određenog konvencionalnog oružja s pretjeranim traumatskim učinkom ili djelovanjem bez obzira na cilj, 21. prosinca 2001.
- Protokol o eksplozivnim ostacima rata, 28. studenoga 2003. (Protokol V uz Konvenciju iz 1980.).

Konvencija o zabrani usavršavanja, proizvodnje i stvaranja zaliha kemijskog oružja i o njihovom uništenju, Pariz, 13. siječnja 1993.

Konvencija o zabrani uporabe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prijenosa protupješačkih mina i o njihovom uništenju, Oslo, 18. rujna 1997.

Konvencija o kazetnom streljivu, 30. svibnja 2008.

Teške povrede utvrđene u Ženevskim konvencijama iz 1949. i Dopunskom protokolu I iz 1977.

Teške povrede utvrđene u četiri Ženevske konvencije iz 1949. (čl. 50., 51., 130., 147.)	Teške povrede utvrđene u trećoj Ženevskoj konvenciji iz 1949. (čl. 130.)	Teške povrede utvrđene u četvrtoj Ženevskoj konvenciji iz 1949. (čl. 147.)
<p>– hotimično ubojstvo;</p> <p>– mučenje i neljudsko postupanje, uključujući biološke pokuse;</p> <p>– hotimično uzrokovanje velike patnje ili teških oštećenja fizičkog integriteta ili zdravlja;</p> <p>– uništavanje i oduzimanje imovine širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom, a izvedeno je protupravno i</p>	<p>– prisiljavanje ratnog zarobljenika na služenje u snagama neprijateljske sile;</p> <p>– namjerno uskraćivanje prava ratnom zarobljeniku na pravičan i redovan sudski postupak kako je propisano u Konvenciji.</p>	<p>– prisiljavanje zaštićene osobe na služenje u snagama neprijateljske sile;</p> <p>– namjerno uskraćivanje prava zaštićenoj osobi na pravičan i redovan sudski postupak kako je propisano u Konvenciji;</p> <p>– nezakonita deportacija ili premještanje ili protupravni pritvor zaštićene osobe;</p>

<p style="text-align: center;">Teške povrede utvrđene u četiri Ženevske konvencije iz 1949. (čl. 50., 51., 130., 147.)</p>	<p style="text-align: center;">Teške povrede utvrđene u trećoj Ženevskoj konvenciji iz 1949. (čl. 130.)</p>	<p style="text-align: center;">Teške povrede utvrđene u četvrtoj Ženevskoj konvenciji iz 1949. (čl. 147.)</p>
<p>bezobzirno (ova odredba nije uključena u čl. 130 treće Ženevske konvencije iz 1949.).</p>		<p>– uzimanje taoca.</p>

Teške povrede definirane u Dopunskom protokolu iz 1977. (čl. 11. i čl. 85.)

Članak 11.:

Svaki namjerni čin ili propust koji ozbiljno ugrožava fizičko ili mentalno zdravlje ili integritet bilo koje osobe koja je pod kontrolom neke stranke koja nije ona o kojoj ovisi i kojim se krši neka zabrana iz stavaka 1. i 2. ili ne poštuju uvjeti propisani u stavku 3., teška je povreda ovoga Protokola.

Članak 85. stavak 2.:

Činovi kvalificirani u konvencijama kao teške povrede, teške su povrede ovoga Protokola ako su počinjeni protiv osoba koje su pod kontrolom protivničke stranke zaštićenih člancima 44., 45., i 73. ovoga Protokola ili protiv ranjenika, bolesnika i brodolomaca protivničke stranke zaštićenih ovim Protokolom ili protiv sanitetskog ili vjerskog osoblja, sanitetskih jedinica ili sredstava sanitetskog transporta koji su pod kontrolom protivničke stranke i zaštićeni ovim Protokolom.

Članak 85. stavak 3.:

Osim teških povreda definiranih u članku 11., ta se djela smatraju teškim povredama toga Protokola ako su počinjena namjerno, kršenjem odgovarajućih odredaba toga Protokola i ako su prouzročila smrt ili teška oštećenja fizičkog integriteta ili zdravlja:

Članak 85. stavak 4.:

Osim teških povreda definiranih u prethodnim stavcima i u Konvencijama, sljedeća se djela smatraju teškim povredama toga Protokola ako su počinjena namjerno i kršenjem Konvencija ili toga Protokola;

<ul style="list-style-type: none"> – napad na civilno stanovništvo ili civile; – izvođenje napada nasumce, koji pogađa civilno stanovništvo ili civilne objekte, znajući da će takav napad prouzročiti prekomjerne gubitke života, ranjavanje civila ili štetu na civilnim objektima; – izvođenje napada na postrojenja ili instalacije koje sadrže opasne sile, znajući da će takav napad prouzročiti prekomjerne gubitke života, ranjavanje civila ili štetu na civilnim objektima; – napad na nebranjena mjesta i na demilitarizirane zone; – napad na osobu znajući da je izvan bojnog ustroja (<i>hors de combat</i>); – perfidna upotreba znaka raspoznavanja crvenog križa i crvenog polumjeseca ili drugih znakova zaštite. 	<ul style="list-style-type: none"> – premještaj dijela vlastitoga civilnog stanovništva od strane okupacijske sile na područje koje okupira ili deportacija ili premještaj cjelokupnog ili dijela stanovništva okupiranog područja unutar tog područja ili izvan njega; – neopravdana odgoda repatrijacije ratnih zarobljenika ili civila; – provođenje apartheida i ostalih neljudskih i ponižavajućih postupaka koji obuhvaćaju povrede osobnog dostojanstva, a utemeljeni su na rasnoj diskriminaciji; – činjenica da napadi ciljaju jasno prepoznatljive povijesne spomenike, umjetnička djela ili mjesta bogoslužja koji čine kulturnu ili duhovnu baštinu naroda i koji uživaju posebnu zaštitu na temelju posebnih sporazuma, primjerice u okviru nadležne međunarodne organizacije, uzrokujući tako njihovo uništavanje u velikim razmjerima i kad ti povijesni spomenici, umjetnička djela i mjesta bogoslužja nisu smješteni u neposrednoj blizini vojnih ciljeva ili ih protivnička stranka ne upotrebljava za potporu vojnim naporima; – lišavanje osobe koja je zaštićena Konvencijama ili Protokolom 1 prava na pošteno i redovito suđenje.
---	--

Kako primijeniti treće mjerilo

- 3.1. Zajedničko stajalište Vijeća 2008/944/ZVSP odnosi se na svaki izvoz vojne tehnologije ili opreme obuhvaćene Zajedničkim popisom vojne opreme EU-a i robe s dvojnomo namjenom, određenih člankom 6. Zajedničkog stajališta, iz država članica. Treće mjerilo bez razlike se odnosi na sve države primateljice. Međutim, najbolje prakse slijede načelo da je, ako u državi krajnjeg odredišta postoje oružani sukob ili unutarnje napetosti, potrebno provesti pažljivu analizu rizika od toga da bi predloženi izvoz mogao izazvati ili produljiti sukob ili pojačati postojeće napetosti i potaknuti eskalaciju u širi sukob. Ako analiza pokaže da postoji rizik od takvog događaja, pri razmatranju dozvole za izvoz potrebno je primijeniti ograničavajući pristup. Osobitu pozornost potrebno je pridati ulozi krajnjeg korisnika u tom sukobu. Sve dozvole za izvoz potrebno je ocijeniti na pojedinačnoj osnovi, a treće mjerilo treba uzeti u obzir ako postoji zabrinutost zbog postojanja napetosti ili oružanih sukoba.
- 3.2. **Izvori informacija:** Informacije o tome postoji li rizik od toga da bi oprema mogla izazvati ili produljiti oružani sukob ili zaoštriti postojeće napetosti ili sukobe u državi krajnjeg odredišta potrebno je zatražiti od misije države članice u dotičnoj državi, kao i od odjela nadležnog za tu državu u ministarstvu vanjskih poslova.

Zajednička baza izvora informacija EU-a, dostupna svim državama članicama, sastoji se od izvješća voditelja misija EU-a, izvješća EU-a i, u određenim slučajevima, izjava/zaključaka Vijeća EU-a o odgovarajućoj državi primateljici. Prilikom konzultacija s drugim državama članicama o njihovim odbijanjima za predmetno područje, države članice potiče se na razmjenu analiza i tumačenja unutarnjeg stanja u državi krajnjeg odredišta.

Od pomoći mogu biti i šira internetska i obavještajna izvješća, dobivena od nacionalnih obavještajnih službi, osobito pri ocjeni mogućeg povećanja sposobnosti.

Dodatne informacije moguće je dobiti:

- od lokalnih misija UN-a/EU-a/OESS-a;
- iz dokumentacije UN-a (UNGA-e, UNSC-a), Međunarodnog kaznenog suda i/ili drugih međunarodnih i regionalnih tijela;
- od istraživačkih instituta (npr. SIPRI-ja);
- iz izvješća međunarodnih nevladinih organizacija;
- iz informacija koje pružaju lokalne i regionalne nevladine organizacije / civilno društvo.

Prilog I. sadrži nepotpun popis relevantnih internetskih stranica.

Elementi koje treba uzeti u obzir prilikom donošenja prosudbe

3.3. ***Ključni koncepti:*** Uvidom u treće mjerilo otkriva se nekoliko ključnih koncepata koje treba uzeti u obzir pri svakoj ocjeni i koji su istaknuti u nastavku.

Unutarnje stanje

„Unutarnje stanje” odnosi se na gospodarske, društvene i političke događaje i stabilnost unutar granica države krajnjeg odredišta. U Zajedničkom stajalištu Vijeća 2008/944/ZVSP na drugim se mjestima „zemlja krajnjeg odredišta” spominje i kao „država primateljica”.

Posljedice postojanja napetosti ili oružanih sukoba

„Napetosti” se odnosi na odnose neprijateljstva ili mržnje među različitim skupinama ili skupinama pojedinaca u društvu koji se temelje na rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeroispovijesti, političkim ili drugim mišljenjima, nacionalnom ili društvenom podrijetlu, tumačenju povijesnih događaja, razlikama u ekonomskom stanju ili vlasništvu dobara, seksualnoj orijentaciji ili drugim čimbenicima. Napetosti mogu izazvati previranja odnosno nasilno djelovanje ili potaknuti uspostavu privatnih paravojskih postrojbi nad kojima država nema nadzor.

„Oružani sukobi” odnose se na eskalaciju napetosti među prethodno navedenim skupinama do mjere u kojoj bilo koja od tih skupina upotrijebi oružje protiv druge.

Pri razmatranju zahtjeva za dozvolu za izvoz nadležno tijelo mora ocijeniti unutarnje stanje u državi odredišta, moguće sudjelovanje i ulogu krajnjeg korisnika u unutarnjem sukobu ili napetostima i vjerojatnu upotrebu predloženog izvoza u sukobu. Prilikom ocjene mogućih rizika u državi krajnjeg odredišta nadležno tijelo može postaviti sljedeća pitanja:

- koja je krajnja namjena predloženog izvoza (vojne tehnologije ili opreme)? Hoće li se izvoz koristiti za osiguravanje unutarnje sigurnosti ili nastavak neprijateljstava?
- je li vojna oprema ili tehnologija namijenjena potpori međunarodno odobrenim operacijama održavanja/uvođenja mira ili humanitarnim intervencijama?
- sudjeluje li krajnji korisnik ili je blisko povezan sa stranom koja sudjeluje u oružanom sukobu u državi? Kakva je uloga krajnjeg korisnika u sukobu?
- ako se traže sastavni ili pričuvni dijelovi, je li poznato da se država primateljica služi odgovarajućim sustavom u oružanom sukobu u državi?
- postoje li nedavna izvješća o tome da bi se postojeće napetosti mogle pojačati? Postoji li rizik da bi se postojeće napetosti mogle pretvoriti u oružani sukob kada jedan ili više sudionika ostvari pristup vojnoj tehnologiji ili opremi koja se izvozi?
- podliježe li država krajnjeg odredišta regionalnim ili UN-ovim embargima zbog unutarnjeg stanja u državi (vidi i prvo mjerilo)?

Priroda opreme

Priroda opreme utjecat će na prosudbu o tome treba li odobriti ili odbiti izdavanje dozvole. Potrebno je razmotriti je li tehnologija ili oprema koja se izvozi, izravno ili neizravno, povezana s napetostima ili sukobima u državi krajnjeg odredišta. To je još važnije kada već postoji oružani sukob.

Neka od pitanja koja bi se mogla uzeti u obzir:

- je li priroda izvoza takva da se on upotrebljava ili bi se mogao upotrebljavati u oružanom sukobu u državi krajnjeg odredišta?
- postoji li rizik da bi se postojeće unutarnje napetosti mogle pretvoriti u oružani sukob kada predloženi krajnji korisnik ostvari pristup toj vojnoj tehnologiji ili opremi?

Krajnji korisnik

Krajnji korisnik također ima važnu ulogu u analizi. Ako postoje zabrinutosti vezane uz treće mjerilo, važno je točno utvrditi kojem je ogranku oružanih snaga, policije ili sigurnosnih snaga namijenjen. U državi primateljici vojska i policija mogle bi, na primjer, sudjelovati u oružanom sukobu u kojem mornarica nema nikakvu ulogu. U tom smislu treba razmotriti rizik od unutarnjeg preusmjerenja.

Slučaj je složeniji ako je oprema namijenjena istraživačkom institutu ili privatnom poduzeću. Tu treba prosuditi o vjerojatnosti preusmjerenja, a stavove o trećemu mjerilu potrebno je temeljiti na drugim mjerilima, osobito pitanjima vezanima uz sedmo mjerilo, rizik od preusmjerenja.

Može se uzeti u obzir sljedeće:

- koja je uloga krajnjeg korisnika u državi krajnjeg odredišta? Je li krajnji korisnik dio problema ili nastoji biti dio rješenja?
- sudjeluje li krajnji korisnik u unutarnjem oružanom sukobu ili napetostima?
- postoje li kakva relevantna izvješća o takvom sudjelovanju?

3.4. *Donošenje prosudbe*

Prosudbu o tome treba li odbiti predloženi izvoz temeljem trećeg mjerila države članice donose na temelju informacija i cjelovitog pregleda rizika koji su predviđeni u prethodnim stavicima.

NEPOTPUN POPIS INTERNETSKIH STRANICA S RELEVANTNIM IZVORIMA
INFORMACIJA:

Ujedinjeni narodi

(www.un.org)

Odbor 1540

(<http://www.un.org/en/sc/1540/>)

OESS/kontrola oružja

(www.osce.org/)

Europska unija

(<http://europa.eu>)

Kako primijeniti četvrto mjerilo

- 4.1. Zajedničko stajalište Vijeća 2008/944/ZVSP odnosi se na svaki izvoz vojne opreme i tehnologije obuhvaćene Zajedničkim popisom vojne opreme EU-a i robe s dvojnog namjenom, određenih člankom 6. Zajedničkog stajališta, iz država članica. Četvrto mjerilo bez razlike se odnosi na sve države primateljice. Međutim, te najbolje prakse slijede načelo da je, kada postoji veći rizik od regionalnog sukoba, potrebno detaljnije razmatranje četvrtog mjerila nego u slučajevima kada je rizik manji. Sve dozvole za izvoz potrebno je ocijeniti na pojedinačnoj osnovi, a četvrto mjerilo treba uzeti u obzir ako postoji zabrinutost za očuvanje mira, sigurnosti i stabilnosti u regiji.

Svrha je četvrtog mjerila osigurati da nijedan izvoz ne potakne, zaoštri, izazove ili produlji sukobe ili napetosti u regiji predviđene države primateljice. U mjerilu se, glede namjere upotrebe predloženog izvoza, razlikuju svrhe napada ili obrane. Svrha mjerila nije sprečavati izvoze u države koje su (moguće) žrtve napada ili prijetnje napadom. Potrebno je oprezno procijeniti postoje li čvrste naznake da predviđena država primateljica namjerava upotrijebiti predloženi izvoz za napad, mogući napad ili prijetnju napadom nekoj drugoj državi.

4.2. *Izvori informacija*

Informacije o tome predstavlja li oprema rizik za očuvanje mira, sigurnosti i stabilnosti u regiji potrebno je zatražiti od misije države članice u predmetnoj državi, kao i od nadležnih odjela ministarstva vanjskih poslova, i to odjela nadležnih za državu primateljicu i onih nadležnih za ugroženu/agresorsku državu.

Zajednička baza izvora informacija EU-a, dostupna svim državama članicama, sastoji se od izvješća voditelja misija EU-a, izvješća EU-a i, u određenim slučajevima, izjava/zaključaka Vijeća EU-a o odgovarajućoj državi primateljici i regiji. Moguća je široka upotreba EU-ova INTCEN-a (ocjene rizičnosti zemalja). Prilikom konzultacija s drugim državama članicama o njihovim odbijanjima za predmetno područje, države članice potiče se na razmjenu analiza i tumačenja stanja u regiji.

Od pomoći mogu biti i šira internetska i obavještajna izvješća, dobivena od nacionalnih obavještajnih službi, osobito pri ocjeni mogućeg povećanja sposobnosti.

Dodatne informacije moguće je dobiti:

- od lokalnih misija UN-a/EU-a/OESS-a;
- iz dokumentacije UN-a (UNGA-e, UNSC-a, UN-ova registra oružja), Međunarodnog kaznenog suda i/ili drugih međunarodnih i regionalnih tijela;
- od istraživačkih instituta (npr. SIPRI-ja);
- iz izvješća međunarodnih nevladinih organizacija;
- iz informacija koje pružaju lokalne i regionalne nevladine organizacije / civilno društvo.

Prilog I. sadrži nepotpun popis relevantnih internetskih stranica.

Elementi koje treba uzeti u obzir prilikom donošenja prosudbe

4.3. *Ključni koncepti*

Očuvanje mira, sigurnosti i stabilnosti u regiji

Države članice uskraćuju izdavanje dozvole za izvoz ako postoji očit rizik od toga da bi predloženi primatelj mogao upotrijebiti robu predloženu za izvoz za agresiju protiv druge zemlje ili za postavljanje teritorijalnih zahtjeva.

Prema Povelji UN-a sve nacije imaju pravo na samoobranu. To se mjerilo odnosi na pitanje o tome namjerava li država primateljica upotrijebiti ili prijetiti da će upotrijebiti robu predloženu za izvoz za agresiju protiv druge zemlje. Stoga je potrebno ocijeniti namjere primatelja te odlučiti je li izvoz primjeren i razmjernan odgovor na potrebu države primateljice za samoobranom, za osiguranjem unutarnje sigurnosti ili za pomoći u međunarodnim operacijama za održavanje mira i humanitarnim operacijama.

Zahtjevi za dozvolu za izvoz u osjetljiva i potencijalno osjetljiva odredišta pažljivo se ocjenjuju na pojedinačnoj osnovi, osobito kada je odredište izvoza država koja sudjeluje ili je sudjelovala u oružanom sukobu. Prilikom analize postojanja očitog rizika, potrebno je razmotriti povijest oružanog sukoba i trenutačne okolnosti, kao i sve prepoznatljive trendove i/ili buduće događaje za koje bi se razumno moglo očekivati da će pojačati napetosti ili dovesti do agresivnog djelovanja.

Izraz „uskraćuju” u tom mjerilu znači da se, ako se pri ocjeni zahtjeva za dozvolu utvrdi postojanje očitog rizika od toga da bi se roba predložena za izvoz mogla upotrijebiti za agresiju protiv druge zemlje ili za postavljanje teritorijalnih zahtjeva, izdavanje dozvole za izvoz mora uskratiti neovisno o ishodu analize u odnosu na druga mjerila propisana u članku 2. Zajedničkog stajališta ili bilo koja druga pitanja.

Pri razmatranju tih rizika države članice će, među ostalim, u obzir uzeti:

(a) *postojanje ili vjerojatnost oružanog sukoba između primateljice i druge zemlje*

U tu je svrhu potrebno prosuditi postoji li očit rizik od upotrebe te opreme u aktualnom oružanom sukobu između države primateljice i njezinih susjeda ili nekom drugom sukobu u regiji. Ako nema oružanog sukoba, potrebno je razmotriti stanje u regiji. Rastuće napetosti u regiji, pojačane prijetnje sukobom ili slabo pridržavanje mirovnih sporazuma primjeri su koji ukazuju na vjerojatnost sukoba koji bi mogao ugroziti očuvanje mira, sigurnosti i stabilnosti u regiji.

U tim je slučajevima potrebno prosuditi postoji li očit rizik od toga da bi se dostavom te opreme moglo ubrzati izbijanje sukoba, na primjer tako što bi se državi primateljici dala prednost u odnosu na susjede ili druge države u regiji. Kada oprema koja se izvozi povećava vojne sposobnosti države primateljice, potrebno je donijeti prosudbu o tome postoji li očit rizik od toga da bi ta oprema mogla produljiti aktualni oružani sukob ili dovesti do prerastanja rastućih napetosti u oružani sukob.

Sljedeća su pitanja pokazatelji koji se prema potrebi mogu uzeti u obzir:

- postoji li u regiji kakav sukob?
- postoji li vjerojatnost da će trenutačno stanje u regiji prerasti u oružani sukob?
- je li prijetnja sukobom teoretska / malo vjerojatna ili se radi o očitom i prisutnom riziku?

(b) *pretenzije prema državnom području susjedne države koje je država primateljica u prošlosti pokušala osvojiti silom ili je prijetila da će to učiniti*

Potrebno je ocijeniti postoji li očit rizik od toga da bi država primateljica mogla oružanim sukobom ili prijetnjom silom ostvariti teritorijalne zahtjeve u odnosu na susjednu državu. Takvi teritorijalni zahtjevi mogu biti navedeni kao službeno stajalište ili ih mogu izraziti službeni predstavnici ili relevantne političke snage države primateljice, a mogu se odnositi na kopneni, morski ili zračni prostor. Susjedna država ne mora izravno graničiti s državom primateljicom.

Pri donošenju prosudbe potrebno je uzeti u obzir postojanje nedavnih zahtjeva države primateljice u odnosu na teritorij druge države. Ako je država primateljica u prošlosti pokušala silom ili prijetnjom silom ostvariti teritorijalne zahtjeve, potrebno je ocijeniti čini li se vjerojatnim da bi se oprema mogla upotrijebiti u takvom slučaju i daje li ona državi primateljici dodatnu sposobnost da pokuša ostvariti te zahtjeve silom i time destabilizira regiju.

Sljedeća su pitanja pokazatelji koji se prema potrebi mogu uzeti u obzir:

- iskazuje li država primateljica teritorijalne zahtjeve u odnosu na susjednu državu?
- jesu li teritorijalni zahtjevi doveli do sukoba u regiji ili pritajenih napetosti između države primateljice i njezinih susjeda?
- je li država primateljica pokušala riješiti taj problem mirnim sredstvima, je li u prošlosti silom pokušavala ostvariti svoje teritorijalne zahtjeve ili je prijetila nasilnim ostvarenjem teritorijalnih zahtjeva?

(c) *vjerojatnost da će vojna tehnologija ili oprema biti uporabljena za druge namjene, a ne za legitimnu nacionalnu sigurnost i obranu države primateljice*

Pri ocjeni tog elementa četvrtog mjerila, država izvoznica trebala bi procijeniti ima li država primateljica agresivnu vojnu doktrinu i kolika je vjerojatnost da će se zatražena oprema upotrebljavati u skladu s tom doktrinom. Država izvoznica trebala bi procijeniti i to je li zatražena oprema kompatibilna s postojećim sustavom naoružanja obrambenih snaga države primateljice odnosno predstavlja li nužan dodatak ili zamjenu u tom sustavu. Moglo bi biti relevantno uzeti u obzir i količinu i kakvoću opreme koja se izvozi.

(d) *potrebu da se ozbiljno ne ugrozi regionalna stabilnost*

Glede tog mjerila mora se prosuditi hoće li se dostavom opreme državi primateljici bitno poboljšati njezina vojna sposobnost i, ako hoće, hoće li se neka susjedna država zbog toga naći pod prijetnjom sukoba. Ako u regiji postoje napetosti, hoće li se dostavom te opreme poboljšati sposobnost države primateljice tako što će se u regiju unijeti nova oprema koja bi mogla ugroziti susjednu državu.

Sljedeća su pitanja pokazatelji koji se prema potrebi mogu uzeti u obzir:

- zašto primatelj želi nabaviti vojnu opremu ili tehnologiju?
- je li ta oprema jednostavno zamjena ili služi održavanju postojeće opreme koja bi mogla biti stara ili u kvaru ili pak primatelj razvija nove sposobnosti, na primjer bitno poboljšava sposobnosti za zračni napad?

Priroda opreme

Priroda opreme koja se izvozi utječe na prosudbu o tome treba li odobriti ili odbiti izdavanje dozvole. Potrebno je ustanoviti postoji li očit rizik od toga da bi se oprema mogla upotrebljavati u sukobu između države primateljice i njezinih susjeda. Tim se mjerilom treba više služiti ako u regiji postoje napetosti ili oružani sukobi. Ondje gdje postoje napetosti vrsta opreme još je važnija jer bi oprema mogla bitno povećati sposobnost države primateljice da pokrene oružani sukob ili zaprijeti oružanim sukobom. Može li izvoz te opreme potaknuti susjednu državu na povećanje vlastitog uvoza oružja? S obzirom na napetosti u određenim regijama, izvoz bi se mogao smatrati povećanjem prijete susjednoj državi pa razmatranje ovog pitanja postaje ključno.

Neka od pitanja koja bi trebalo razmotriti:

- hoće li se izvozom povećati sposobnost primatelja i, ako hoće, hoće li se ona povećati do mjere u kojoj bi se poremetila postojeća ravnoteža moći? Uzevši u obzir okolnosti u državi primateljici i njezine namjere, hoće li povećana sposobnost značiti očiti rizik od skorijeg izbijanja sukoba?
- hoće li se susjedna država osjećati ugroženom zbog vojne tehnologije ili opreme koja se izvozi?
- postoji li rizik da bi postojeće regionalne napetosti mogle prerasti u oružani sukob kada jedna ili više sudionica ostvari pristup toj vojnoj tehnologiji ili opremi?

Je li priroda robe za izvoz takva da se upotrebljava ili bi se mogla upotrijebiti u oružanom sukobu u regiji? Kolika je vjerojatnost da bi se ta oprema mogla upotrijebiti u sukobu?

Krajnji korisnik

Potrebno je donijeti prosudbu o tome hoće li krajnji korisnik dopustiti upotrebu opreme na način koji nije u skladu s četvrtim mjerilom. Ako je oprema namijenjena izravno vojsci/vladi, potrebno je donijeti odluku o tome hoće li se oprema upotrebljavati u vojnoj akciji protiv neke druge države.

Slučaj je složeniji ako je vojna tehnologija ili oprema namijenjena istraživačkom institutu ili privatnom poduzeću. Tu treba prosuditi o vjerojatnosti preusmjerenja, a stajališta o četvrtome mjerilu potrebno je temeljiti na ostalim mjerilima, osobito pitanjima vezanima uz sedmo mjerilo, odnosno rizik od preusmjerenja.

Može se uzeti u obzir sljedeće:

- postoji li vjerojatnost da bi se izvezena roba mogla upotrijebiti u sukobu sa susjednom državom? Ili će najvjerojatnije biti namijenjen policiji ili snagama koje sudjeluju u UN-ovim operacijama ili nekom drugom ogranku sigurnosnih snaga koji nije u izravnoj vezi s pitanjima vezanima uz četvrto mjerilo?

4.4. ***Donošenje prosudbe:*** Prosudbu o tome treba li odbiti predloženi izvoz na temelju četvrtog mjerila države članice donose na temelju informacija i ocjene elemenata navedenih u prethodnim smjernicama.

NEPOTPUN POPIS INTERNETSKIH STRANICA S RELEVANTNIM IZVORIMA
INFORMACIJA:

Ujedinjeni narodi

(www.un.org)

Odbor 1540

(<http://www.un.org/en/sc/1540/>)

OESS/kontrola oružja

(www.osce.org)

Europska unija

(<http://europa.eu>)

Kako primijeniti peto mjerilo

5.1. Zajedničko stajalište Vijeća 2008/944/ZVSP odnosi se na svaki izvoz vojne tehnologije ili opreme iz država članica obuhvaćene Zajedničkim popisom robe vojne namjene EU-a i na robu s dvojnomo namjenom kako je navedeno u članku 6. Zajedničkog stajališta, bez ograničenja u pogledu odredišta. Opseg njegove primjene vrijedi i za peto mjerilo. Za razliku od ostalih sedam mjerila, kojima se državama članicama skreće pozornost na određeni aspekt države odredišta koji se smatra izvorom rizika, petim se mjerilom od država članica zahtijeva provođenje analize usredotočene na parametre specifične za njih: njihovu nacionalnu sigurnost i nacionalnu sigurnost prijateljskih država, država saveznica te drugih država članica. Peto mjerilo namijenjeno je sprečavanju štetnog utjecaja izvoza vojne tehnologije ili opreme na nacionalnu sigurnost država članica, država saveznica ili prijateljskih država. Izvoz će trebati procijeniti s obzirom na peto mjerilo, ne dovodeći u pitanje usklađenost s ostalim mjerilima utvrđenim u Zajedničkom stajalištu.

Prije izdavanja dozvole moraju se analizirati dvije točke:

- (a) mogući utjecaj operacije na sigurnosne i obrambene interese prijateljskih država, država saveznica ili drugih država članica, ne dovodeći u pitanje poštovanje drugih mjerila, osobito drugog i četvrtog mjerila;
- (b) posljedice izvoza na operativnu sigurnost oružanih snaga država članica i prijateljskih država ili država saveznica.

5.2. *Izvori informacija*: Informacije vezane uz nacionalnu sigurnost država članica i državnog područja, čiji vanjski odnosi spadaju u odgovornost države članice i obrambene interese uglavnom se mogu pronaći u sljedećim izvorima:

- Povelja Ujedinjenih naroda;
- Ugovor o osnivanju NATO-a²;
- OESS: Konferencija o europskoj sigurnosti i suradnji (Završni helsinški akt iz 1975.), Načela vođenja prijenosa konvencionalnog oružja (od 25. studenoga 1993.);
- Vijeće Europe;
- Ugovor o Europskoj uniji, osnovni tekstovi ZVSP-a („Sigurna Europa u boljem svijetu. Europska sigurnosna strategija”);
- nacionalni ili regionalni tekstovi: ugovori o pomoći, ugovori o vojnoj suradnji, savezništva itd.

Budući da su sigurnosni i obrambeni ugovori obično povjerljivi, pri obradi zahtjeva koji bi mogli biti obuhvaćeni petim mjerilom države članice mogu se savjetovati izravno sa svojim prijateljima i saveznicima radi produbljivanja analize mogućeg utjecaja izvoza na sigurnosne i obrambene interese.

---

² Upućivanje se odnosi samo na određene države članice EU-a. Usp. stavak 5.6. u nastavku.

Elementi koje treba uzeti u obzir prilikom donošenja prosudbe

- 5.3 **Ključni koncepti.** U naslovu petog mjerila stoji: „*Nacionalna sigurnost država članica i državnog područja, čiji vanjski odnosi spadaju u odgovornost države članice, kao i nacionalna sigurnost prijateljskih država i država saveznica*”³.
- 5.4. **Nacionalna sigurnost.** Nacionalna sigurnost odnosi se na sposobnost država članica da održe teritorijalnu cjelovitost, zaštite stanovništvo i očuvaju interese nacionalne sigurnosti kao i resurse i zalihe koje smatraju bitnima za opstanak i neovisnost pri suočavanju sa svim vrstama prijetnji i napada.

Nacionalna sigurnost blisko je povezana sa sigurnošću Europe. Europskom sigurnosnom strategijom koju je Europsko vijeće donijelo u prosincu 2003. utvrđen je spektar prijetnji sigurnosti Europske unije. One uključuju: terorizam (vjerski ekstremizam, elektroničke mreže); širenje oružja za masovno uništenje; regionalne sukobe (nasilni ili zamrznuti sukobi koji su i dalje prisutni na našim granicama, ugrožene manjine); propast države (korupcija, zloupotreba moći, slabe institucije, nedostatak odgovornosti, građanski sukob); organizirani kriminal (trgovina drogama, ženama, nezakonitim migrantima i oružjem preko granica, pomorsko piratstvo).

Nacionalnu sigurnost treba ocijeniti i uzimajući u obzir međunarodnu (ili kolektivnu) sigurnost, koja je jedan od ciljeva Povelje Ujedinjenih naroda. Potonjom se utvrđuje da su regionalni sustavi kolektivne sigurnosti zakoniti ako su takvi sporazumi usklađeni s ciljevima i načelima univerzalnog sustava (članak 52.). Njome se priznaje neotuđivo pravo na pojedinačnu ili kolektivnu samoobranu (članak 51.).

---

³ Ta je rečenica prilagođeni oblik preuzet iz jednoga od načela kojim se rukovode prijenosi konvencionalnog oružja koje je usvojio OESS: „*Sve države sudionice izbjegavat će prijenose za koje postoji vjerojatnost da bi mogli ugroziti nacionalnu sigurnost drugih država i područja čiji su vanjski poslovi u međunarodno priznatoj nadležnosti neke druge države.*” (Načelo 4. točka (b) podtočka ii.).

5.5. *Državno područje, čiji vanjski odnosi spadaju u odgovornost države članice, kao i nacionalna sigurnost prijateljskih država i saveznica.* Dotična je područja moguće svesti na sljedeće vrste:

- Područja na koje se odnosi članak 5. Ugovora o osnivanju NATO-a, koji određuje geografski opseg oružanog napada koji bi mogao pokrenuti mehanizam vojne pomoći između ugovornih stranaka;
- **Najudaljenije regije:** četiri francuska prekomorska departmana (Guadeloupe, Francuska Gijana, Martinique, Réunion); autonomne portugalske regije Azori i Madeira u Atlantskom oceanu; autonomna španjolska zajednica Kanarski otoci u Atlantskom oceanu;
- **Prekomorske države i područja** na koje se odnose članci od 198. do 204. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) i koji su navedeni u njegovu Prilogu II.: Grenland, Nova Kaledonija i pridružena područja, Francuska Polinezija, Francuska Južna i Antarktička Područja, otoci Wallis i Futuna, Mayotte, Saint-Pierre-et-Miquelon, Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sveti Eustazije, Sint Maarten, Angvila, Kajmanski Otoci, Falklandski Otoci, Južna Georgija i Južni Sendvički Otoci, Montserrat, Otoci Pitcairn, Sveta Helena i pridružena područja, Britansko Antarktičko Područje, Britansko Indijsko-oceansko Područje, Otoci Turks i Caicos, Britanski Djevičanski Otoci, Bermudi;
- Europska područja na koje se odredbe UFEU-a primjenjuju pod nekim uvjetima (članak 349. UFEU-a).

5.6. **Države saveznice.** Države saveznice mogu se definirati kao države povezane ugovorom ili međunarodnim sporazumom koji predviđa klauzulu o solidarnosti ili o zajedničkoj obrani. Klauzulom o solidarnosti predviđa se mobilizacija svih instrumenata koji stoje na raspolaganju državama potpisnicama, uključujući i vojna sredstva, ako jedna od njih postane žrtva terorističkog napada, prirodne katastrofe ili katastrofe izazvane ljudskim djelovanjem. Klauzulom o kolektivnoj obrani određeno je da u slučaju oružanog napada na jednu državu potpisnicu ostale države potpisnice imaju obvezu pružiti joj pomoć svim mogućim sredstvima uzimajući u obzir posebnu narav svoje sigurnosne i obrambene politike.

Primjeri su klauzula o uzajamnoj obrani članak 5. Sjevernoatlantskog ugovora o Atlantskom savezu i članak 42. stavak 7. Ugovora o Europskoj uniji (UEU). Klauzula o uzajamnoj obrani iz UEU-a dopunjena je klauzulom o solidarnosti (članak 222. Ugovora o funkcioniranju EU-a (UFEU-a)) kojom se predviđa da države članice moraju djelovati zajednički ako je država članica žrtva terorističkog napada, prirodne katastrofe ili katastrofe izazvane ljudskim djelovanjem. Takve klauzule mogle bi biti i sastavni dio bilateralnih sporazuma o obrani, ali oni se u pravilu ne objavljuju.

Većina država članica EU-a članice su i NATO-a, ali Švedska, Irska, Cipar, Malta, Austrija i Finska nisu.

5.7. **Prijateljske države.** Opis „prijateljske države” manje je precizan od pojma „države saveznice”. Općenito uzevši, može se primijeniti na države s kojima država članica održava bliske i/ili dugotrajne bilateralne odnose, osobito u području obrane i sigurnosti, ili one s kojima dijeli vrijednosti i interese te teži ostvarenju zajedničkih ciljeva.

Da bi se utvrdilo je li neku državu moguće opisati kao prijateljsku određenoj državi članici, države članice mogu provjeriti postoje li konkretni pozitivni dokazi za to, uključujući: broj osoba koje imaju dvojno državljanstvo, prisutnost europskih državljana, postojanje jezične zajednice, broj trgovinskih ugovora i sporazuma o suradnji itd.

U tekstu petog mjerila stoji:

„Države članice uzimaju u obzir:

- (a) mogući učinak vojne tehnologije ili opreme namijenjene za izvoz **na obrambene i sigurnosne interese** kao i na interese država članica, prijateljskih država i država saveznica, pri čemu se podrazumijeva da taj čimbenik ne može utjecati na razmatranje mjerila za poštivanje ljudskih prava i za regionalni mir, sigurnost i stabilnost;*
- (b) rizik od **uporabe** odnosno vojne tehnologije ili opreme **protiv svojih snaga** ili protiv snaga država članica, prijateljskih država i država saveznica.”*

5.8. Mjerilo 5a

5.8.1. Značenje mogućeg učinka izvoza

(a) Pozitivni učinak

Ako predloženi izvoz doprinosi jačanju nacionalne sigurnosti, osobito obrambenih i sigurnosnih interesa, prijateljskih država, država saveznica i drugih država članica, ocjena je *a priori* povoljna, čime se ne dovodi u pitanje analizu koju treba provesti u pogledu drugog i četvrtog mjerila.

(b) Negativni učinak

Ako bi, s druge strane, izvoz izravno ili neizravno mogao ugroziti obrambene i sigurnosne interese prijateljskih država, država saveznica ili drugih država članica, ocjena će *a priori* biti nepovoljna.

Prilikom donošenja ocjene treba osobito uzeti u obzir:

- održavanje strateške ravnoteže;
- ofenzivnu prirodu opreme koja se izvozi;
- osjetljivost materijala;
- povećanje operativnih sposobnosti kojemu bi doprinio materijal koji se izvozi;

- raspoloživost opreme koja se izvozi i/ili raspoloživost koju ta oprema omogućuje;
- krajnju namjenu materijala;
- rizik od preusmjerenja materijala.

5.8.2. *Obrambeni i sigurnosni interesi*

Prilikom analize rizika za vlastite te obrambene i sigurnosne interese država saveznica, prijateljskih država i drugih država članica, države članice ne smiju propustiti uzeti u obzir mogući učinak na sigurnost svojih snaga raspoređenih izvan njihova područja.

Štoviše, tom se ocjenom ne dovodi u pitanje usklađenost s ostalim mjerilima.

5.9. *Mjerilo 5b*

Operativni rizik analizira se na sljedeći način:

- (a) Postoji li izravna prijetnja sigurnosti snaga države članice ili prijateljske države odnosno države saveznice?

Prijetnja može biti trajna ili privremena. Država članica vrlo oprezno razmatra zahtjeve kada se krajnji primatelj nalazi u regiji za koju je poznato da je nestabilna, osobito ako se radi o izvozu za oružane snage koje nisu nužno uvijek pod potpunom ili trajnom kontrolom. Postoji vjerojatnost da bi se s vremenom takva nestabilnost mogla pretvoriti u prijetnju našim ili snagama saveznika ili prijatelja, osobito ako su takve snage prisutne u regiji radi vojne suradnje ili operacija održavanja mira.

Ukupno uzevši, ako bi izvoz mogao predstavljati izravnu prijetnju sigurnosti snaga države članice ili neke države saveznice odnosno prijateljske države koje su prisutne u državi krajnjeg odredišta ili susjednoj državi, ocjena će *a priori* biti nepovoljna. Jednak pristup treba primijeniti i da bi se osigurala sigurnost međunarodnih snaga za održavanje mira.

- (b) Postoji li rizik od toga da bi vojna tehnologija ili oprema mogla biti preusmjerena snazi ili tijelu neprijateljskom u odnosu na interese ili snage države članice, prijateljske države ili države saveznice?

Taj se rizik analizira na jednak način kao i oni navedeni u sedmome mjerilu. Država izvoznica uzima u obzir postojanje terorističkih skupina, organizacija koje sudjeluju u oružanoj borbi protiv onih koje su trenutačno na vlasti ili mreža organiziranog kriminala koje bi mogle upotrebljavati opremu u aktivnostima koje mogu utjecati na sigurnost snaga država članica i država saveznice odnosno prijateljskih država te međunarodnih snaga za održavanje mira ili koje bi mogle upotrebljavati takvu opremu na način koji ne bi bio u skladu s nekim od ostalih mjerila utvrđenim u Zajedničkom stajalištu.

(c) Je li država primateljica tehnički sposobna za upotrebu opreme?

Tehnička sposobnost odnosi se na sposobnost države primateljice da učinkovito upotrebljava dotičnu opremu i u materijalnom i u ljudskom smislu. Također se odnosi i na tehnološku razinu države primateljice, njezinu operativnu sposobnost te općenito na standard učinkovitosti njezine opreme.

U skladu s time, prilikom prosudbe o kompatibilnosti izvoza vojne tehnologije ili opreme u odnosu na tu tehničku sposobnost treba razmotriti to i je li državi primateljici prikladno isporučiti opremu osjetljiviju ili sofisticiraniju od tehnoloških sredstava i operativnih potreba te države.

Da bi utvrdile tu kompatibilnost, države članice mogle bi uzeti u obzir sljedeća pitanja:

- posjeduje li država primateljica vojnu infrastrukturu s kojom može učinkovito upotrebljavati opremu?
- je li tehnološka razina zatražene opreme razmjerna potrebama koje je iskazala država primateljica i njezinoj operativnoj sposobnosti?
- održava li se dobro slična oprema koja je već u upotrebi?
- je li na raspolaganju dovoljno kvalificiranog osoblja za upotrebu i održavanje opreme?⁴

---

⁴ Je li, primjerice, već velik dio inženjera i tehničara te države zaposlen u vojnom sektoru? Postoji li u civilnom sektoru manjak inženjera i tehničara koji bi se pogoršao dodatnim novačenjem u vojni sektor?

- (d) Radi dublje analize operativnog rizika, posebno u osobito osjetljivim slučajevima, države članice mogu na pojedinačnoj osnovi izraditi studije učinka na temelju relevantnih podataka koje mogu razmijeniti s državama članicama, prijateljskim državama ili državama saveznicama. Cilj je tih studija utvrđivanje prisutnosti nacionalnih, europskih i međunarodnih snaga te snaga prijateljskih država ili država saveznica u različitim regijama svijeta i ocjena izvjesnosti rizika od upotrebe opreme ili tehnologije koja se izvozi protiv tih snaga.

Te studije učinka mogu obuhvaćati sljedeća pitanja:

- prilikom analize izvjesnosti rizika država članica osobito uzima u obzir:
  - prirodu opreme: je li njezin karakter izravno ofenzivan, tehnološku superiornost koju bi omogućila snagama koje je posjeduju, neovisnost njezine upotrebe, povećanje operativne sposobnosti koju bi oprema omogućila;
  - ovisno o korisniku, moguće razlike u doktrini upotrebe opreme;
  - prirodu operacija: rat između konvencionalnih snaga, asimetrični rat, građanski rat itd.

- prilikom analize rizika od preusmjeravanja država članica osobito uzima u obzir:
  - može li se oprema jednostavno preusmjeriti tako da je mogu lako upotrebljavati čak i nevojnički akteri i/ili da je se ugradi u druge sustave;
  - može li se oprema prilagoditi vojnoj namjeni ili upotrebljavati za prenamjenu druge opreme u vojne svrhe (osobito radi prenamjene opreme koja nije smrtonosna u smrtonosno oružje);
  - određenoj bi se opremi na temelju ovog naslova mogla posvetiti osobita pozornost, osobito malom i lakom oružju (uključujući MANPADS-e) te opremi za noćno promatranje i pojačavanje osvjjetljenja;
  - u tom pogledu operacije s pojačanim mjerama kontrole (označavanje i sljedivost, inspekcijski nadzor na terenu) ili u borbi protiv širenja (uništenje starih zaliha, mehanizam nadzora nad količinama) *a priori* dobivaju manje strogu ocjenu.

5.10. *Donošenje prosudbe*

Prosudbu o tome treba li odbiti predloženi izvoz na temelju petog mjerila države članice donose ovisno o informacijama i ocjeni čimbenika predviđenih u prethodnim stavcima 5.8. i 5.9.

IZVORI INFORMACIJA

EU (Europska unija)

<http://www.europa.eu/>

UN (Ujedinjeni narodi)

<http://www.un.org/>

OESS (Organizacija za europsku sigurnost i suradnju)

<http://www.osce.org/>

NATO (Sjevernoatlantski savez)

<http://www.nato.int/>

Dio 6.: Najbolje prakse za tumačenje šestog mjerila

Kako primijeniti šesto mjerilo

6.1. Zajedničko stajalište Vijeća 2008/944/ZVSP odnosi se na svaki izvoz vojne tehnologije ili opreme iz država članica obuhvaćene Zajedničkim popisom robe vojne namjene EU-a i na robu s dvojnou namjenom kako je navedeno u članku 6. Zajedničkog stajališta. Stoga se šesto mjerilo, općenito uzevši, odnosi na izvoze u bilo koju državu primateljicu koja nije članica EU-a.

No, budući da se šestim mjerilom uspostavlja veza s odnosom države primateljice prema međunarodnoj zajednici, posebnu pozornost treba posvetiti državama koje predstavljaju razlog za zabrinutost zbog njihova stava prema terorizmu, prirode njihovih savezništava i poštivanja međunarodnoga prava..

U skladu s načelima izraženima u preambuli i u odgovarajućim odredbama Ugovora o trgovini oružjem te kao što je naglašeno u drugom članku Zajedničkog stajališta EU-a 2008/944/ZVSP, tijekom postupka ocjenjivanja na temelju šestog mjerila treba u obzir uzeti i aspekt potpore ili poticanja koje država primateljica pruža međunarodnom ili transnacionalnom organiziranom kriminalu⁵. U pogledu trgovine oružjem te područja primjene i odgovarajućih odredaba Ugovora o trgovini oružjem, važno je podsjetiti na relevantan međunarodni normativni okvir „Protokol protiv nezakonite proizvodnje i trgovanja vatrenim oružjem, njegovim dijelovima i komponentama te streljivom”, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta.

---

⁵ Uzimajući u obzir definicije navedene u čl. 2. Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta kojim se transnacionalni organizirani kriminalitet definira kao nezakonito i zločinačko djelovanje koje provode „organizirane zločinačke grupe” ili „strukturirane grupe”, čiji je cilj vršenje kaznenih djela i teških kaznenih djela transnacionalne prirode kako bi izravno ili neizravno stekle financijsku ili drugu materijalnu korist i koja su kažnjiva maksimalnom kaznom lišavanja slobode u trajanju od najmanje četiri godine ili težom kaznom.
Na temelju članka 3. stavka 2. Konvencije organizirani je kriminalitet transnacionalne prirode kada je počinjen u više od jedne države; počinjen je u jednoj državi, ali se znatan dio njegove pripreme, planiranja, uputa ili kontrole odvija u drugoj državi; počinjen je u jednoj državi, ali uključuje organiziranu zločinačku grupu koja se bavi zločinačkim djelovanjem u više od jedne države; ili je počinjen u jednoj državi, ali ima znatne posljedice u drugoj državi.

6.2. *Izvori informacija.* Zajednička zbirka izvora informacija EU-a, dostupna svim državama članicama, sastoji se od izvješća voditelja misija EU-a (HOM-ova), izjava/zaključaka Vijeća EU-a te rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a.

Dodatne informacije moguće je dobiti:

- u diplomatskim misijama i drugim nacionalnim vladinim institucijama država članica;
- u Ujedinjenim narodima i drugim međunarodnim i regionalnim tijelima i agencijama, kao što su Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS), Regionalni centar za malo oružje u Nairobiju, Organizacija američkih država i Međunarodna agencija za atomsku energiju;
- u Međunarodnom odboru Crvenog križa (ICRC-u), Međunarodnoj federaciji društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca te drugim humanitarnim tijelima;
- u Europolu, Interpolu i obavještajnim agencijama;
- u nevladinim organizacijama i iz drugih pouzdanih izvora.

Prilog I. sadrži nepotpun popis relevantnih izvora informacija.

6.3. **Ključni koncepti.** Šesto mjerilo odnosi se na široko područje sveobuhvatnih pitanja koja treba uzeti u obzir pri svakoj ocjeni i koja su istaknuta u njegovu tekstu:

„odnos države koja kupuje prema međunarodnoj zajednici, a posebno njezin stav prema terorizmu, prirodu njezinih savezništava i poštivanje međunarodnoga prava.

Države članice, između ostalog, uzimaju u obzir podatke o državi koja kupuje, s obzirom na:

- (a) njezine potpore i poticanja terorizma i međunarodnog organiziranog kriminala;*
- (b) njezino ispunjavanje međunarodnih obveza, a posebno onih koje se odnose na suzdržavanje od uporabe sile i njezina poštivanja međunarodnog humanitarnog prava;*
- (c) njezine obveze neširenja naoružanja i drugih oblika nadzora nad naoružanjem i razoružavanja, posebno potpisivanja, ratifikacije i provedbe odgovarajućih konvencija o nadzoru nad naoružanjem i razoružavanju iz točke (b) prvog mjerila.”*

U skladu s tim, prilikom odlučivanja o izdavanju dozvole za izvoz države članice trebale bi razmotriti podatke o sadašnjem i prošlom ponašanju države koja kupuje u pogledu njezina stava prema terorizmu i međunarodnom organiziranom kriminalu, prirode njezinih savezništava, njezina poštivanja međunarodnih obveza i prava, osobito u pogledu suzdržavanja od upotrebe sile, međunarodnog humanitarnog prava, neširenja oružja za masovno uništenje, kontrole oružja i razoružanja.

Šesto mjerilo mora se primijeniti na države koje kupuju čije vlade se negativno odnose prema navedenim odredbama pa se stoga pri ocjenjivanju ne stavlja naglasak na poseban identitet i prirodu krajnjeg korisnika ili opreme koja se izvozi. Više od razmatranja bilo kakvih rizika od mogućih negativnih posljedica određenog prijenosa, u analizi se naglasak zapravo stavlja na **odnos države koja kupuje**.

Stoga u pogledu ključnih koncepata istaknutih u šestom mjerilu države članice mogu razmotriti sljedeće prijedloge.

- 6.4. ***Potpora ili poticanje terorizma i međunarodnog organiziranog kriminala države koja kupuje.*** Pri ocjenjivanju pojedinačnih zahtjeva za dozvolu za izvoz u države koje kupuju za koje postoji sumnja da na bilo koji način podupiru terorizam i međunarodni organizirani kriminal, nužno je provesti strožu analizu.

U tom okviru pojam „terorizam” treba shvatiti kao „terorističke radnje” zabranjene međunarodnim pravom kao što su namjerni napadi na civile, neselektivni napadi, uzimanje talaca, mučenje ili namjerno i proizvoljno ubijanje pri kojima je cilj takve radnje po svojoj prirodi ili kontekstu zastrašiti stanovništvo ili prisiliti neku vladu ili međunarodnu organizaciju na neku radnju ili suzdržavanje od neke radnje.

„Međunarodni organizirani kriminal” odnosi se na aktivnosti kao što su trgovina drogom, trgovina ljudima, krijumčarenje nezakonitih imigranata, trgovina nuklearnim i radioaktivnim tvarima, pranje novca i sl., koje provodi strukturirana grupa koja postoji tijekom određenog razdoblja i djeluje složno s ciljem počinjenja ozbiljnih kaznenih djela i kaznenih djela ustanovljenih Konvencijom Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta. S obzirom na Protokol protiv nezakonite proizvodnje i trgovanja vatrenim oružjem, njegovim dijelovima i komponentama te streljivom, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta, te na Ugovor o trgovini oružjem, nezakonitu proizvodnju i trgovinu oružjem treba svrstati među nezakonite aktivnosti organiziranih zločinačkih grupa.

Država koja kupuje može poticati ili podupirati terorizam i međunarodni kriminal na brojne načine pa prije izdavanja dozvole nadležno tijelo može, među ostalim, postaviti sljedeća pitanja:

- postoje li podaci o prošlom ili sadašnjem terorističkom/zločinačkom djelovanju u državi koja kupuje?
- postoje li spoznaje ili sumnje o vezama između države koja kupuje i terorističkih/zločinačkih organizacija (ili čak pojedinačnih terorista/zločinaca) ili bilo kakvi razlozi za sumnju da subjekti koji se nalaze u državi koja kupuje, i čiju prisutnost ona tolerira, imaju takve veze?
- postoje li kakvi drugi razlozi za sumnju da država koja kupuje tolerira ponovni izvoz ili preusmjeravanje vojne tehnologije ili opreme terorističkim/zločinačkim organizacijama ili da i sama organizira ponovni izvoz ili preusmjeravanje?

- ima li država koja kupuje nacionalno zakonodavstvo kojim se tolerira terorističko/zločinačko djelovanje ili je li toleriranje terorističkog/zločinačkog djelovanja posljedica njezina neuspjeha u provođenju zakonodavstva?

Mnoga od tih pitanja mogu se postaviti i tijekom donošenja ocjene na temelju sedmog mjerila, ali na temelju šestog mjerila ona se odnose na vladu države koja kupuje, a ne na krajnjeg korisnika.

Podrobnija bi pitanja trebala biti:

- kriminalizira li država koja kupuje financiranje terorista, zamrzava li financijska sredstva osoba koje izvršavaju ili pokušavaju izvršiti terorističke radnje i zabranjuje li pružanje usluga onima koji sudjeluju u terorističkim radnjama?
- suzdržava li se država koja kupuje od pružanja bilo kakve aktivne ili pasivne podrške subjektima ili osobama koji sudjeluju u terorističkim radnjama?
- daje li država koja kupuje u sklopu razmjene informacija pravodobna upozorenja drugim državama?
- uskraćuje li država koja kupuje utočište onima koji financiraju, planiraju, podržavaju ili izvršavaju terorističke radnje?
- onemogućuje li država koja kupuje korištenje svog teritorija onima koji financiraju, planiraju, omogućuju ili čine terorističke radnje?
- onemogućuje li država koja kupuje učinkovitim graničnim nadzorom kretanje onima koji izvode takve radnje?

6.5. **Priroda savezništava države koja kupuje.** Prema strogo tumačenju, pojam „savezništvo” može značiti međunarodni ugovor koji povezuje neku državu s drugim državama i predviđa uvjete u kojima si one uzajamno pružaju pomoć. Uzimajući u obzir da se malo koji od mnogih međudržavnih odnosa vezanih uz gospodarsku, vojnu i obrambenu suradnju može podvesti pod tako strogo tumačenje pojma „savezništvo”, u kontekstu šestog mjerila taj pojam treba tumačiti u širem smislu i njime obuhvatiti sve gospodarske, vojne i obrambene sporazume koji po svojoj prirodi imaju za cilj uspostavljanje bitne veze (kao i ostvarivanje zajedničkih političkih ciljeva) između dviju ili više država.

Šire tumačenje pojma „savezništvo” obuhvaća i sve zajedničke vizije međunarodnih odnosa (čije su izvorište, među ostalim, zajednički politički pogledi, gospodarski interesi ili praktična pitanja) koje za posljedicu imaju bitno djelovanje namijenjeno postizanju zajedničkog cilja. To, na primjer, može biti bilo kakva vrsta zajedničke podrške strani umiješanoj u kriznu situaciju, napetosti ili sukob.

Stoga, s obzirom na to da su savezništva uglavnom stvar političke procjene, pojam „savezništvo” potrebno je tumačiti *cum grano salis* na temelju nacionalnih interesa država članica.

Imajući na umu navedeno, prilikom odlučivanja o izdavanju dozvole za izvoz države članice mogu, među ostalim, postaviti sljedeća pitanja:

- je li država koja kupuje članica savezništva koje je osnovano ili djeluje protiv neke države članice ili protiv neke države saveznice ili prijateljske države?

- je li država koja kupuje članica savezništva koje ne poštuje ili ne promiče poštovanje temeljnih načela Ujedinjenih naroda?
- je li država koja kupuje članica savezništva koje radi na destabilizaciji međunarodne zajednice?

6.6. *Ispunjavanje međunarodnih obveza države koja kupuje.* Prilikom razmatranja izdavanja dozvole za izvoz države članice mogu ispitati i ispunjava li država koja kupuje (tj. vlada države koja kupuje) svoje međunarodne obveze.

Potrebno je posvetiti pozornost onim obvezama koje zakonski obvezuju svaku državu i kao norme međunarodnog prava i kao norme ugovora koje univerzalno prihvaćaju sve države, osobito uključujući obveze koje bi se zbog svoje prirode mogle prekršiti (na primjer suzdržavanje od upotrebe sile (članak 41. Povelje UN-a) ili poštovanje međunarodnog prava tijekom sukoba), u većini slučajeva upotrebom vojne tehnologije ili opreme.

Države članice trebale bi također razmotriti:

- ispunjava li država koja kupuje obveze provođenja embarga na oružje UN-a, OEES-a i EU-a?
- primjenjuje li država koja kupuje, je li primjenjivala ili prijeti da će primijeniti silu radi rješavanja međunarodne krize čime se krši članak 41. Povelje UN-a?

- krši li država koja kupuje inače obveze predviđene međunarodnim pravom ili ugovore koje je dobrovoljno potpisala?
- ponaša li se država koja kupuje na način kojim se isključuje iz međunarodne zajednice država?

U pogledu međunarodnog humanitarnog prava mogući su pokazatelji za ocjenu rizika sljedeći:

- je li se država koja kupuje službeno obvezala na primjenu međunarodnog humanitarnog prava i poduzela odgovarajuće mjere za njegovu provedbu?
- jesu li u državi koja kupuje na snazi zakonske, pravosudne i administrativne mjere nužne za iskorjenjivanje ozbiljnih kršenja međunarodnog humanitarnog prava?
- je li država koja kupuje, koja sudjeluje ili je sudjelovala u oružanom sukobu počinila ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava?
- je li država koja kupuje, koja sudjeluje ili je sudjelovala u oružanom sukobu, propustila poduzeti sve moguće mjere za sprečavanje ozbiljnih kršenja međunarodnog humanitarnog prava?

Kao što je prethodno navedeno, u središtu analize nisu vrsta vojne opreme koja se izvozi niti njezin krajnji korisnik jer šesto mjerilo ima za cilj izbjeći bilo kakav izvoz vojne tehnologije ili opreme u države čije se vlade ne pridržavaju međunarodnih obveza.

U vezi s tim, prvo mjerilo Zajedničkog stajališta (mjerilo „međunarodnih obveza”) od osobite je važnosti. Stoga se države članice trebaju pozivati i na to mjerilo.

Prilog II. ovom dijelu sadrži neiscrpan popis međunarodnih ugovora.

6.7. Obveza države koja kupuje u pogledu neširenja oružja i drugih oblika kontrole oružja i razoružanja.

U skladu sa šestim mjerilom prilikom ocjene potrebno je razmotriti podatke o prošlosti države koja kupuje u pogledu njezinih obveza u pogledu razoružanja i kontrole oružja. Države članice osobito ispituju interno zakonodavstvo države koja kupuje i njezine međunarodne obveze. Pozornost prvenstveno treba posvetiti konvencijama navedenim u prvom mjerilu.

Neka od pitanja koja bi se mogla postaviti jesu:

- je li država koja kupuje potpisala/ratificirala Ugovor o neširenju nuklearnog oružja, Konvenciju o biološkom i toksičnom oružju, Konvenciju o kemijskom oružju te Ugovor o trgovini oružjem ili im je pristupila te pridržava li se obveza predviđenih tim ugovorima? Ako ne, zašto ne?

- poštuje li država koja kupuje obvezu zabrane izvoza bilo kakvog oblika protupješačkih mina na temelju Konvencije o zabrani uporabe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prijenosa protupješačkih mina i o njihovu uništenju?
- je li država koja kupuje članica/sudionica međunarodnih sporazuma ili režima, osobito skupine dobavljača nuklearnog oružja, Australske skupine, Režima kontrole raketne tehnologije, Sporazuma iz Wassenaara i Haškog pravilnika postupanja protiv širenja balističkih projektila te pridržava li se njihovih obveza?

Iako su u skladu sa šestim mjerilom navedena pitanja istaknuta kao relevantnija prilikom donošenja ocjene, države članice mogu postaviti i neka od pitanja koja je potrebno postaviti prilikom donošenja ocjene na temelju sedmog mjerila i ostalih mjerila:

- podnosi li država primateljica izvješća Registru UN-a za konvencionalno oružje; ako ne, zašto ne?
- je li se država primateljica uskladila s načelima Zajedničkog stajališta 2008/944/ZVSP ili sličnim regionalnim sporazumima?
- sudjeluje li država primateljica na Konferenciji o razoružanju?
- primjenjuje li država primateljica djelotvorne kontrole izvoza i prijenosa koje se sastoje od posebnih zakona o kontroli i postupaka izdavanja dozvola sukladnih međunarodnim normama?

Kao što je već spomenuto, države članice trebale bi prilikom donošenja ocjene na temelju sedmog mjerila (rizik od preusmjeravanja) uzeti u obzir da je moguće ustanoviti razlike u kvaliteti vojne tehnologije ili opreme te među krajnjim korisnicima; kada se ista pitanja postavljaju prilikom donošenja ocjene na temelju šestog mjerila, države članice odlučuju o slanju određene opreme dotičnoj državi na temelju vlastita mišljenja o vladi države primateljice.

Prilog III. sadrži neiscrpan popis sporazuma i organizacija za kontrolu izvoza oružja.

- 6.8. ***Donošenje prosudbe.*** Prosudbu o tome treba li odbiti predloženi izvoz na temelju šestog mjerila države članice donose na temelju informacija i cjelovitog pregleda države koji su predviđeni u prethodnim stavcima.

Države članice ne izdaju dozvolu kada opća ocjena podataka o državi koja kupuje na temelju šestog mjerila nije pozitivna.

U svakom slučaju, čak i kada je ta ocjena pozitivna, nikada se ne smije koristiti kao opravdanje za prijenose oružja koji bi se inače odbili na temelju ostalih mjerila Zajedničkog stajališta.

INTERNETSKE STRANICE S RELEVANTNIM IZVORIMA INFORMACIJA:

Ujedinjeni narodi/konvencionalno oružje

(<http://disarmament.un.org>)

Odbori Vijeća sigurnosti za sankcije

(<http://www.un.org/sc/committees/>)

Izvešće Vijeća sigurnosti

(<http://www.securitycouncilreport.org>)

Odbor Vijeća sigurnosti o suzbijanju terorizma

(<http://www.un.org/en/sc/ctc/>)

Odbor 1540

(<http://www.un.org/en/sc/1540/>)

Globalni program protiv korupcije, Ured UN-a za droge i kriminal

(<http://www.unodc.org/>)

Institut Ujedinjenih naroda za istraživanje razoružanja/UNIDIR

(<http://www.unidir.org>)

OESS/kontrola oružja

(<http://www.osce.org>)

Europska unija

(<http://europa.eu>)

CIA World Fact Book

(<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>)

Jane's Defence and Jane's foreign report

(<http://www.janes.com/>)

Međunarodni institut za mirovna istraživanja u Stockholmu (SIPRI)

(<http://www.sipri.org>)

Međunarodna akcijska mreža za malo oružje

(<http://www.iansa.org>)

Small Arms Survey

(<http://www.smallarmssurvey.org/>)

Međunarodni odbor Crvenog križa

(<http://www.icrc.org>)

RELEVANTNI MEĐUNARODNI UGOVORI:

Povelja Ujedinjenih naroda

Konvencija o biološkom i toksičnom oružju

Konvencija o kemijskom oružju

Ugovor o neširenju nuklearnog oružja (NPT)

Ugovora o sveobuhvatnoj zabrani nuklearnih pokusa (CTBT)

Konvencija o zabrani uporabe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prijenosa protupješačkih mina i o njihovu uništenju

Ugovor iz Raratonge

Ugovor iz Pelindabe

Ugovor iz Tlatelolcoa

Ugovor iz Bangkoka

Ugovor o osnivanju zone bez nuklearnog oružja u srednjoj Aziji

Antarktički ugovor

Ugovor o zabrani smještanja oružja na dno mora

Ugovor o svemiru

Pregovori o ograničenju strateškog naoružanja (SALT)

Ženevske konvencije

Konvencija ENMOD

Konvencija o određenom konvencionalnom oružju (CCWC)

Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta

Ugovor o trgovini oružjem

Tekstovi tih i drugih međunarodnih ugovora mogu se pronaći na adresi <http://untreaty.un.org/>

**RELEVANTNI MEĐUNARODNI REŽIMI I ORGANIZACIJE ZA KONTROLU IZVOZA
ORUŽJA:**

Sporazum iz Wassenaara

(<http://www.wassenaar.org>)

Skupina dobavljača nuklearnog oružja

(<http://www.nuclearsuppliersgroup.org>)

Australska skupina

(<http://www.australiagroup.net>)

Zanggerov odbor

(www.zanggercommittee.org)

Režim kontrole raketne tehnologije (MTCR)

(<http://www.mtcr.info>)

Haški pravilnik postupanja protiv širenja balističkih projektila

(<http://www.hcoc.at/>)

Dio 7.: Najbolje prakse za tumačenje sedmog mjerila

Kako primijeniti sedmo mjerilo

7.1. Zajedničko stajalište Vijeća 2008/944/ZVSP odnosi se na svaki izvoz vojne tehnologije ili opreme iz država članica i na robu s dvojnog namjenom kako je navedeno u članku 6. Zajedničkog stajališta. Stoga se sedmo mjerilo *a priori* bez iznimke primjenjuje na izvoze u sve države primateljice. Međutim, te prakse slijede načelo da slučajeve u kojima postoji veći mogući rizik treba podrobnije razmotriti od slučajeve s manjim rizikom. Ocjenu pojedinačnih zahtjeva za dozvolu za izvoz potrebno je donositi na pojedinačnoj osnovi, a ona obuhvaća cjelovitu analizu rizika na temelju razine mogućeg rizika u državi primateljici, pouzdanosti sudionika u transakcijama, prirode robe koja se prenosi i predviđene krajnje namjene.

Kako bi se bolje razumjelo i spriječilo preusmjeravanje vojne tehnologije i opreme, države članice potiče se na razmjenu informacija o problematičnim državama, aktivnostima i subjektima na pojedinačnoj osnovi putem suradnje u okviru Radne skupine Vijeća EU-a za izvoz konvencionalnog oružja (COARM) ili drugih kanala.

U skladu s člankom 11. Ugovora o trgovini oružjem, i u skladu s nacionalnim zakonima, takvi podaci mogu uključivati informacije o nezakonitim aktivnostima, što uključuje korupciju, međunarodne krijumčarske rute, nezakonite posrednike, izvore nezakonite nabave, metode prikrivanja, uobičajena mjesta otpremanja, odredišta koja upotrebljavaju organizirane skupine koje pribjegavaju preusmjeravanju. Države stranke Ugovora o trgovini oružjem obvezuju se poduzeti odgovarajuće mjere u slučaju otkrivenog preusmjeravanja. Takve mjere mogu uključivati upozoravanje potencijalno pogođene države stranke Ugovora o trgovini oružjem, pregled preusmjerenih pošiljaka i poduzimanje naknadnih mjera u okviru istrage i izvršavanja zakonodavstva. Na primjer: u slučaju da država članica utvrdi preusmjeravanje uzrokovano određenom aktivnošću ili subjektom, trebala bi razmotriti mogućnost obavještanja drugih država članica (i dotičnih država stranaka Ugovora o trgovini oružjem) kako bi se smanjio rizik od preusmjeravanja za svaku naknadnu transakciju koja uključuje istu aktivnost ili subjekt. Isto bi se trebalo primijeniti ako država članica utvrdi slučaj korupcije u vezi s izvozom vojne opreme. Pri ocjeni izvoza konvencionalnog oružja država članica izvoznica mogla bi u obzir uzeti Konvenciju OECD-a o borbi protiv podmićivanja stranih javnih dužnosnika u međunarodnim poslovnim transakcijama. Konvencijom se utvrđuje da bi se kaznenim djelom smatrao namjerni čin bilo koje osobe koja nudi, obećava ili omogućuje bilo kakvu neopravdanu novčanu ili drugu korist, izravno ili putem posrednika, bilo kojem javnom dužnosniku, također tijekom postupka javne nabave.

U članku 13. stavku 2. Ugovora o trgovini oružjem također se potiče države stranke da putem Tajništva ostalim državama strankama šalju informacije o poduzetim mjerama koje su se pokazale učinkovitima u suzbijanju preusmjeravanja prenesenog konvencionalnog oružja, a u članku 15. stavku 4. države stranke potiče se da surađuju, među ostalim, razmjenu informacija o nezakonitim aktivnostima i sudionicima kako bi se spriječilo i iskorijenilo preusmjeravanje konvencionalnog oružja. U svakom slučaju, sve države stranke Ugovore o trgovini oružjem obvezale su se na suradnju i razmjenu informacija, ako je to prikladno i izvedivo, kako bi se smanjio rizik od preusmjeravanja. Pri navedenim razmjenama informacija poštuju se sva ograničenja u vezi s upotrebom osjetljivih informacija.

Osim toga, poboljšana dokumentacija (kao što su ugovori ili sporazumi, potvrde o krajnjem korisniku, razna jamstva) u okviru ocjene rizika od preusmjeravanja u fazi izdavanja dozvole otežava preusmjeravanje. Djelotvorni sustavi kontrole krajnjeg korisnika doprinose sprečavanju nepoželjnog preusmjeravanja ili ponovnog izvoza vojne opreme i tehnologije. Potvrde o krajnjim korisnicima i provjera njihove vjerodostojnosti u fazi izdavanja dozvole trebale bi imati središnju ulogu u politikama sprečavanja preusmjeravanja. (Vidjeti također 2. poglavlje – Prakse izdavanja dozvola). Bez obzira na to, upotreba potvrda o krajnjem korisniku ne može zamijeniti cjelovitu ocjenu rizika situacije u određenom slučaju. U skladu s člankom 11. Ugovora o trgovini oružjem države stranke nastoje spriječiti preusmjeravanje i razmatranjem uvođenja mjera za smanjenje tog rizika, poput mjera za izgradnju povjerenja i zajednički razvijenih i dogovorenih programa između država izvoznica i uvoznica. Ostale mjere sprečavanja mogu prema potrebi uključivati: procjenu sudionika u izvozu, zahtijevanje dodatne dokumentacije, potvrda, jamstava te odbijanje izvoza, kao i druge prikladne mjere.

7.2. **Izvori informacija.** Informacije o rizicima od preusmjeravanja trebalo bi nastojati pronaći u širokom nizu izvora: nacionalnim, regionalnim i međunarodnim izvorima; izvorima dostupnim javnosti i izvorima koji nisu dostupni javnosti, službenim i nevladinim izvorima.

U prvoj fazi nadležno tijelo za izdavanje dozvola trebalo bi se na nacionalnoj razini povezati s vladinim agencijama koje se bave suzbijanjem nezakonite trgovine i preusmjeravanja, kao što su carina, tijela za izvršavanje zakonodavstva, pravosuđe, obavještajne službe, jedinice za financijski nadzor i obrana. Te agencije mogu imati informacije o evidenciji u pogledu preusmjeravanja subjekata uključenih u transakciju. Tijelo za izdavanje dozvola moglo bi razmotriti upotrebu Europskog informacijskog sustava kaznene evidencije (ECRIS) i budućeg Europskog informacijskog sustava kaznene evidencije državljana trećih zemalja (ECRIS-TCN) kako bi se moglo pristupiti podacima iz kaznenih evidencija o subjektima/osobama osuđenima za trgovinu oružjem radi njihove upotrebe pri ocjeni rizika u okviru zahtjeva za dozvolu za vojnu tehnologiju i opremu. Neke države, poput Sjedinjenih Američkih Država, objavljuju popise subjekata koji su osuđivani za kršenje nacionalnog zakonodavstva o izvozu oružja. Dodatne informacije mogu se prema potrebi dobiti od diplomatskih misija država članica. Na razini EU-a na snazi je sustav obavijesti o odbijanju zahtjeva, a druge informacije razmjenjuju se u okviru COARM-a i Uredbe 258/2012.

Stranke Sporazuma iz Wasseaara također se obvezuju razmjenjivati najbolje prakse i informacije o krajnjim korisnicima koji se smatraju visokorizičnima u pogledu preusmjeravanja. Države članice OESS-a razmjenjuju najbolje prakse o kontroli izvoza, među ostalim dokumentaciju o krajnjoj upotrebi. Informacije o preusmjeravanju mogu pružiti i regionalne organizacije u drugim dijelovima svijeta. Na međunarodnoj razini koristan su izvor izvješća stručnih skupina koje podupiru odbore za sankcije UN-a. Ta izvješća sadrže detaljne informacije o kršenju embargâ VSUN-a na oružje. Također mogu biti korisne razmjena informacija u okviru Odbora Vijeća sigurnosti 1540 (2004.) kao i publikacije i izvješća na internetskim stranicama Ureda Ujedinjenih naroda za poslove razoružanja (UNODA) i Ureda Ujedinjenih naroda za droge i kriminal (UNODC). INTERPOL-ov internetski sustav upravljanja evidencijom i praćenjem nezakonitog oružja (iARMS), kojeg financira EU, sadrži poseban modul za statistiku i izvješća u vezi s nezakonitim vatrenim oružjem. S pomoću tog modula moguće je izraditi prilagođena izvješća te analizirati nacionalne podatke o kriminalu u vezi s vatrenim oružjem te praćenju tog oružja. Nadležna tijela za izdavanje dozvola država članica EU-a imaju mogućnost zatražiti pristup tom modulu izravno putem svojih nacionalnih središnjih ureda (kontaktno mjesto između nacionalne policije i Interpola) ili neizravno putem nacionalnih tijela za izvršavanje zakonodavstva. Na nevladinoj razini, nekoliko istraživačkih organizacija, poduzeća i izdavača nude informacije na internetu, baze podataka i indekse, poput baze podataka iTrace koju financira EU, koji su korisni za ocjenu rizika od preusmjeravanja i općenitu primjenu sedmog mjerila.

Prilog I. ovom dijelu sadrži neiscrpan popis relevantnih internetskih stranica.

Elementi koje treba uzeti u obzir prilikom donošenja prosudbe

7.3. **Ključni koncepti.** Sedmo mjerilo odnosi se na široko područje sveobuhvatnih pitanja koja treba uzeti u obzir prilikom svake ocjene. Treba imati na umu da se preusmjeravanje može provesti na različitim razinama, da se može dogoditi za vrijeme prijenosa u državu ili unutar države ili da se može sastojati od zaobilaska ili ponovnog prijenosa u treću „neovlaštenu” državu i/ili subjekt. Može se odnositi na posjedovanje (krajnji korisnik) i/ili namjenu (krajnja upotreba). Moglo bi se postaviti općenito pitanje o tome postoji li rizik od toga da bi se krajnji korisnik mogao upustiti u aktivnosti koje su u suprotnosti s legitimnom namjenom izvezene robe, npr. u kriminalne aktivnosti u koje, među ostalim, spada krivolov.

Pod (a): interese države primateljice u stvarima koje se tiču legitimne obrane i nacionalne sigurnosti, uključujući svako sudjelovanje u Ujedinjenim narodima ili drugim aktivnostima za održavanje mira

Prema Povelji UN-a sve nacije imaju pravo na samoobranu. Međutim, potrebno je ocijeniti je li uvoz primjeren i razmjeran odgovor na potrebu države primateljice za samoobranom, osiguranjem unutarnje sigurnosti ili doprinosom aktivnostima održavanja mira Ujedinjenih naroda ili drugim aktivnostima održavanja mira. U tom pogledu, mogle bi se razmotriti uobičajene vojne potrebe i tehničke sposobnosti države primateljice koje su vidljive iz različitih međunarodnih izvora, poput Registra UN-a o konvencionalnom oružju (UNROCA), Godišnjaka Međunarodnog instituta za mirovna istraživanja u Stockholmu (SIPRI) ili godišnjeg izvješća „Military Balance” Međunarodnog instituta za strateške studije (IISS).

Mogla bi se postaviti sljedeća pitanja:

- postoji li vjerodostojna prijetnja sigurnosti na koju bi se planiranim uvozom vojne tehnologije ili opreme moglo odgovoriti?
- jesu li oružane snage opremljene za odgovor na takvu prijetnju?
- koje će biti odredište uvezene opreme nakon okončanja sudjelovanja u UN-ovoj ili nekoj drugoj aktivnosti održavanja mira?
- postoji li rizik od toga da razlozi za nabavu nisu legitimni interesi u pogledu obrane i nacionalne sigurnosti?

Pod (b): tehničku sposobnost države primateljice za uporabu takve tehnologije i opreme.

Tehnička sposobnost odnosi se na sposobnost države primateljice da učinkovito upotrebljava dotičnu opremu i u materijalnom i u ljudskom smislu. Također se odnosi i na tehnološku razinu države primateljice, njezinu operativnu sposobnost te općenito na standard učinkovitosti njezine opreme.

U skladu s time, prilikom prosudbe o kompatibilnosti izvoza vojne tehnologije ili opreme u odnosu na tu tehničku sposobnost treba razmotriti i je li državi primateljici prikladno isporučiti opremu osjetljiviju ili sofisticiraniju od tehnoloških sredstava i operativnih potreba te države.

„Tehnička sposobnost države primateljice za upotrebu opreme” može biti ključni pokazatelj „postojanja rizika” od preusmjeravanja. Predloženi izvoz koji se čini tehnički ili kvantitativno zahtjevnijim od onoga što bi se inače moglo očekivati da će država primateljica upotrebljavati može biti pokazatelj toga da je predviđeno krajnje odredište zapravo krajnji korisnik iz neke treće zemlje. Taj se koncept odnosi jednako na cjelovite proizvode i sustave, kao i na sastavne i pričuvne dijelove. Kada ne postoje dokazi da države primateljica radi s dotičnim cjelovitim sustavom, izvoz sastavnih i pričuvnih dijelova može biti jasan pokazatelj neke druge namjere.

Neka od pitanja koja bi se mogla postaviti jesu:

- je li roba predložena za izvoz visokotehnološke prirode?
- ako jest, ima li primatelj pristup primjerenoj tehničkoj podršci za tu prodaju ili ulaže u primjerenu tehničku podršku za tu prodaju?
- odgovara li roba predložena za izvoz obrambenom profilu države primateljice?
- odgovara li roba predložena za izvoz kvantitativno i kvalitativno operativnoj strukturi i tehničkoj sposobnosti oružanih snaga ili policijskih snaga države primateljice? Ako se traže sastavni ili pričuvni dijelovi, je li poznato da se država primateljica služi odgovarajućim sustavom u koji se ti proizvodi ugrađuju?

Pod (c): sposobnost države primateljice za učinkovitu kontrolu izvoza.

Činjenica da se države primateljice pridržavaju međunarodnih normi kontrole izvoza može biti pozitivan pokazatelj da neće doći do namjernog ili nenamjernog preusmjerenja. Neka od pitanja koja bi se mogla postaviti jesu:

- je li država primateljica potpisnica ili stranka ključnih međunarodnih ugovora, sporazuma ili režima za kontrolu izvoza (npr. Wassenaara, Ugovora o trgovini oružjem)?
- podnosi li država primateljica izvješća Registru UN-a za konvencionalno oružje; ako ne, zašto ne?
- je li se država primateljica uskladila s načelima Zajedničkog stajališta Vijeća 2008/944/ZVSP ili sličnim regionalnim sporazumima?
- primjenjuje li država primateljica djelotvorne kontrole izvoza i prijenosa koje se sastoje od posebnih zakona o kontroli i postupaka izdavanja dozvola sukladnih međunarodnim normama?
- ispunjavaju li upravljanje zaliha i sigurnost zaliha dostatne standarde (usp. NATO-ov sporazum o standardizaciji (STANAG), međunarodne standarde za nadzor malog oružja (ISACS) i međunarodne tehničke smjernice za streljivo (IATG))? Je li bilo poznatih problema s nestankom zaliha u državi krajnjeg korisnika?
- koliko se ozbiljnom smatra korupcija u državi primateljici? Postoje li djelotvorni pravni instrumenti i administrativne mjere za sprečavanje i borbu protiv korupcije?
- konkretnije, postoje li podaci o korupciji u vezi s oružanim snagama, nacionalnim sigurnosnim snagama ili sličnim tijelima ili drugim pojedincima ili tijelima uključenima u transakciju? Postoji li rizik od toga da bi korupcija mogla doprinijeti preusmjerenju vojne opreme?
- je li država stranka Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije i je li uspješno ispunjava svoje obveze prema mehanizmu za reviziju provedbe?

- nalazi li se država primateljica u blizini područja sukoba ili postoje li neke napetosti ili drugi čimbenici unutar države primateljice koji bi mogli oslabiti pouzdano provođenje odredaba u vezi s kontrolom izvoza?
- je li u državi deklarirane krajnje namjene bilo slučajeva preusmjerenja oružja, uključujući i neovlašteni ponovni izvoz viška opreme u problematične države?

Prilog I. ovom dijelu sadrži neiscrpan popis relevantnih internetskih stranica.

Pod (d): rizik da takva tehnologija ili oprema bude ponovno izvezena na neželjena odredišta te podatke o državi primateljici u pogledu poštivanja odredbe o ponovnom izvozu ili pristanku prije ponovnog izvoza za koji država izvoznica smatra da je potrebno uvesti.

Nadležno tijelo trebalo bi ocijeniti pouzdanost određenog primatelja, kao i, ako su poznati u fazi izdavanja dozvole, vjerodostojnost i pouzdanost rute i trgovinske strukture predviđenih za transakciju. Osim krajnjeg korisnika, mogući drugi sudionici u transakciji uključuju: posrednike, podizvođače posrednika, špeditere (zračni, pomorski, željeznički, cestovni i unutarnji plovni promet), financijere, osiguravajuća društva. Prijašnja uključenost bilo kojeg od ovih subjekata u nezakonitu trgovinu čimbenik je koji treba uzeti u obzir prilikom ocjene rizika.

Ako određena roba ne može sama po sebi biti predmet preusmjeravanja, mogla bi olakšati preusmjeravanje na način da se s pomoću nje omogući neovlašteni ponovni prijenos oružja koje se nalazi u postojećim zalihama. Dobavljači mogu razmotriti mjere za smanjivanje tog rizika posebno tada kada evidencija u pogledu preusmjeravanja države primateljice ili krajnjeg korisnika pruža razloge za zabrinutost.

Pitanja koja bi se mogla postaviti jesu:

- je li oprema namijenjena vladi ili pojedinačnom poduzeću?
- ako je poznato ili se zahtijeva u fazi izdavanja dozvole, stvara li ruta razloge za zabrinutost?
- ako je poznato ili se zahtijeva u fazi izdavanja dozvole, stvara li trgovinska struktura razloge za zabrinutost (moguće sudjelovanje posrednika, distributera...)?
- je li koji od sudionika uključenih u trgovinsku strukturu ili rute transakcije prethodno osuđivan zbog trgovine oružjem ili kršenja zakonodavstva o izvozu oružja?

Ako je uvoznik vlada:

- jesu li vlada/određeno tijelo vlade pouzdani u tom pogledu?
- jesu li vlada ili određeno tijelo vlade poštovali prethodne potvrde o krajnjim korisnicima ili druge odredbe o odobrenju ponovnog izvoza?
- postoji li ikakav razlog za sumnju da su vlada/određeno tijelo vlade nepouzdani?

Ako je uvoznik poduzeće:

- je li poduzeće poznato?
- je li vlada države primateljice odobrila poduzeće?
- je li poduzeće prije bilo umiješano u nepoželjne transakcije? je li poduzeće bilo osuđivano zbog trgovine oružjem?

Pod (e): rizik da takva tehnologija ili oprema bude namijenjena terorističkim organizacijama ili pojedinim teroristima.

Prilikom ocjene mogućeg rizika u državi primateljici nadležno tijelo može postaviti sljedeća pitanja:

- postoje li podaci o prošlim ili sadašnjim terorističkim aktivnostima u državi primateljici?
- jesu li poznate kakve veze ili sumnje u vezi s terorističkim organizacijama (ili čak pojedinačnim teroristima) i postoji li ikakav razlog za sumnju da subjekti unutar države primateljice sudjeluju u financiranju terorizma?
- postoji li ikakav drugi razlog za sumnju da bi se oprema mogla ponovno izvesti ili preusmjeriti terorističkim organizacijama?

Ako je na jedno ili više postavljenih pitanja odgovor „da”, nužno je detaljnije razmatranje. U nastavku ocjene rizika nadležno tijelo trebalo bi konzultirati otvorene i druge izvore.

Pod (f): rizik od protivnog inženjerstva ili od nenamjeravanog prijenosa tehnologije.

Kada države članice odlučuju o zahtjevu za dozvolu za izvoz, potrebno je uzeti u obzir sposobnosti primatelja, državnog ili privatnog, za analizu i preusmjeravanje tehnologije sadržane u vojnoj opremi koja se nabavlja.

Države članice moraju biti u mogućnosti razmijeniti relevantne podatke s ciljem utvrđivanja sposobnosti potencijalnog kupca europske vojne opreme.

U tom kontekstu, a osobito za opremu koja se temelji na osjetljivoj tehnologiji, treba uzeti u obzir sljedeće čimbenike:

- osjetljivost i razinu zaštite tehnologija sadržanih u sustavu s obzirom na procijenjenu razinu stručnog znanja primateljice i njezine iskazane želje da nabavi neke od tih tehnologija;
- jednostavnost s kojom se te tehnologije mogu analizirati i preusmjeriti bilo za razvoj slične opreme, bilo za poboljšanje drugih sustava koji se temelje na nabavljenoj tehnologiji;
- količine koje se izvoze: kupnja broja podsustava ili komada opreme koji se čini premalen (ili prevelik) pokazatelj je pokušaja nabave te tehnologije;

- ponašanje primatelja u prošlosti ako je već nabavljao sustave koje je bio sposoban proučiti da bi došao do podataka o tehnologijama koje se u tim sustavima koriste. U tom kontekstu države članice mogu se međusobno izvješćivati o slučajevima krađe tehnologije s kojima su se suočile.

Da bi utvrdile tu kompatibilnost, države članice trebale bi uzeti u obzir sljedeća pitanja:

- posjeduje li država primateljica vojnu infrastrukturu s kojom može učinkovito upotrebljavati opremu?
- je li tehnološka razina zatražene opreme razmjerna potrebama koje je iskazala država primateljica i njezinoj operativnoj sposobnosti?
- održava li se dobro slična oprema koja je već u upotrebi?
- je li na raspolaganju dovoljno kvalificiranog osoblja za upotrebu i održavanje opreme?⁶

7.4. **Donošenje prosudbe.** Prosudbu o tome treba li odbiti predloženi izvoz na temelju sedmog mjerila države članice donose na temelju informacija o ukupnoj ocjeni kako je predviđeno u prethodnim stavcima i nakon uspostave mjera za smanjenje rizika.

---

⁶ Je li, primjerice, već velik dio inženjera i tehničara te države zaposlen u vojnom sektoru? Postoji li u civilnom sektoru manjak inženjera i tehničara koji bi se pogoršao dodatnim novačenjem u vojni sektor?

INTERNETSKE STRANICE S RELEVANTNIM IZVORIMA INFORMACIJA:

Globalna trgovina oružjem

- Registar UN-a za konvencionalno oružje (UNROCA) – <http://www.un-register.org/HeavyWeapons/Index.aspx>
- UN-ova baza podataka Comtrade – <http://comtrade.un.org/data/>

Nevladini izvori

- Baza podataka o prijenosu oružja Međunarodnog instituta za mirovna istraživanja u Stockholmu (SIPRI) – <http://www.sipri.org/databases/armstransfers>

Embarga na oružje

- Europska unija – mjere ograničavanja (sankcije) na snazi – <https://www.sanctionsmap.eu/#/main>
- Odbori Vijeća sigurnosti UN-a za sankcije – izvješća stručnih skupina – <http://www.un.org/sc/committees/>

Nevladini izvori

- Baza podataka o embargima Međunarodnog instituta za mirovna istraživanja u Stockholmu (SIPRI) – <http://www.sipri.org/databases/embargoes>

Terorizam

- Borba EU-a protiv terorizma – <http://www.consilium.europa.eu/policies/fight-against-terrorism?lang=en>
- Odbor Vijeća sigurnosti UN-a o suzbijanju terorizma – <http://www.un.org/en/sc/ctc/>

Najbolje prakse i standardi

- Međunarodne tehničke smjernice za streljivo – <http://www.un.org/disarmament/convarms/Ammunition/IATG/>
- Studija o razvoju okvira za poboljšanje krajnje upotrebe i kontrolnih sustava krajnje upotrebe –

<http://www.un.org/disarmament/HomePage/ODAPublications/OccasionalPapers/PDF/OP21.pdf>

- Međunarodni standardi za kontrolu malog oružja – <http://www.smallarmsstandards.org/isacs/>
- Priručnik o najboljim praksama za malo i lako oružje – <http://www.osce.org/fsc/13616>
- Sporazum iz Wassenaara – <http://www.wassenaar.org/>

Preusmjeravanje i nezakonita trgovina

- DG HOME Europske komisije – inicijativa protiv nezakonitog trgovanja vatrenim oružjem – http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/trafficking-in-firearms/index_en.htm
- Odbori Vijeća sigurnosti UN-a za sankcije – izvješća stručnih skupina – <http://www.un.org/sc/committees/>
- Interpolova baza podataka iArms – pristup modulu o statistici i izvješćima treba se zatražiti putem nacionalnog središnjeg ureda – <http://www.interpol.int/Crime-areas/Firearms/INTERPOL-Illicit-Arms-Records-and-tracing-Management-System-iARMS>
- SAD – popis subjekata koji su osuđeni zbog kršenja zakonodavstva o izvozu oružja – <http://pmddtc.state.gov/compliance/debar.html>
- Ured UN-a za droge i kriminal — studija o nezakonitoj trgovini oružjem
- <http://www.unodc.org/unodc/en/firearms-protocol/global-firearms-trafficking-study.html>

Nevladini izvori

- Projekt „Conflict Armament Research” – <http://www.conflictarm.com/>
- iTrace – baza podataka preusmjerenog oružja i streljiva – <https://itrace.conflictarm.com/>
- Mirovni istraživački institut u Oslu (PRIO) – NISAT– <http://nisat.prio.org/Document-Library/Region/>
- Udruga Insight Crime <http://www.insightcrime.org/investigations/gunrunners>

Korupcija

- Ured UN-a za droge i kriminal – <http://www.unodc.org/unodc/corruption>
- OECD Konvencija o borbi protiv podmićivanja – <http://www.oecd.org/corruption/>, <https://www.oecd.org/g20/topics/anti-corruption/>

Nevladini izvori

- Organizacija Corruption Watch – <http://www.cw-uk.org/>
- Izvešće o globalnom integritetu (Global Integrity Report) – www.globalintegrity.org
- Organizacija Transparency International – <http://www.transparency.org/research/cpi/overview>
- Transparency International – antikorupcijski indeks vladâ u sektoru obrane – <http://government.defenceindex.org/>
- Transparency International – <http://www.ti-defence.org/>
- Antikorupcijski informacijski centar U4 – <http://www.u4.no/>

Općenito

- Ugovor o trgovini oružjem – <http://www.un.org/disarmament/ATT>
- Australaska skupina – <http://www.australiagroup.net/en/index.html>
- Kontrola izvoza oružja EU-a – http://eeas.europa.eu/non-proliferation-and-disarmament/arms-export-control/index_en.htm
- Haški pravilnik postupanja protiv širenja balističkih projektila – <http://www.hcoc.at/>
- Režim kontrole raketne tehnologije (MTCR) – <http://www.mtc.info>
- OESS/kontrola oružja – <http://www.osce.org/what/arms-control>
- Skupina dobavljača nuklearnog oružja – <http://www.nuclearsuppliersgroup.org/>
- Ured UN-a za razoružanje – <http://www.un.org/disarmament/>
- Akcijski program UN-a za suzbijanje nezakonite trgovine malim i lakim oružjem – www.poa-iss.org
- Institut Ujedinjenih naroda za istraživanje razoružanja/UNIDIR – www.unidir.org
- Sporazum iz Wassenaara – <http://www.wassenaar.org/>

Nevladini izvori

- Organizacija Armed violence monitor: www.avrmonitor.org
- Europsko udruženje svemirske i obrambene industrije – <http://www.asd-europe.org/>
- Međunarodni centar za konverziju u Bonnu (BICC) – baza podataka o procjeni izvoza oružja – <http://www.ruestungsexport.info/>
- Publikacije Defense Industry Daily – <http://www.defenseindustrydaily.com/>
- Konzorcij EU-a za neširenje oružja – <http://www.nonproliferation.eu/>
- Savez europskih udruga za obrambenu tehnologiju – <http://www.fedta.eu/home>
- Fondation pour la Recherche Stratégique – <http://www.frstrategie.org/>
- Groupe de Recherche et d'Information sur la Paix et la Securite (GRIP) – <http://www.grip.org>
- Gunpolicy – <http://www.gunpolicy.org/>
- Hessische Stiftung Friedens- und Konfliktforschung – <http://www.hsfk.de/>
- Međunarodna akcijska mreža za malo oružje (IANSA) – <http://www.iansa.org>
- Međunarodni institut za strateške studije (IISS) – <http://www.iiss.org/>
- Institut International Peace Information Service (IPIS) – <http://www.ipisresearch.be/?&lang=en>
- Jane's Defence – <http://www.janes.com>
- Istraživanje malog oružja – www.smallarmssurvey.org
- Organizacija Saferworld – www.saferworld.org.uk
- Međunarodni institut za mirovna istraživanja u Stockholmu (SIPRI) – www.sipri.org
- Centar za kontrolu malog i lakog oružja za jugoistočnu i istočnu Europu (SEESAC) – <http://www.seesac.org/>

Kako primijeniti osmo mjerilo

8.1. Zajedničko stajalište Vijeća 2008/944/ZVSP odnosi se na svaki izvoz vojne tehnologije ili opreme iz država članica obuhvaćene Zajedničkim popisom robe vojne namjene EU-a i na robu s dvojnou namjenom kako je navedeno u članku 6. Zajedničkog stajališta. Stoga se osmo mjerilo *a priori* bez iznimke primjenjuje na izvoze u sve države primateljice. Međutim, s obzirom na to da osmo mjerilo uspostavlja vezu s održivim razvojem⁷ države primateljice, potrebno je posvetiti osobitu pozornost izvozu oružja u zemlje u razvoju. Njegova se primjena očekuje samo kada je krajnji korisnik vlada ili neki drugi subjekt javnog sektora jer se samo u odnosu na te krajnje korisnike može pojaviti mogućnost da se rijetki resursi namijenjeni za socijalna i druga izdvajanja preusmjere u druge namjene. **Prilog A** predviđa sustav dvofaznog „filtriranja” koji bi trebao pomoći državama članicama da prepoznaju zahtjeve za dozvolu za koje bi mogla biti potrebna ocjena u skladu s osmim mjerilom. U fazi 1. utvrđuju se pitanja vezana uz razvoj na razini pojedine države, a u fazi 2. naglasak je na utvrđivanju toga je li financijska vrijednost zahtjeva za dozvolu znatna za državu primateljicu.

---

⁷ Milenijski razvojni ciljevi odnose se na održivi razvoj i napredak u pogledu ciljeva vezanih uz siromaštvo, glad, zdravlje, obrazovanje, rodnu ravnopravnost, vodu, energiju, klimu i okoliš.

8.2. **Izvori informacija.** Ako se u sustavu filtriranja predviđenom stavkom 8.1. pokaže da je potrebna daljnja analiza, u **Prilogu B** navodi se niz socijalnih i ekonomskih pokazatelja koje države članice mogu uzeti u obzir. Za svaki je pokazatelj predviđen izvor informacija. Rezultati države primateljice u pogledu jednoga ili više tih pokazatelja ne bi trebali sami po sebi odrediti ishod odluke država članica o dozvoli⁸. Te podatke trebalo bi upotrijebiti za utvrđivanje dokazne baze koja će doprinijeti postupku odlučivanja. U stavcima od 8.3. do 8.10. navedeni su elementi osmog mjerila o kojima treba donijeti dodatnu prosudbu.

Elementi koje treba uzeti u obzir prilikom donošenja prosudbe

8.3. Osmo mjerilo odnosi se na nekoliko širokih, sveobuhvatnih pitanja koja treba uzeti u obzir pri svakoj ocjeni i koja su istaknuta u sljedećem tekstu.

*spojivost izvoza vojne tehnologije ili opreme s **tehničkom i gospodarskom sposobnošću** države primateljice, uzimajući u obzir poželjnost da države u udovoljavanju svojim legitimnim potrebama za sigurnošću i obranom koriste što manje ljudskih potencijala i gospodarskih izvora.*

---

⁸ Radna skupina Vijeća EU-a za izvoz konvencionalnog oružja (COARM) barem će jednom godišnje raspravljati o odlukama o izdavanju dozvole koje su relevantne za osmo mjerilo kako bi se omogućio bolji zajednički uvid u primjenu mjerila.

Države članice uzimaju u obzir, s obzirom na podatke dobivene iz odgovarajućih izvora kao što su izvješća Programa za razvoj Ujedinjenih naroda, Svjetske banke, Međunarodnog monetarnog fonda i Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj, hoće li predloženi izvoz ozbiljno omesti održivi razvoj države primateljice. Sukladno tome razmatraju odnosne razine vojnih i socijalnih izdvajanja, uzimajući u obzir i svaku dvostranu pomoć ili pomoć EU-a.

Tehnička i gospodarska sposobnost

8.4a **Gospodarska sposobnost** odnosi se na utjecaj uvoza vojne tehnologije ili opreme na trenutnu, srednjoročnu ili dugoročnu raspoloživost financijskih i gospodarskih resursa države primateljice za druge svrhe. U tom pogledu države članice trebale bi uzeti u obzir:

- kapitalni trošak nabave vojne tehnologije ili opreme i vjerojatne prateće troškove u okviru „životnog ciklusa” na temelju upotrebe (npr. pomoćnih sustava i opreme), obuke i održavanja;

- pitanje je li dotično oružje dopuna ili zamjena postojećih sposobnosti i, prema potrebi, vjerojatne uštede u pogledu operativnih troškova starijih sustava;
- pitanje kako će država primateljica financirati izvoz⁹ i kako to može utjecati na stanje vanjskog duga i bilancu plaćanja.

8.4a **Tehnička sposobnost** odnosi se na sposobnost države primateljice da učinkovito upotrebljava dotičnu opremu i u materijalnom i u ljudskom smislu. U tom bi pogledu države članice trebale uzeti u obzir sljedeća pitanja:

- posjeduje li država primateljica vojnu infrastrukturu s kojom može učinkovito upotrebljavati opremu?
- održava li se dobro slična oprema koja je već u upotrebi?
- je li na raspolaganju dovoljno kvalificiranog osoblja za upotrebu i održavanje opreme?¹⁰

---

⁹ Ovo je potrebno uzeti u obzir jer načini plaćanja mogu imati štetne učinke na makroekonomsku situaciju i održivi razvoj. Na primjer, kupnja gotovinom može ozbiljno iscrpiti devizne rezerve države ugrožavajući sigurno upravljanje deviznim tečajem i kratkoročno ostvariti negativan učinak na bilancu plaćanja. Kupnja na kredit (u bilo kojem obliku) doprinijet će ukupnoj opterećenosti dugom države primateljice koje je i prije moglo biti na neodrživim razinama.

¹⁰ Je li, primjerice, već velik dio inženjera i tehničara te države zaposlen u vojnom sektoru? Postoji li u civilnom sektoru manjak inženjera i tehničara koji bi se pogoršao dodatnim novačenjem u vojni sektor?

Legitimne potrebe za sigurnošću i obranom

8.5. Prema Povelji UN-a sve nacije imaju pravo na samoobranu. Međutim, potrebno je ocijeniti je li uvoz primjeren i razmjeran odgovor na potrebu države primateljice za samoobranom, osiguranjem unutarnje sigurnosti i pomoći u međunarodnim operacijama za održavanje mira i humanitarnim operacijama. Potrebno je uzeti u obzir sljedeća pitanja:

- postoji li vjerodostojna prijetnja sigurnosti na koju bi se planiranim uvozom vojne tehnologije ili opreme moglo odgovoriti?
- jesu li oružane snage opremljene za odgovor na takvu prijetnju?
- je li planirani uvoz vjerodostojan prioritet uzevši u obzir ukupnu prijetnju?

Najmanja moguća namjena ljudskih i gospodarskih resursa naoružanju

8.6. Što točno znači „koriste što manje” pitanje je prosudbe pri kojoj u obzir treba uzeti sve relevantne čimbenike. Države članice trebale bi, među ostalim, uzeti u obzir sljedeća pitanja:

- jesu li izdvajanja u skladu sa strategijom smanjenja siromaštva ili programima države primateljice koje podržavaju međunarodne financijske ustanove (IFI)?

- kolika je razina vojnih izdvajanja u državi primateljici? Je li ona u posljednjih pet godina rasla?
- koliko su transparentna državna vojna izdvajanja i javna nabava? Kakve su mogućnosti demokratskog ili javnog sudjelovanja u postupku donošenja državnog proračuna? Jesu li druga pitanja u vezi s upravljanjem relevantna?
- postoji li jasan i dosljedan pristup planiranju vojnog proračuna? Postoji li jasno definirana obrambena politika i jesu li legitimne sigurnosne potrebe države jasno izražene?
- jesu li dostupni isplativiji vojni sustavi?
- je li javna nabava u području obrane obuhvaćena vladinim antikorupcijskim praksama i/ili programima? Postoje li naznake korupcije u pogledu predloženog izvoza?

Relativne razine vojnih i socijalnih izdvajanja

8.7. Pri procjeni pitanja bi li nabava u znatnoj mjeri mogla poremetiti odnos razine vojnih i socijalnih izdvajanja države članice trebale bi uzeti u obzir sljedeća pitanja:

- kolika je razina vojnih izdvajanja države primateljice u odnosu na njezine izdavanja za zdravstvo i obrazovanje?
- koliki je postotni udio vojnih izdvajanja u bruto društvenom proizvodu (BDP) države primateljice?

- je li se u posljednjih pet godina pojavio trend povećanja vojnih izdvajanja u odnosu na zdravstvo i obrazovanje i na BDP?
- ako je razina vojnih izdvajanja u državi visoka, „skrivaju” li se u tim izdvajanjima jednim dijelom socijalni troškovi? (Npr. u militariziranim društvima vojska može osiguravati bolnice, socijalnu skrb itd.)
- postoji li u državi znatna razina izvanproračunskih vojnih izdvajanja (tj. postoje li značajna vojna izdvajanja za koja se nisu upotrijebili uobičajeni postupci proračunske odgovornosti i nadzora)?

Dotok pomoći

8.8. Države članice trebale bi uzeti u obzir razine dotoka pomoći i njezinu moguću zamjenjivost¹¹.

- je li država izrazito ovisna o multilateralnoj i bilateralnoj pomoći kao i pomoći EU-a?
- koji je udio ovisnosti o pomoći u bruto društvenom dohotku?

---

¹¹ Zamjenjivost se odnosi na mogućnost prenamjene dotoka pomoći u svrhe neprimjerenih vojnih izdvajanja.

Kumulativni učinak

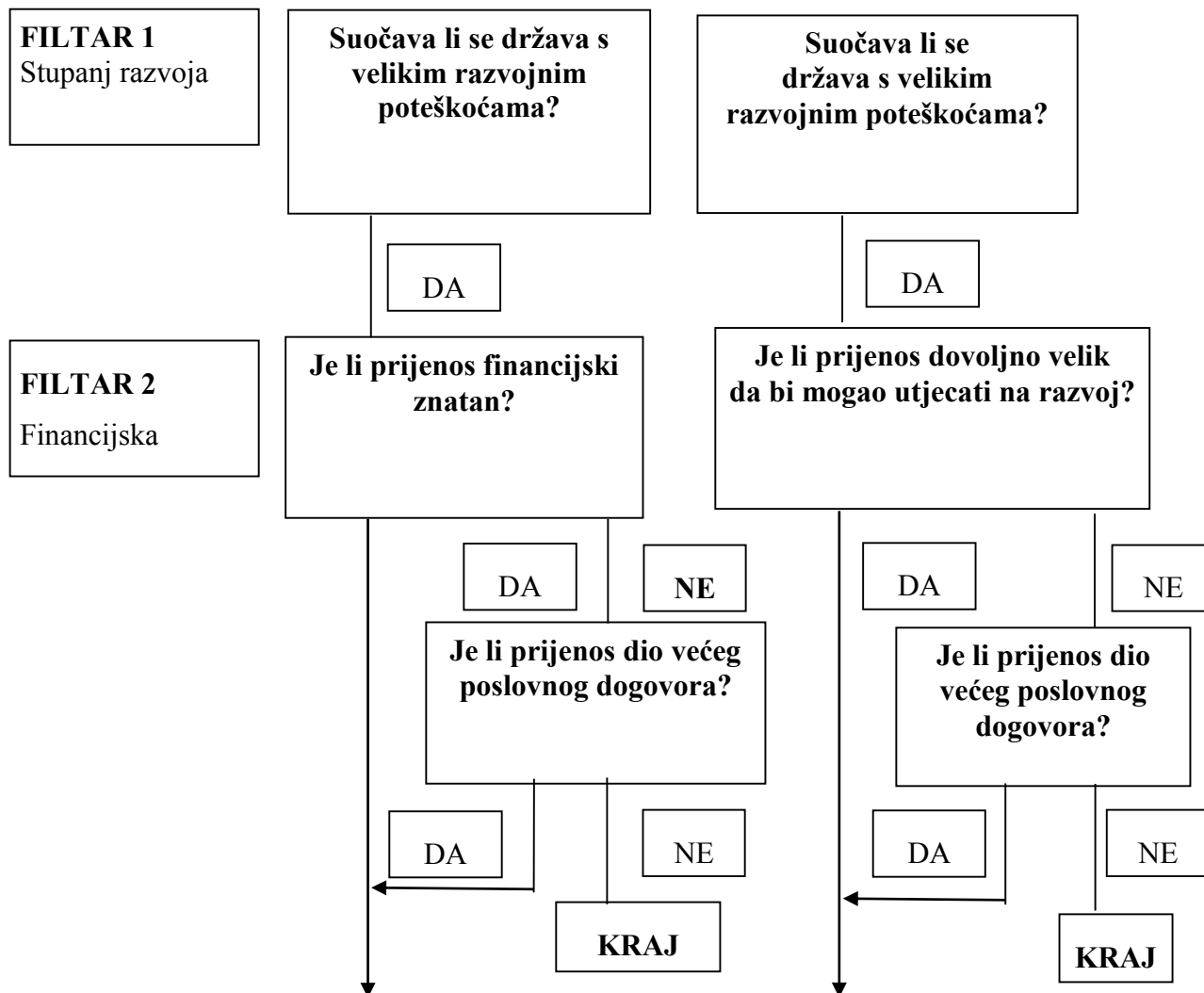
8.9. Ocjenu o kumulativnom učinku uvoza oružja na gospodarstvo države primateljice moguće je donijeti samo u odnosu na uvoze iz svih izvora, ali točne brojke obično nisu dostupne. Svaka bi država članica trebala razmotriti kumulativni učinak svojeg izvoza oružja na državu primateljicu, uključujući i nedavne i predviđene zahtjeve za dozvolu. Trebala bi uzeti u obzir i dostupne informacije o trenutačnim ili planiranim izvozima iz drugih država članica EU-a, kao i iz drugih država izvoznica. Potencijalni su izvori informacija, među ostalim, Godišnje izvješće EU-a, godišnja nacionalna izvješća država članica, Sporazum iz Wassenaara, UN-ov registar oružja i godišnja izvješća Međunarodnog instituta za mirovna istraživanja u Stockholmu.

8.10. Podaci o kumulativnom izvozu oružja mogu se koristiti za detaljnije ocjenjivanje:

- prošlih, sadašnjih i predviđenih trendova u vojnim izdvajanjima države primateljice i utjecaja koji bi na nju ostvario predloženi izvoz.
- trendova u vojnim izdvajanjima izraženih kao postotak dohotka države primateljice i kao postotak njezinih socijalnih izdvajanja.

8.11. **Donošenje prosudbe:** Prosudbu o tome hoće li predloženi izvoz ozbiljno sputati održivi razvoj države primateljice države članice donose na temelju podataka i ocjena ključnih elemenata predviđenih u prethodnim stavcima od 8.3. do 8.10.

Kako bi donijele prvotnu odluku o tome ispunjava li zahtjev za dozvolu za izvoz uvjete na temelju osmog mjerila, države članice trebat će uzeti u obzir razinu razvoja države primateljice i financijsku vrijednost predloženog izvoza. Sljedeći je grafikon osmišljen kao pomoć državama članicama u postupku odlučivanja:

POTREBNA JE DALJNJA ANALIZA NA TEMELJU PITANJA IZ ODJELJAKA OD 8.3. DO 8.10. POD UVJETOM DA SU INFORMACIJE DOSTUPNE

U ukupnoj ocjeni posebna pozornost posvetit će se sigurnosnom stanju u državi primateljici te relevantnosti specifičnosti transakcije koja se pregledava (npr. vrsta opreme (ofenzivna / defenzivna / za upotrebu u teritorijalnom nadzoru i kontroli granice), tip krajnjeg korisnika (policija, oružane snage), održavanje i operativni troškovi tijekom životnog ciklusa...)

Prilog B (8. dijelu 2. poglavlja)

Države članice trebale bi uzeti u obzir nekoliko društvenih i gospodarskih pokazatelja koji se odnose na države primateljice i njihove trendove u posljednjim godinama, a navedeni su u nastavku zajedno s izvorima podataka.

Pokazatelj	Izvor podataka
Razina vojnih izdvajanja u odnosu na javna izdvajanja za zdravstvo i obrazovanje	Military Balance IISS-a, SIPRI, izvješća Svjetske banke/MMF-a o pojedinim zemljama, WDI
Vojna izdvajanja kao postotak bruto domaćeg proizvoda (BDP-a)	Military Balance IISS-a, SIPRI, izvješća Svjetske banke/MMF-a o pojedinim zemljama, WDI
Ovisnost o pomoći kao postotak BDD-a	WDI
Fiskalna održivost	izvješća o zemljama WDI, WDR, IFI

POPIS KRATICA

- IFI : Mreža za nadzor međunarodnih financijskih ustanova
- IISS : Međunarodni institut za strateške studije
- MMF: Međunarodni monetarni fond
- SIPRI: Međunarodni institut za mirovna istraživanja u Stockholmu

Pokazatelj	Izvor podataka
Održivost duga	Svjetska banka/MMF, uključujući izvješća o zemljama
Rezultati u odnosu na Milenijske razvojne ciljeve (nakon 2005.)	UNDP, Izvješće o ljudskom razvoju
Pitanja upravljanja	Svjetska banka (posebno WGI, procjena politika i institucija zemlje (CPIA) i podaci o prihodima)

UNDP: Program Ujedinjenih naroda za razvoj

WB : Svjetska banka

WDI : svjetski razvojni pokazatelji

WDR: izvješća o svjetskom razvoju

POPIS IZVORA (INTERNETSKIH STRANICA)

IFI : <http://www.ifitransparency.org>

IISS : <http://www.iiss.org>

MMF: <http://www.imf.org>

SIPRI: <http://www.sipri.org>

UNDP: <http://www.undp.org.in>

WB : <http://www.worldbank.org>

WDI : <http://data.worldbank.org/products/wdi>

WDR: <http://econ.worldbank.org/wdr>

POGLAVLJE 3. – TRANSPARENTNOST

Dio 1.: Obveza dostavljanja informacija za Godišnje izvješće EU-a

---

1.1. U okviru primjene članka 8. putem internetskog sustava COARM, svaka država članica jednom godišnje ESVD-u dostavlja informacije o svim svojim izvozima, bez obzira na odredište, tip krajnjeg korisnika i vrstu dozvole na temelju koje je proveden izvoz.

U kontekstu članka 8. „izvoz” znači:

- trajni fizički izvozi, uključujući i one čija je svrha licencirana proizvodnja vojne opreme u trećim zemljama i
- nematerijalni prijenosi programske opreme i tehnologije posredstvom elektroničkih medija, faksa ili telefona.

1.2. Svaka država članica putem internetskog sustava COARM ESVD-u svake godine dostavlja sljedeće informacije o svojim izvozima:

- a) broj dozvola za izvoz izdan svakom odredištu prema kategorijama Popisa robe vojne namjene (ako je raspoloživo);
- b) vrijednost dozvola za izvoz izdanih za svako odredište prema kategorijama Popisa robe vojne namjene (ako je raspoloživo) i
- c) vrijednost efektivnih izvoza u svako odredište prema kategorijama Popisa robe vojne namjene (ako je raspoloživo).

U kontekstu članka 8. „dozvole za izvoz” znači odluke kojima se odobrava efektivna prodaja ili izvoz dotične vojne tehnologije ili opreme ili sklapanje odgovarajućeg ugovora. „Efektivni izvozi” jesu oni koji su već provedeni.

1.3. Sljedeće dodatne informacije automatski će se generirati u internetskom sustavu COARM:

- a) broj odbijanja izdanih za svako odredište prema kategorijama Popisa robe vojne namjene;
- b) učestalost primjene svakog mjerila Zajedničkog stajališta na svako odredište prema kategorijama Popisa robe vojne namjene;
- c) broj započetih savjetovanja;
- d) broj dobivenih zahtjeva za savjetovanje.

Informacije navedene pod a) i b) neće se zasebno objavljivati za svaku državu članicu u Godišnjem izvješću EU-a, već će biti objedinjene.

1.4. Država članica koja nije u mogućnosti pružiti određene informacije na temelju točke 1.2 dostavlja detaljno obrazloženje razloga zašto je tome tako. Države članice također dostavljaju sva ostala pojašnjenja koje se smatraju vrijednima u pogledu informacija koje dostavljaju. Ta pojašnjenja uključit će se u Godišnje izvješće EU-a.

1.5. Osim navedenih informacija o izvozima, svaka država članica ESVD-u dostavlja zasebne informacije o odobrenim i odbijenim dozvolama za aktivnosti posredovanja i za izvoze za misije pod vodstvom UN-a i druge međunarodne misije u prethodnoj godini.

1.6. Države članice navedene informacije dostavljaju svake godine do 30. lipnja. Države članice i ESVD nastojat će osigurati da Vijeće usvoji Godišnje izvješće i da ono bude objavljeno na internetskim stranicama ESVD-a najkasnije do 31. listopada.

1.7. U internetskom sustavu COARM bit će dostupne daljnje smjernice o dostavljanju informacija, kao i upute za upotrebu internetskog sustava COARM u te svrhe.

Dio 2.: Pretražive internetske baze

2. Informacije navedene pod točkom 1.2 od a) do c) i pod točkom 1.3 od a) do b) bit će javno dostupne putem pretražive internetske baze na internetskim stranicama ESVD-a.

Dio 3.: Nacionalna izvješća o izvozu vojne tehnologije i opreme

3. Nacionalna izvješća država članica bit će dostupna na internetskim stranicama ESVD-a putem poveznice na izvješće na nacionalnim internetskim stranicama. U tu svrhu države članice ESVD-u dostavljaju adresu odgovarajućih internetskih stranica.

- 1.1. U okviru zajedničke vanjske i sigurnosne politike Zajednički popis robe vojne namjene ima vrijednost političke obveze. Najnovija je verzija EU CML-a dostupna na sljedećoj internetskoj adresi ESVD-a:

http://www.eas.europa.eu/non-proliferation-and-disarmament/arms-export-control/index_en.htm

- 1.2. Popis se ažurira kako bi se uvažile izmjene u odgovarajućim međunarodnim popisima i uključile druge izmjene oko kojih se usuglase države članice.

Dio 1.: Obavijesti o odbijanju i savjetovanja

Zahtjevi i vremenski okvir

1.1. U slučaju da se pri primjeni članka 4. Zajedničkog stajališta odbije izvoz oružja ili dozvola za posredovanja, država članica koja ih je odbila, bez nepotrebnog odlaganja nakon što je dozvola odbijena, u internetski sustav COARM unosi obavijest o odbijanju.

Savjetovanja o odbijenim u osnovi istovjetnim transakcijama također se unose u internetski sustav COARM te se na njih odgovara najkasnije u roku od tri tjedna nakon zaprimanja obavijesti o savjetovanju. Ako je potrebno više od tri tjedna, država članica kojoj se obratilo za savjetovanje o tome će obavijestiti državu članicu koja je savjetovanje zatražila. U slučaju da ne dobije odgovor ili obavijest u roku od tri tjedna, država članica koja je zatražila savjetovanje može zaključiti da nema prigovora izdavanju dozvole. Država članica koja je zatražila savjetovanje obavješćuje druge države članice o svojoj konačnoj odluci najkasnije u roku od jednog mjeseca od njezina donošenja.

Definicije „odbijanja” i „u osnovi istovjetna transakcija”

1.2. U članku 4. stavku 2. Zajedničkog stajališta navedeno je: „Odbijanje izdavanja dozvole znači da je država članica odbila odobriti efektivnu prodaju ili izvoz vojne tehnologije ili opreme u slučaju kada bi inače došlo do prodaje ili do sklapanja odgovarajućega ugovora. U tu svrhu, odbijanje izdavanja o kojem je dužna obavijestiti, može, u skladu s nacionalnim postupcima, uključivati odbijanje dozvole o početku pregovora ili negativan odgovor na prvotni službeni upit o određenoj narudžbi.”

Države članice pri primjeni te odredbe izdaju obavijest o odbijanju kada vladino tijelo odbije pisani zahtjev za dozvolu za izvoz (e-poruka, telefaks ili pismo) s određenim stupnjem preciznosti, čime se nadležnom tijelu pružilo dovoljno informacija na temelju kojih je moglo donijeti odluku. Takvi pisani zahtjevi mogu biti zahtjevi za dozvolu, ali i zahtjevi za odobrenje početka pregovora, formalni upiti itd. Minimalne informacije koje pisani zahtjev mora sadržavati jesu:

- a) država odredišta;
- b) potpun opis dotične robe, uključujući količinu i, prema potrebi, tehničke specifikacije;
- c) kupac (pri čemu treba navesti je li kupac vladina agencija, ogranak oružanih snaga, paravojna organizacija ili fizička odnosno pravna osoba);
- d) predloženi krajnji korisnik.

Obavijest o odbijanju treba izdati i kada:

- a) država članica opozove postojeću dozvolu za izvoz;
- b) država članica odbije izdati dozvolu za izvoz iz djelokruga Zajedničkog stajališta, a već je prosljedila obavijest o odbijanju vezanu uz to odbijanje drugim međunarodnim režimima kontrole izvoza;
- c) država članica odbije izvoznu transakciju koju se smatra u osnovi istovjetnom transakciji koju je neka druga država članica prethodno odbila i za koju je poslana obavijest da je odbijena.

1.4. Ako je dozvola odbijena isključivo na temelju nacionalne politike koja je stroža od one koja je zatražena na temelju Zajedničkog stajališta, izdat će se obavijest o odbijanju i navest će se da je razlog za odbijanje uvažavanje nacionalne politike.

Takvo se odbijanje unosi u internetski sustav COARM, ali neće biti predmet uobičajenog postupka savjetovanja u slučaju ako druga država članica namjerava odobriti u osnovi istovjetnu transakciju, niti će se pružiti detaljno pojašnjenje u slučaju odobrenja unatoč prethodnom odbijanju.

1.5. Među točkama koje treba detaljnije razmotriti kako bi se utvrdilo je li transakcija „u osnovi istovjetna” nalaze se tehničke specifikacije, količine i opsezi te kupci i krajnji korisnici dotične robe.

Informacije o odbijanju koje treba priopćiti

1.7. Države članice pružaju minimalno sljedeće materijalne informacije u svojim obavijestima o odbijanjima:

- a) država krajnjeg odredišta;
- b) primatelj i krajnji korisnik;
- c) opis robe;
- d) poziv na kontrolni popis;
- e) deklarirana krajnja namjena;
- f) razlog za odbijanje (primjenjivi kriteriji Zajedničkog stajališta);
- g) Informacije na kojima se temelji odluka o odbijanju, ako je to moguće.

1.8. U internetskom sustavu COARM bit će dostupne daljnje smjernice o obavijestima o odbijanju i savjetovanjima, kao i upute za upotrebu internetskog sustava COARM u te svrhe.

Dio 2.: Razmjena dodatnih informacija

2.1. Pri primjeni članka 7. i 9. Zajedničkog stajališta, države članice potiče se da dijele dodatne informacije o svojim politikama izvoza oružja. Države članice koje su spremne podijeliti takve informacije mogu to napraviti u okviru sastanaka COARM-a, internetskog sustava COARM, ili ako se smatra da je potrebna klasifikacijska oznaka „Restricted”, putem mreže COREU.

2.2. Internetski sustav COARM kao minimum omogućuje sljedeću razmjenu dodatnih informacija:

- a) dijeljenje konkretnih informacija vezanih uz izvoz, kao što su informacije o problematičnim krajnjim korisnicima i posrednicima, osuđivanim izvozniciima, analizama rizika za koje se smatra da bi mogle biti korisne drugim državama članicama, otkrivenim rutama preusmjeravanja, itd.;
- b) dijeljenje općih nacionalnih informacija i politika za koje se smatra da bi mogle biti korisne drugim državama članicama, kao što su ažuriranja izvoznih politika ili nacionalnog sustava kontrole, dokumenata o nacionalnoj politici itd.;
- c) razmjenu informacija i politika koje se tiču specifičnih odredišta ili primatelja ili problematičnih pitanja („tour-de-table”). To bi moglo obuhvaćati i i. dobrovoljne i privremene razmjene informacija, u stvarnom vremenu, o odobrenim dozvolama za države koje su države članice zajednički označile problematičnim odredištima za tu specifičnu svrhu; ii. hitne zahtjeve za informacije o odobrenim dozvolama i eventualnom privremenom oduzimanju dozvola za države koje su suočene sa situacijom koja je od goruće važnosti (s naznakom kratkog roka za komentare); i iii. dobrovoljne razmjene o konkretnim anonimnim slučajevima.

U internetskom sustavu COARM dostupne su upute za upotrebu internetskog sustava COARM u te svrhe.

2.3. Ako je to potrebno, države članice druge države članice obavještavaju o relevantnim izmjenama svojih nacionalnih izvoznih politika ili nacionalnih sustava kontrole u okviru sastanka COARM, putem internetskog sustava COARM, ili ako se smatra da je potrebna klasifikacijska oznaka „Restricted”, putem mreže COREU.